

tv-15 naš TOVARIS

Št. 21

29. maja 1986

Leto XXIV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Ura zgodovine v Polhograjskih Dolomitih

Polhograjsko hribovje je bilo že v drugi polovici leta 1941 središče partizanskega gibanja v neposredni bližini Ljubljane. Tu je deloval Dolomitski odred. Italijani so večkrat poskušali vdreti na to območje, vendar vselej brez uspeha. Tako je Dolomitski odred v začetku maja 1942 v Dolomitih temeljito obračunal z večjim italijanskim sunkom. Pod Grmado na Klopici je v bližini lovske kočice spomenik, ki opozarja na bitko partizanov z Italijani 19. marca 1942. V Dolomitih se je dalo učinkovito ovirati italijanske vpade s prekopanimi in zasekanimi cestami v ozkih dolinah.

Pri tem delu je sodeloval v začetku leta 1942 tudi viški in rožnodolinski sektor Narodne zaštite iz Ljubljane. V enem tednu so naredili zapore in Dolomiti so postali neprehovalni za vse italijanske sile. Dolomitski odred se je večkrat bojeval z Italijani tudi v neposredni bližini Ljubljane, Polhovega Gradca, Dobrove in drugod.

Ime Dolomiti se je začelo uporabljati med narodnoosvobodilnim bojem in pomeni pojem iz partizanske geografije. Ime Polhograjski Dolomiti ali Polhograjsko hribovje pa je starejšega nastanka. V literaturi se je začelo uporabljati pred koncem 18. stoletja. Zajema pa prostor med Ljubljanskim barjem na jugovzhodu in Poljansko Soro na zahodu, severu in severovzhodu. Središče Polhograjskih Dolomitov je Polhov Gradec.

V partizanski geografiji pa pomenijo Dolomiti ozemlje, ki ga je na severu omejevala takratna nemško-italijanska meja, na zahodu bivša jugoslovansko-italijanska meja, na jugu proga od Rakeka do Borovnice, naprej pa reka Ljubljanica in Ljubljana. Nemško-italijanska razmejitvena črta na območju Dolomitov je po razkosanju Jugoslavije v aprilski vojni potekala od Šentvida čez Toško čelo, Topol (Katari-na), Grmado, severno od Polhovega Gradca in naprej čez Butajnovno, Lučine in Zirovni vrh. S to mejo so bili Polhograjski Dolomiti razdeljeni na dva približno enako velika dela.

Zaradi razmejitvene črte, ki je bila prepletena z žico, zastražena in delena tudi minirana, je bil Ključ središče in v pravem pomenu besede ključ partizanskih Dolomitov. Na območje Dolomitov je vezano delovanje prvega in drugega Dolomitskega odreda. Tudi drugi je bil namreč ustanovljen v Dolomitih in so ga večinoma sestavljali borke in borci iz Dolomitov in Ljubljane.

V Polhograjskih Dolomitih je v času narodnoosvobodilnega boja delovala močna kurirska dejavnost, ki je vzdrževala zvezo v globeli Iške in na pobočjih Krime, s TV-15 na Ljubljanskem vrhu in z gorenski-mi partizanskimi enotami. Delo kurirjev je bilo sila težavno, saj so morali prečkati zamreženo in zamini-rano italijansko-nemško razmejitveno črto, ki so jo Nemci stalno nadzirali. Po kapitulaciji Italije in po umiku Dolomitskega odreda na Gorenjsko so bile razmere na tem območju zelo težke, saj so domobran-ci nadzorovali vse Dolomite. Kurirska postaja TV-2 se je zadrževala v podzemnem bunkerju vse do kon-ca vojne in vzdrževala zvezo med Gorenjsko, No-tranjsko in Ljubljano. Kurirji so opravljali tudi po-membno politično delo, razmnoževali so letake in razno literaturo ter jo razdeljevali po vaseh.

V spomin na Dolomitski odred in padle kurirje, ki so pogosto v nemogočih razmerah vzdrževali zvezo z ostalimi partizanskimi enotami, so vrezana imena na obeležjih in spomenikih. Po Dolomitskem odredu je med drugim poimenovana ulica in krajevna skup-nost, ki te dni praznuje svoj krajevni praznik, po enem od kurirjev, po Milanu Mravljetu pa je poime-novana tudi osnovna šola v Dravljah pri Ljubljani.

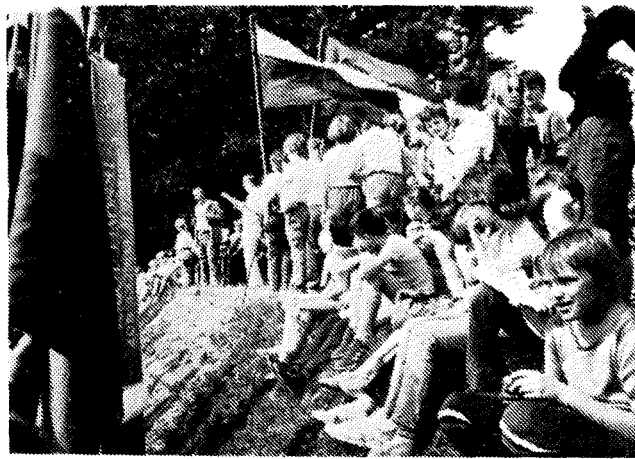
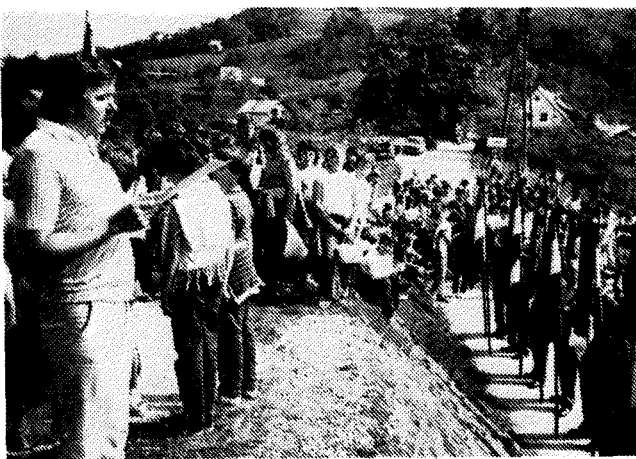
Nemalo pa je tudi tistih borcev Dolomitskega odre-da, ki niso pričakali svobode. Znani so številni srčiti boji na področju Dolomitov, o le-teh pa je pisal tudi narodni heroj generalpolkovnik Rudolf Hribernik-Svarun v knjižici »Partizanski Ključ«.

V povezavi s temi dogodki iz časov NOB in v počastitev Dneva mladosti so Turistično društvo Ka-tarina, osnovna šola Janeza Kalana in krajevna kon-ferenca ZSMS Trnovo-Topol 23. maja priredili že tradicionalni pohod Po poteh Dolomitskega odreda, ki so se ga udeležili učenci osnovnih šol šišenske in viške občine. Med pohodom so obiskali številne pomnike, udeležili so se tudi »ure zgodovine«, ki je posebnost tega pohoda.

Pionirjem in mladincem so na srečanju govorili Zdravko Vidrih, namestnik gen. direktorja Sloveni-jales, sicer pa nekdanji borec jurišnega bataljona 31. divizije, predsednik šišenske mladine Ivo Vukelič, svoj delež uri zgodovine pa sta prispevala tudieden od tedanjih kurirjev relejnih postaj in nekdanji borec iz Medvod Jože Ločnikar.



Pripravil Jože Čurin



Sramota

Opravičila ni, sramota vpije do neba: Jugoslavija je bila včeraj ena redkih dežel, tako kot Južnoafriška repu-blika, ki se ni udeležila simboličnega teka za lačne v Afriki.

Danes proti večeru bodo tekli v Kranju, pred dnevi so v Beogradu in morebiti še v katerem jugoslovanskem mestu, toda včeraj, ko je tekel ves svet, nas ni bilo.

Za uradne razloge ne vem, slišim pa, da smo bili pravo-časno povabljeni, naj se udeležimo te človekoljubne akcije. Sicer pa je o tem poročalo tudi naše časopisje.

S čim se bomo opravičili? In kdo? Z nadutimi kome-tariji, da mi ne potrebujemo tovrstnih spektaklov, s kakš-nim govorom političnega odličnika, da ga je Dnevnik »zavozil«, ker se preveč »emotivno« odziva na vprašanja, ki so jih televizijski gledalci postavljali med prenosom (na primer) zagreškemu televizijskemu studiju, češ zakaj nas ni; z racionalnimi utemeljitvami, da je to zadeva ZSMS oziroma ZSMJ; da mi ne potrebujemo tovrstnih potrjevanj, ker so naša neuvrščena zunanjepo-litična načela jasna vsemu svetu, ali morda s čim dru-gim? Mogoče celo s tem, da je tudi ta simbolika predv-sem prefinjen izraz maskiranja vesti sitih držav?

Toda dejstva so neizpodbitna: televizijski medij je povezal sedemdeset držav različnih sistemov in ideologij, tekli so ljudje iz domala tristoletih mest. So po tej logiki vsi objekt medijsko-politične manipulacije? Razen nas, kajpak.

Gre za finančna sredstva? Mogoče, toda tekli so še revnejši od nas. Bojim se, da je naše sodelovanje pogo-jeno z globljimi vzroki – s konstituirano statično zavestjo povampirjenega birokratizma, ki potrebuje manifesta-cije le še kot kuliserijo za svoja vnebovzetja, vendar udarjenega z gluhostjo do vsega, kar se novega dogaja v svetu: kar – čeprav simbolično – ukinja diktat ideološke volje in za svoja sporočila uporablja tudi tehniko, oziroma mu je ta že na razpolago. Z njeno pomočjo postaja simbol kritične vesti, prerašča meje ideoloških in političnih zaprtosti, posebej, če jo za svoja sporočila potrebujejo mladi po duhu.

Na izpitu je padlo olimpijsko Sarajevo, Zagreb – mesto bodoče univerziade, Ljubljana, ki se je bala konta-miniranosti, a je 9. maja vendarle tekla, Beograd, v kate-rem je bila zadnja postaja štafete mladosti...

Vse, kar smo in kar bomo naredili po tisti uri, ko so tekli stotisoči, je obliž na kosmati vesti. Ampak bojim se, da prihodnjič ne bo nič bolje, le naša apatija bo še veliko večja...

Milan Meden

P. S. Gloslo Milana Medena iz Dnevnika smo ponatisnili, ker s piscem globoko soglašamo in se pridružujemo njego-vemu protestu.

Dodajamo:

Morda za lačne v Afriki Jugoslovani nismo tekli zategadelj, ker je ta manifestacija 77 držav časovno sovpadla z beograjsko proslavo Dneva mladosti. Če bi se udeležili teka, se nam je morda zdelo, bi bili moteni v svoji sladkobni »sreči«. Ali je mogoče, da smo že tako zavrženo zakrneli v svojem samoljubju, v spevih lastni hvali in slavi ter brezčutnosti, da nam je gorje črnih bratov deveta skrb? Tako smo se izneverili duhu Tita in Dneva mladosti. Zaman se je izgovarjati na našo že kar legendarno organizacijsko počasnost in neodziv-nost. Naš revolucionarni altruizem, ki ga pogosto bučno oznanjamo, je doživel bankrot. Utonil je v ceneni paradni evforiji, v razkošju blestečih gibov, naštudiranih učinkov, ognjemetov... Vse to samove-ličeje, ki je hkrati ostalo gluho za poziv k solidarnosti s trpečimi, ponižanimi in razžaljenimi na črni celine, ni moglo prekriti spoznanja, kako bridko se lahko naša dejanja razhajajo z našimi manifesti.

Zares: sramujmo se.

Uredništvo TV-15 Naš tovariš

Tomšičeve nagrade

Društvo novinarjev Slovenije je spet, tako kot vsako leto na dan smrti narodnega heroja Toneta Tomšiča, ki je bil poglavitni organizator našega partizanskega in partijskega tiska, pripravilo spominsko slovesnost, namenjeno podelitvi Tomšičevih nagrad za najboljše novinarske dosežke in za življenjsko delo v novinarskem poklicu, posebej pa tudi zlatih odličij Toneta Tomšiča, ki jih prejmejo nekdanji partizanski novinarji.

Letošnji prejemniki zlatih odličij so bili: Dušan Hreščak, Ladislav Kiauta, Marjan Kos, Just Perat, Nina Vidervol in France Vreg-Mile.

Nina Vidervol

se je kot strokovna učiteljica že leta 1941 priključila narodnoosvobodilnemu gibanju v Dolenji vasi pri Ribnici. Bila je sekretarka rajonskega komiteja na tem območju in ob kapitulaciji Italije odšla v partizane. Kmalu je prevzela odgovorne dolžnosti agitacijsko-propagandnega delovanja. Pri notranjsko-ribniškem okrožju je urejala radijska poročila in kasneje glasilo »Od Barja do Kolpe«. Ves čas je marljivo dopisovala v osrednja glasila, v Ljudsko pravico in Slovenskega poročevalca. Zato se je udeležila znane novinarske konference maja 1944 v Metliki in zatem novinarsko-propagandnega tečaja v Semiču. S tako pridobljenimi izkušnjami je po vrnitvi na okrožje še temeljiteje in uspešneje opravljala svoje naloge.

Po končani vojni je najprej pri Kmečkem glasu urejala žensko stran. Leta 1947 se je preselila v uredništvo Naše žene in pri njej delala do žal predčasne invalidske upoko-

jitve, v kar jo je prisililo močno načeto zdravje.

Čprav je mlajšim kolegom najbrž ime Nina Vidervol precej neznano, ne smemo pozabiti, da sodi med ljudi, ki so pomagali utirati pot našemu socialističnemu novinarstvu.

Dušan Hreščak

je svoje politično, publicistično in časnikarsko delovanje začel že v študentskih goriških letih, ko so v njegovem stanovanju razmnoževali Rdeči prapor in Delo. Devetletno prestajanje zaporne kazni, na katero ga je obsodilo leta 1929 posebno fašistično sodišče v Rimu (obsodba se je glasila na 27 let), je izkoristil za izobraževanje, ki si ga je nabiral v diskusijah z uglednimi slovenskimi in italijanskimi protifašisti ter z branjem dostopne literature. Vse to je s pridom uporabil v partizanih, katerim se je pridružil po internaciji ob kapitulaciji Italije. V propagandnem odseku 18. divizije je urejal njegovo glasilo, potem je bil ime-

novan za vodjo propagandnega oddelka VII. korpusa, nazadnje pa je bil dodeljen uredništvu Ljudske pravice v Črnomlju.

Po koncu vojne je Dušan Hreščak delal najprej v Trstu pri Tanjugu in nato pri tiskovnem uradu pokrajinskega narodnoosvobodilnega odbora. Novembra 1945 je postal odgovorni urednik Primorskega dnevnika in ostal na tem mestu do februarja 1948. Z novinarskim delom se je zatem ukvarjal kot član tiskovnega oddelka dežele Furlanije-Juljske krajine.

Hreščakovo publicistično in časnikarsko delovanje v Trstu se je odlikovalo po borbenosti v času zavezniške vojaške uprave, brezkompromisnosti v boju za ideološko jasnost v času informbiroja in po doslednem boju za pravice slovenskega življa v Italiji, po pronicljivosti in klenosti stališč, pa tudi po zavzetem in odgovornem soustvarjanju ozračja sožitja.

Ladislav Kiauta

je kot napredno usmerjeni mladinec na lastno pest osnoval ročno tiskarno in za komunistično partijo razmnoževal razno literaturo. Zato je bil leta 1932 obsojen na tri leta strogega zapor. Ker je obolel za jetiko, so ga predčasno pomilostili in prijatelji so mu pomagali, da je s črticami in podlistki začel sodelovati pri tedanjih časnikih. Priključil se je tudi znanimu Umetniškemu klubu, s katerim so Bartol, Mrzel, Pirnat, Torkar in Kiauta prirejali literarne večere.

Med vojno je najprej deloval v matičnem novinarskem odboru OF, kar ga je spet spravilo v ječo, a po štirih mesecih so ga zaradi pomanjkanja dokazov izpustili. Izkoristil je priložnost in skupino kulturnih delavcev odšel v partizane. Med drugim je urejal glasilo 14. divizije in pisal brošure. Zlasti je zaslovela tista z naslovom Na poti v svobodo, saj so jo že med vojno ponatisnili celo v Ameriki. Še pred osvoboditvijo je prišel v uredništvo Poročevalca, ki mu je ostal zvest tudi po osvoboditvi.

Nikoli pojasnjeni vzroki so ga v burnem informbirojevskem obdobju pahili na Goli otok. Zdravje manj, čvrsta volja in optimizem pa sta mu služila, da je po povratku domov spet prišel za pero in ga zdaj usmeril zlasti v literaturo in publicistiko. Brez dvoma pa si je to novinarsko priznanje zaslužil za svoje dolgoletno sodelovanje v naših vrstah.

Marjan Kos

se je začel ukvarjati z novinarstvom takoj po vojni, najprej pri Tanjugu in potem pri mariborskemu Večeru. Odtod ga je pot vodila k dnevniku Delo, kjer se je zaposlil leta 1956. Nekaj let kasneje je postal vodja dopisništva Dela v Mariboru.

Predvsem je treba poudariti, da sodi Marjan Kos med najprizadavnejše dopisnike, ki je nenehno gojil temeljno novinarsko zvrst, novico. Seveda pa je s svojimi prispevki posegal na najrazličnejša področja. n. pr. v problema-

tiko gospodarstva, političnega sistema, socialnih odnosov in kulture. Že bežen pogled na njegove novinarske tekste kaže, da je v svoji skoraj 40-letni aktivnosti prisoten ne samo v Delu, marveč tudi na straneh ostalih dnevnikov in tednikov. V Delu pa sodeluje tudi pri mnogih skupnih akcijah, pri pripravi zahtevnejših prispevkov za sobotno prilogo in komentarsko stran, torej.

Marjan Kos je v celotnem novinarskem delu uspešno združeval svoj poklic z aktivnim družbenopolitičnim angažiranjem, še posebej v zvezi komunistov in v različnih samoupravnih organih.

Just Perat

je zamenjal dninarsko lopato za puško, ko ga je val narodnega in revolucionarnega zanosa potegnil v osvobodilni boj primorskega ljudstva. V tem boju je prišel do slovenske pisane besede, ki so mu jo prej strogo prepovedovali. In sam je začutil potrebo, da v tej besedi sodeluje. Kot borec je začel dopisovati v glasilih Matajur in Partizanski dnevnik s tako zavzetostjo, da so ga še pred koncem vojne poklicali v uredništvo Partizanskega dnevnika za novinarja. Po osvoboditvi je najprej delal pri Tanjugu, leta 1946 pa postal goriški dopisnik Slovenskega poročevalca, kar je ostal - seveda kasneje pri Delu - vse do svoje upokojitve.

Za Peratovo novinarsko delovanje je bila značilna stalna želja in prizadevanje po lastnem izobraževanju. Z izredno energijo je ob delu

nadoknadil tisto, kar mu je bilo onemogočeno v mladosti. Hkrati je imel izredno razvit lastni občutek, o čem vse je treba pisati. Predvsem o ljudeh, njihovih težavah in zadovoljstvih. Ni mu bilo odveč s kolesom ali peš križariti po odročnih krajih in pisati o življenju tamkajšnjih ljudi. Zato so ga povsod cenili, z njim pa tudi časopis, v katerem je zvesto svojemu prepričanju in nadvse objektivno sodeloval.

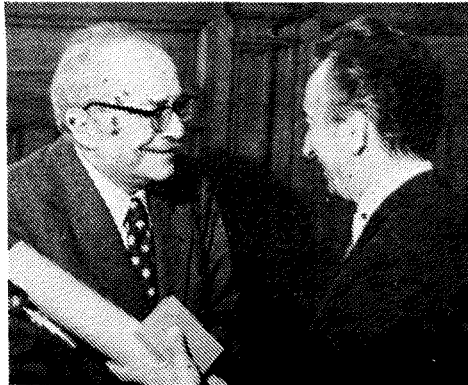
France Vreg-Mile

je eden prvih poklicnih partizanskih novinarjev in urednikov. Njegovo delo se brez prekinitve razteza tudi v vsa povojna leta, ko se je odlikoval tako kot praktik kakor tudi kot teoretik in znanstvenik.

V NOB je stopil že 1942 in v Dolomitih urejal partizansko revijo Dolomitska zvezda, pozneje je med ustanovitelji in uredniki Partizanskega dnevnika na Primorskem in v letih 1944-1945 urednik koroških glasil Slovenski vestnik in Koroška v borbi.

Po vojni je bil eden izmed urednikov Ljudske pravice in Borbe v Ljubljani in Beogradu. Ves čas je tudi pridno študiral, diplomiral na Filozofski fakulteti in se kasneje posvetil teoriji novinarstva in komuniciranja. Na tem področju je doktoriral, pri čemer je oral popolno ledino. Z vrsto uspešnih znanstvenih del je to znanost utemeljil za vso Jugoslavijo. Njegov pomen in vpliv na naše novinarstvo je neprekinjen in vsestranski.

Odličja Toneta Tomšiča je zaslužnim partizanskim novinarjem podeljeval Franc Šetinc, predsednik republiške konference SZDL.



Ladislav Kiauta



Just Perat



Nina Vidervol



Marjan Kos

Foto: Andrej Agnič

Priprava rokopisa o partizanskem novinarstvu

Med listinami in pričevanji

Rokopis monografije o partizanskem novinarstvu dobiva končne oblike. Kot nam pripoveduje avtor Djuro Smičberger, je rokopis razdeljen na dva temeljna dela. V prvem delu o informativnih sredstvih so poglavja: Slovenski poročevalci, Vojaška glasila, Partijski listi, Listi množičnih organizacij, Strokovna glasila, Lokalni tisk, Partizanski dnevnik, Tanjug, Kričah in ROF, Humoriistična literatura, Iz zaporov in taborišč. Razvoj novinarstva, kakor je naslov drugemu delu, vsebuje poglavja: Prva uredništva, Dopisniška mreža, Posodabljanje, Vojni dopisniki, Enotna propaganda, Cenzura, Oprema in foto-

grafija, Novinarji zborujejo, Stanovsko društvo, Osvoboditev.

V dodatkih na koncu knjige bo seznam partizanskih novinarjev, kazalo informativnih sredstev in imensko kazalo, obsežne opombe in seznam virov ter literature.

Monografija z naslovom Partizanska sedma sila bo imela predgovor z utemeljitvijo, zakaj je do nje prišlo, nadalje zagovor o morebitnih pomanjkljivostih in težavah, ki spremljajo nastanek takega dela, med obema poglavitnima deloma knjige pa bodo osebna razmišljanja, ki jim je avtor dal naslov

Medgovor

Avtor tovrstnih spisov se navadno ne pojavi v prvi osebi, niti kot priča obravnavane snovi in še manj kot pripovedovalec lastnih doživetij. Naj mi bo oproščena neskrupulnost, da si privoščim to izjemo. Opravičujem se s preprosto razlago: doživljal sem razvoj partizanskega novinarstva in ob osvoboditvi prišel kot novinar v uredništvo Ljudske pravice. Tako bom poskusil - sredi odlomkov listin in pričevanj - povedati svojo zgodbo. To je ena izmed mnogih zgodb, ki se bistveno ne razlikujejo med seboj in so jo - približno tako ali malo drugače - doživljali partizani, ki so jim poverili propagandno delo in jih pridobili za dopisnike, sodelavce stenčasov, brigadnih glasil in osrednjega časopisa.

Nekega (recimo lepega, kajti - kdo ve zakaj - se iz partizanov vse bolj spominjam le lepih) dne je prišla v bataljon okrožnica, ena tistih, ki jih je precej omenjenih v tej knjigi. V bataljonu so morali nekoga določiti za propagandnega referenta, da bo skrbel za kulturo, prosveto, dopisniško in še kakšno delo. Določili so mene. Nisem se otepal, čeprav nisem vedel natanko, kaj bom počel. Še najbolj me je pritegnila dopisniška dolžnost, kajti pred vojno sem si kot študent med možnimi poklici izbral tudi novinarstvo. Postal sem torej kulturniški pripravnik in novinarski vajenec. Skoraj same od sebe, brez posebno točnih navodil in podrobnih pojasnil, so se nizale naloge, ki jih je štab bataljona poveril kulturniku.

Na duši mi leži, da takoj obračunam z neprijetnim prizvokom, ki ga je spočetka bolj, kasneje vse manj, izzvala beseda kultur-

nik, izgovorjena bolj posmehljivo, kot ji je nemalokrat hotel pritakniti posmeh tisti, ki jo je izgovoril. Kulturnik je bil pač nekaj novega. Kdo ve, če ga sploh rabimo. Komandanta imamo, komisarja tudi, pa obveščevalca, intendanta, kuharja, bolničarja, kaj nam bo zdaj še kulturnik. Tako je nemara razmišljal preprost partizan in nerazgledan funkcionar. Potem se je bilo treba dokazovati z delom in obnašanjem. Pozitivno oceno je delo doseglo, če je imel bataljon tu in tam pošten miting s plesom za zaključek, če je o dobro postavljeni zasedi poročalo divizijsko glasilo, če je o bombašu Jožetu pisala Naša vojska, če se je katera od šal, ki jih je razdiral politdelegat Lojze, pojavila na stenčasu. Primerno ponašanje je pomenilo, da nisi kazal preveč strahu, kadar si šel z bataljonom v boj, da si znal prisluhniti borčevim tegobam in radostim, da si bil, skratka, njihov. To navsezadnje ni bilo tako težavno doseči, če so ti služili roka (pri pisanju), iznajdljivost (pri pripravljanju prireditev) in srce (pri premagovanju težav in zatajevanju strahu).

Povedal sem že: neprijetni prizvok je izginjal, ko si je kulturnik prislužil ugled in če so okrog njega videli, da to, kar počne, ni odveč; če se je dvigala kulturna raven, ki ji je pomagal navzgor - tudi - kulturnik.

Nekaj mesecev sem bil v drugem bataljonu, potem sem šel v štab Cankarjeve brigade, pa v 7. korpus in zaključil vojne dni v XV. diviziji. Vmes sem bil na tečaju za propagandiste, prehodil sem podolž in počez Dolenjsko, Notranjsko, Belo krajino, v Brkinskih pokukal na Primorsko in na Hrvaško od Ozlja do Bosiljeva. Nič bistveno drugače od kolegov, ki so tudi bili kulturniki, propagandisti, dopisniki. Zemljepisna imena so različna in druga imena enot ali ustanov njihovega delovanja.

Delali smo, kot je narekovala dolžnost in dopuščala sposobnost, kakor nas je gnala neučakanost, da doživimo svobodo in postanemo iz vajencev, no ja, če že ne mojstri, dostojni delavci v svojem poklicu.

Kadar je dandanes kakšna zadeva bolj površno, polovičarsko pripravljena, rečemo: to je narejeno po partizansko. Bojim se, da včasih zlorabljamo ta prepogosto uporabljeni pridevnik. Saj verjamete, da bi tedaj raje sedel v dobro urejeni redakcijski sobi, pisal na pisalni stroj, ali celo narekoval tajnici; se z avtom odpeljal v Suho krajino, od tam po telefonu poslal poročilo in zavil po opravljenem delu v bife Pri treh mladenkah. Toda moral sem vse te reči opraviti po partizansko. Poročilo sem pisal na kolenih pod milim (ali nemilim) nebom, v najboljšem primeru v kmečki sobi, v kateri so fantje čistili svoje dolžnosti. To si vsak lahko razlaga, kakor si hoče: ali smo bili tako nepomembni, da nam teh stvari niso dali brati, ali smo bili tako pametni, da smo se znašli brez branja. Zanesljivo pa bi bil marsikdo med nami upravičeno prizadet, če bi tedaj zvedel, kako so nas po nemški ofenzivi jeseni 1943 nekateri očrnilili, in ne bi nas razneslo od ponosa, če bi bili deležni tistih redkih pohval, ki so bile zapisane na naš račun.

Prepustimo taka doživetja boljšim popisovalcem, ker moramo pogledati še neki resnici v oči. Gre za okrožnice, navodila, dopise. Priznati moram, da sem v partizanih videl komaj kakšno od vseh teh pisanj. Ne vem, kakšna pota so ubirala, kdo jih je prebiral, kako in komu jih je razlagal naprej. Zdaj vem, da smo približno tako, kakor so velevala, opravljali svoje dolžnosti. To si vsak lahko razlaga, kakor si hoče: ali smo bili tako nepomembni, da nam teh stvari niso dali brati, ali smo bili tako pametni, da smo se znašli brez branja. Zanesljivo pa bi bil marsikdo med nami upravičeno prizadet, če bi tedaj zvedel, kako so nas po nemški ofenzivi jeseni 1943 nekateri očrnilili, in ne bi nas razneslo od ponosa, če bi bili deležni tistih redkih pohval, ki so bile zapisane na naš račun.

Namesto papirnatih okrožnic so bili pomembni živi ljudje, ki smo jih srečevali in spoznavali, da so nam pomagali prek dvomov, zadreg in napak. Zame so taki bili, če naštejem vsaj nekatere med njimi: črni Milan iz drugega bataljona, ki mi je stal ob strani pri začetih kulturniških stiskah; moj prvi komandant, Črnogorec Mito, ki me je bodril v boju in mi razkril marsikatero skrivnost partizanstva; Klusov Joža, ki je veselo pel in žalostno končal; Tončak in Dunja, Škrli in Stečko, Jon in Dragan, zaradi katerih mi je bilo v Cankarjevi brigadi prijetno; Cenka, ki je bila - čeprav mlajša od nas - kot preudarna starejša sestra vsem vojnim dopisnikom, ko smo prihajali na prakso v uredništvo Naše vojske.

Nadaljevanje brezobzirne južnoafriške agresije

Južnoafriški rasisti so pred dnevi znova pokazali svoj pravi obraz. Barbarski napad na tri suverene in neuvrščene države – Zambijo, Zimbabve in Botsvano je vsa mednarodna skupnost ostro obsodila, vstevši tudi Združene države Amerike, Veliko Britanijo in ZR Nemčijo. Izgovorov Južnoafričanov za dejanje brez opravičila poznamo že iz preteklosti in je popolnoma neprepričljiv. Namen napada naj bi bil uničiti oporišča prepovedanega Afriškega nacionalnega kongresa. V resnici je bil cilj napada v Zambiji neko taborišče, v katerem so našli zatočišče begunci iz Namibije in Angole.

Da so stvari okrog Južne Afrike še bolj zapletene, je do napada prišlo v trenutku, ko smo pričeli stopnjevanje plimi nasilja nad črnim prebivalstvom in času, ko se je v Capetownu mudila delegacija visokih funkcionarjev držav članic Britanske skupnosti narodov – Commonwealtha, ki si je prizadevala najti premirje med Afriškim nacionalnim kongresom in belo manjšinsko vlado.

Kljub leporečju južnoafriškega predsednika Pietra Bothe in njegovim napovedim o nekaterih kozmetičnih spremembah v dosednji politiki osovražene apartheida, ki smo ji pričeli minule mesece, beli afrikanerji za najnovejšim napadom na tri suverene države znova dokazujejo, da govorijo eno, a počnejo nekaj povsem drugega. Slednje velja tako za razmere znotraj južnoafriškega političnega prizorišča kot tudi za vprašanje namibijske prihodnosti. Bombni napadi na Lusako, Harare in Gaborone ob tem potrjujejo, da se tudi v prihodnje Pretorija ne namerava odpovedati gnusni taktiki, s katero ogroža stabilnost in miren razvoj držav prve bojne črte. Najnovejši napad namreč ni prvi in, kot kaže tok dogodkov, tudi zadnji ne. Samo v minulih petih letih je uradna Pretorija izvedla deset na moč podobnih akcij, skupni imenovalec

vseh pa je bil uničiti oporišča in objekte prepovedanega in vse bolj učinkovitega ANC.

ANC – Afriški nacionalni kongres je prva pomembna politična grupacija Afričanov, ki je nastala leta 1902, nekoliko kasneje pa kot Južnoafriška domoljubna narodna konvencija (1903). ANC je nastal kot rezultat najradikalnejših političnih gibanj, ki se navezujejo na nekaj najstarejših združenj, ki so se borila za uresničenje kulturnih in gospodarsko-socialnih pravic afriškega prebivalstva. Program je bil dolgo časa prežet z idejami Mahatme Gandhija o nenasilnih oblikah boja in o uresničevanju enakih pravic za vse prebivalstvo Južnoafriške unije. Skozi čas je doživljal programske spremembe, ki so bile odraz zahtev po dinamični preobrazbi gibanja. Del gibanja se je, soočen z dejstvom, da z nenasilnimi metodami in reformističnimi programi ni moč ustvariti globljih družbeno-političnih in gospodarskih sprememb v Južnoafriški republiki, ustanovil lastno gibanje – frakcijo Panafriškega kongresa in se odločil za korenitejšo akcijo v boju proti rasiističnemu režimu.

Da najnovejši napad ni bil prvi takšne vrste, kažejo podatki, kajti januarja 1981. leta so južnoafriški komandosi napadli predmestje mozambiške prestolnice Matolo in ubili 12 ljudi. Leto kasneje so v Zimbabveju obtožili Pretorijo za organiziranje in sodelovanje v napadu na zračno bazo v Tornhillu, v katerem je bilo uničenih več zimbabvejskih letal. Decembra istega leta so Južnoafričani izvedli kopenski in zračni napad na Masero, prestolnico kraljevine Lesoto, majhne enklave, ki je z vseh strani obdana z Južnoafriško republiko. Pa tudi nasploh je njen razvoj v največji meri odvisen od uradne Pretorije. V omenjenem napadu je bilo ubitih 42 nedolžnih civilistov, Južnoafričani pa so znova trdili, da so napadli

oporišča ANC-ja. Prav tako velja pobrskati po spominu za državni udar v Lesotu v začetku letošnjega leta. Splošno mnenje je, da je do spremembe na oblasti v tej državi prišlo ob izdatni podpori Pretorije, ki je pred tem uvedla popolno gospodarsko blokado Lesota in tako ohromila življenje v kraljevini. Spisek posamičnih dejanj južnoafriške agresije je sila dolg, kajti brezobzirnega in sramotnega početja belih afrikanerjev je na pretek.

Napad na Zambijo, Zimbabve in Botsvano pa kljub

najrazvitejših v Tokiu in v katerem je Botha zahteval zagotovila zahodnih držav, da le-te, v primeru povečane nasilja v državi, proti afrikanerjem ne bodo uvedle gospodarskih sankcij, tudi v določeni meri nakazuje morebitne spremembe v zadnji rasiistični koloniji na afriških tleh. Upravičena je namreč bojazen, da se utegne ob izpustitvi Nelsona Mandele začeti nezadržna vstaja večinskega prebivalstva, ki bi pod vodstvom Mandele nedvomno dobilo nov zagon.

Zal se je z najnovejšim na-



temu pomeni določeno presenečenje, kajti do njega je prišlo v času, ko se je v Južnoafriški republiki mudila že omenjena delegacija Commonwealtha, ki je pripravljala teren za začetek enakopravnega dialoga bele manjšine s črnsko večino. Presenečenje tudi zato, ker je morda kazalo, da se v minulih mesecih v JAR nekaj vendarle premikja na bolje. Že nekaj časa krožijo novice, da utegnejo oblasti izpustiti iz zapora legendo boja za črnske pravice Nelsona Mandelo, ne nazadnje je Pieter Botha odpravil tako osovražene prepustnice, s katerimi so morali črnci na vsakem koraku dokazovati svojo identiteto in upravičenost bivanja v določenem kraju države, itd. Pismo, ki ga je južnoafriški predsednik poslal udeležencem srečanja

padom izkazalo, da so bila vsa upanja v skorajšnje spremembe zaman. Medtem ko je ves svet pričakoval bistvene premike, so afrikanerji, namesto s pravičnimi pogovori, odgovorili z orožjem. Kot višek predrznosti se kaže Bothin cinizem, ko je na izredni seji parlamenta čestital južnoafriškim oboroženim silam za uspešno opravljene napade ter prevzel nase vso odgovornost za vojaško akcijo. Ni prav to višek politične slepote?

Črnska večina ob vsem tem seveda izgublja potrpljenje in logična pot razvoja nakazuje, da se nezadržno bliža splošna črnska vstaja, ki je le vprašanje časa.

M. Lamprecht

Od tedna do tedna

Od tedna do tedna

New York: Zvezni sekretar za zunanje zadeve Raif Dizdarević se na sedežu Združenih narodov udeležuje posebnega zasedanja Generalne skupščine ZN posvečenega kritičnim gospodarskim razmeram na afriški celini.

Atene: Sirski predsednik Hafes el Asad se mudi na prvem uradnem obisku v Grčiji, kjer se s tamkajšnjimi gostitelji pogovarja o bližnjevzhodni krizi, ciprskemu problemu in o razmerah v vzhodnem Sredozemlju.

Rim: V italijanskem glavnem mestu se končuje 17. Kongres italijanske krščansko-demokratske stranke. Kongres naj bi utrdil prihodnjo strategijo vladajoče stranke prav tako pa naj bi izvolili tudi novega italijanskega premiera.

Moskva: Član sveta libijske revolucije major Džalud se mudi v SZ, v pogovorih z najvišjim partijskim vodstvom pa bodo utrdili sovjetsko-libijske politične in gospodarske odnose.

Ankara: Predsednik ZR Nemčije Weizcaker je na petdnevem obisku v Turčiji, kjer bodo poleg drugega govorili tudi o nekaterih problemih v zvezi s turškimi delavci na začasnem delu v ZR Nemčiji.

Šri Lanka: Na severozahodnem delu nekoč rajskega otoka se v Jafni, se še vedno nadaljujejo spopadi med vladnimi enotami in uporniški tamilskimi skupinami, ki zahtevajo samostojno državo na otoku.

Manila: Avstralski premier Bob Hawke se mudi na Filipinih, kajti Avstralija je bila ena prvih držav, ki je podprla novo filipinsko vlado predsednice Corazon Aquino.

Od tedna do tedna

Od tedna do tedna

poliks
žiri

Podjetje obutvene, lesne in kovinarske stroke n. sub. o.
Strojarska ul. 12, 64226 Žiri

TOZD KOVINARSTVO o. sub. o., Jezerska ul. 7, Žiri
tel. 69-320, žiro račun: 51510-601-15484

TOZD LAHKA OBUTEV o. sub. o., Strojarska ul. 12, Žiri
DSSS, Strojarska ul. 12
Žiri, tel. 69-661, žiro račun: 51510-607-36290

BEZIGRAJ

GRADBENO
PODJETJE
BEZIGRAJ
LJUBLJANA – PODMILOŠČAKOVA
24

TELEFONI: TOZD Gradbena operativa
• SEKTOR I. 317-848 • SEKTOR II.
313-144 • SEKTOR III. 313-427 • TOZD
Servisne dejavnosti 373-061 • DSSS
313-281, 371-421

Prisilni delavci v tretjem rajhu

V obeh nemških državah izhaja vedno več literature, ki se tako ali drugače ukvarja z delovanjem nemške nacistične države. Te dni je v Bonnu izšla knjiga z naslovom: »Tuji delavci. Politika in praksa zaposlovanja inozemcev v vojnem gospodarstvu tretjega rajha«. Že brez vsakega polemiziranja z avtorjem je knjiga zanimiva za vsakega, ki se še spominja tistih časov, ali pa je o njih veliko prebral in slišal.

Poleti 1944 je bilo v »Velikem nemškem rajhu« 7,6 milijona tujih delavcev, od tega 5,6 milijona civilnih delavcev. Delali so večinoma pri kmetih (2,75 milijona), v kovinski industriji (1,96 milijona), v gradbeništvu 478.000 in v rudarstvu 433.000. Največ med njimi je bilo delavcev iz SZ in sicer 2,8 milijona, pri čemer je vredno pristaviti, da jih je bilo več kakor polovica žensk. Na drugem mestu so bili Poljaki in sicer 1,7 milijona ter Francozi: 1,25 milijona.

Ta velikanska posadka tujih delavcev je bila pogoj za delovanje nacističnega vojnega gospodarstva, industrijskega stroja in vse oboroževalne industrije. V skladu z nacistično ideologijo v Nemčiji sami skoraj niso mobilizirali domačih žensk za delo v vojnih razmerah. Razumljivo je, da so nastajali čisto posebni problemi, povezani z »zadržanjem« Nemk do tujih delavcev oziroma do »predstavnikov tujih narodov«, ki so prišli v Nemčijo.

Potrebe vojne industrije so bile neneh-

no v sporu z zahtevami za rasno čistost Nemcev. Bili so potrebni vedno novi kompromisi, sicer bi delavcev močno primanjkovalo, vojni »vsakdanjik« v Nemčiji pa bi bil precej drugačen kakor sicer. Avtor knjige je v tej zezi sestavil posebno kronologijo in povezal dotok tujih delavcev s spremembami v nacističnih vojnomo-industrijskih programih. Na vrsti je bilo drugačno planiranje energije, največkrat urejeno tako, da je dobesedno »požiralo« tuje delavce. Sistem je imel precej slabih posledic, predvsem glede zadržanja nemškega prebivalstva slega, zaradi suženjskega režima v Kruppovih objektih in v porurskih rudnikih.

Poljska je bila model »urejenega« ropanja njenega gospodarstva in njene delovne sile. Katastrofalno pomanjkanje delovne sile v tretjem rajhu leta 1939 so najprej nadomeščali s tradicionalno metodo poljskih sezonskih delavcev, tako, kakor v predvojni časih, vendar je stvar že kmalu prerasla v izdelan sistem diskriminiranja, prisiljevanja in brutalnega nasilja. »Poljski kontingent«, tako so v rajhu opozarjali na začetku leta 1940, ne sme pomeniti nikakršne »rasne nevarnosti« za nemški narod. Ta opozorila so bila osnova za dve leti kasneje sprejeto direktivo glede »vzhodnih delavcev«. Vsak kmet, ki je zaposlil kakšnega »inozemca« je dobil letak z opozorilom: »pazite na čistost nemške krvi«. Opozorilo je veljalo tako za moške, kakor tudi za ženske. Ta-



Nasilno mobilizirani sovjetski delavci prihajajo v neko nemško taborišče (leta 1942). Skupaj je bilo v tretjem rajhu 5,6 milijona tujih delavcev, zaposlenih v kmetijstvu, kovinarstvu, v rudnikih in gradbeništvu.

ko, kakor je veljalo za najhujšo sramoto »imeti kaj« s kakšnim Judom, tako se je pregrešil vsak Nemec, ki se je zanimal za Poljakinjino in Nemka za Poljaka. Poljaka, ki so ga zalotili pri tem, je čakala smrtna kazen.

Najhujše je bilo s sovjetskimi civilisti in vojnimi ujetniki, ki so jih že od leta 1941 zaposlovali v nemški vojni industriji. Znotraj te »rasne hierarhije« so bili nekoliko privilegirani delavci, ki so prihajali »z zahoda«, vendar je bilo tudi med temi: Francozi, Nizozemci, Belgijci in po letu 1943 tudi Italijani, precej razlik. Nastajale so zmešnjave, nad katerimi uprave vojaških podjetij že skoraj niso imele več pregleda.

Zanimivo poglavje v knjigi se nanaša na življenjske razmere tujih delavcev v tretjem rajhu in na poskuse, da bi iz tujcev sestavili vojaške enote, ki bi v agoniji tretjega rajha stopile na mesto nemških vojakov.

Kako se je »držalo« nemško prebivalstvo? Knjiga skoraj ne daje odgovora na to vprašanje. Na splošno so se Nemci bolj malo zanimali za usodo tujih delavcev, menda z njimi niso preveč grdo ravnali, vsekakor pa z njimi niso sočustvovali. Pravijo, da so imeli dovolj skrbi sami s seboj. Tujci so bili sredi njih, bili so vojni vsakdan, tako kakor »živilske nakaznice ali protiletalska zaklonišča...«

fl-

Razsežnost in stvarnost jedrskega strahu

Mesec maj je Evropo presenetil z jedrskim sevanjem. Ponovila se je marsikje znana podoba. Številni otroci se kljub sončnemu vremenu niso smeli igrati v peskovnikih ali tekati po travnikih. Bonnska vlada je materam z majhnimi otroki svetovala, naj ne kupujejo svežega mleka, temveč naj ga nadomestijo z mlekom v prahu. Vremenolovci so svetovali, naj dojenčki ne spijo pri odprtih oknih. Po radiu in televiziji so svetovali ljudem, naj v zvezi ne hodijo na prosto, svežo zelenjavo pa morajo pred porabo temeljito oprati. V južni Nemčiji pa so smele rabe šele čez nekaj dni znova na pašo.

Na vzhodnih mejnih predelih, na letališčih in morskih pristaniščih so se pojavile zaščitene postave gasilcev in vojske. Vse, kar je prihajalo z vzhoda so pregledali z Geigerjevimi števci. V Hamburgu so zaplenili šampinjone, ki so jih uvozili s Poljske, toda šele potem, ko so večji del pošiljke že razprodali.

Strah se je naselil v stanovanjih in v letoviščih zasenčenih prvomajске proste dni. V lekarnah ni bilo mogoče dobiti nobenih jodovih tablet več. Vremenslovska postaja v Offenbachu je morala odpreti posebno telefonsko številko. V enem dnevu je bilo več kakor 1.200 pozivov, vendar sta se od vseh samo dva zanimala za vreme. Vsi drugi so hoteli vedeti: kako visoka je radioaktivnost.

Zgodilo se je namreč nekaj, kar se prej še ni nikoli in kar se po sedanjih statističnih izračunih lahko zgodi samo enkrat v deset tisočih letih: že poldrugi teden je v zraku lebdela radioaktivni oblak, tako kakor med 2. svetovno vojno nevidna eskadrilja bombnikov s svojim uničujočim tovorom. Izvor oblaka je bila eksplozija v jedrski elektrarni v dokaj oddaljeni Ukrajini. Oblak iz radioaktivnega »aerosola« in delcev je z vetrom najprej plaval nad sovjetsko žitnico Ukrajino, nato pa odplaval čez Poljsko proti Finski in Švedski. Za tem se je veter obrnil in potegnil proti zahodu in pognal oblak nad DR Nemčijo in Čehoslovaško, v Južno Nemčijo in čez Alpe. Drugi konec oblaka je obvisel nad Severnim Renom-Westfalijo in Belgijo in se usmeril proti Veliki Britaniji. Nekako ob istem času je onesnažen zrak, ki ga je napajala še vedno uhajajoča radioaktivnost še gorečega reaktorja, dosegla območje Sredozemlja.

Ob začetku srečanja sedmih najbogatejših zahodnih državnikov na Japonskem je radioaktivnost dosegla tudi 8000 km od Černobila oddaljeni Tokio. Japonske ministere so v nedeljo zjutraj sklicali na posebno sejo. Zahodnonemški kancler Helmut Kohl je ukrepal in ukazal, da se mora v domovini takoj začeti kampanja, ki naj ublaži in prežene strah pred jedrskimi elektrarnami.

Dodaj najhujša nesreča v zgodovini miroljubnega izkoriščanja jedrske energije se je zgodila ob robu idilične pokrajine Polesje. Ob reki z enakim imenom in velikim umetnim jezerom, ki je polno rib, je zraslo malo mesto Pripjat, naselje za uslužbence in delavce bližnje jedrske elektrarne Černobil. Glavno mesto Ukrajine Kijev s svojim milijonom in osemsto tisoč prebivalcev leži 130 km južneje.

Po vsem tistem, kar je svetovna javnost na začetku tedna zvedela iz skupnih ob-

vestil sovjetske časopisne agencije TASS, iz informacijskih izjav sovjetskih funkcionarjev, iz podatkov, ki so jih poslali sateliti in iz ugotovitev zahodnih obveščevalnih služb, kakor tudi na podlagi analiz jedrskih strokovnjakov v Evropi in v Ameriki, je bilo mogoče takole rekonstruirati dogajanje:

Petek, 25. aprila: V četrtim reaktorskem bloku so imeli, kot zdaj radi pravijo, problem. Po neki neuradni verziji iz Moskve je nenadoma zmanjkalo električne energije, kar je imelo za posledico, da je izpadel pomožni agregat, da je odpovedala centralna črpalka, da se nadomestna črpalka ni vključila, ali da je, kakor je menil francoski strokovnjak za varovanje jedrskih reaktorjev Francois Cogne, nastala razpoka v prvem kanalu s hladilno vodo. Kakor koli že, prišlo je do naglega pregrevanja v reaktorju in s tem do sila nevarnih kemičnih reakcij. Žal se ni uresničilo tisto, kar je ameriška izdaja sovjetske revije »Soviet life« zapsala še februarja letos v članku o Černobilu: »Tudi če bi se zgodilo tisto, kar je neverjetno, bi avtomatski kontrolni in varnostni sistemi v nekaj minutah ustavili reaktor.«

Sobota, 26. aprila: Pregreto reaktorsko jedro se je začelo topiti, zaradi delovanja vročine pa je pokrov že postal porozen. Grafit, v katerega so vložene gorilne palice, se je vžgal. Preden so vmes posegli gasilci, je imelo vodstvo elektrarne verjetno še dovolj časa, da je večino od dva do tri tisoč uslužbencev odpeljalo z območja elektrarne na varno.

Nedelja, 27. aprila: Neizmerne količine vode, s katero so gasili, so proizvedle velikanske količine pokalnega plina, ki je eksplodiral in odnesel del poslopja elektrarne. Radioaktivni delci gorilnih elementov so ušli iz reaktorja. Pri eksploziji sta bila najmanj dva človeka takoj mrtva, 25 pa jih je bilo izpostavljenih tako močni dozi sevanja, da imajo komaj še kakšno možnost, da bi ostali pri življenju. 200 poškodovanih so prepeljali v bolnišnice. Ukrajinska vlada je razglasila cono v polmeru 30 km za območje katastrofe. Menda so šele tedaj ustavili o nesreči tudi politburo v Moskvi. Iz Kijeva so drveli avtobusi in tovornjaki, da bi evakuirali prebivalce Pripjata in treh okoliških vasi, vsega 49.000 ljudi. V nedeljo zvečer so na finski meji namerili zelo povečano sevanje, prav tako pa tudi na avtomatskih kontrolnih postajah na Švedskem.

Ponedeljek, 28. aprila: Po vsej Skandinaviji in na Poljskem so namerili enormno povečanje sevanja. Švedski znanstveniki so kmalu ugotovili, da sevanje in radioaktivni oblaki ne prihajata od

poskusne jedrske eksplozije, temveč iz poškodovanega jedrskega reaktorja v SZ. Šele v ponedeljek zvečer ko je švedska ministrica za energijo Brigitta Dahl po televiziji napadla SZ, se je zdelo sovjetski agenciji TASS okoli polnoči vredno priznati v dokaj skopi novici, da se je v Černobilu zgodila nesreča. »Vlada je sestavila komisijo, prizadeti bodo dobili vso pomoč«, je bilo rečeno v novici.

Torek, 29. aprila: Predstavniki sovjetske trgovinske misije v Kölnu se je zanimal pri strokovnjaku za jedrsko energijo profesorju Karl-Heinzu Lindackersu, kako se je treba bojevati proti gorečemu reaktorju. Profesor je svetoval, da bi iz helikopterja stresali moker pesek ali gasilno tekočino. Tudi zahodnonemški »atomforum« in švedski inštitut za obrambo pred sevanjem so sovjetski strokovnjaki vprašali za nasvet, kako se kaže bojevati z gorečim grafitom. Kasneje zvečer je sovjetska agencija objavila prve podatke o žrtvah: dva mrtva. Ameriška tajna služba je začela govoriti o dveh tisočih mrtvih, kar je zahodnonemški časopis Bild v naslovu takoj povečal na 33.000, ukrajinski minister za zdravstvo – tisti čas je bil na obisku v ZDA – pa je vsa ta ugibanja zavrnil kot fantaziranje.

Sreda, 30. aprila: Generalni sekretar sovjetske partije Mihail Gorbačov se je zahvalil amerškemu predsedniku Ronaldu Reaganu za ponujeno ameriško pomoč, vendar je ni sprejel. Sporočil je, da se je »raven radioaktivnega onesnaženja v širši okolici Černobila dvignila nekaj nad dovoljeno normo, vsekakor pa ne tako zelo, da je treba uvesti posebne zaščitne ukrepe za prebivalstvo«. Šele 30. aprila so o dogajanju obvestili mednarodno agencijo za jedrsko energijo, katere sedež je na Dunaju. Uradno so o nesreči obvestili tudi ZR Nemčijo: položaj se je stabiliziral in je pod kontrolo. Fotografija, ki jo je objavilo partijsko glasilo Pravda naj bi bila dokaz, da reaktor ne govori več. Posnetki francosko-švedskega in ameriškega satelita so govorili drugače. Inozemskih dopisnikov niso več pustili iz Moskve v Kijev, sovjetska potovalna agencija »Intourist« pa tudi ni več sprejemala prijav za turistična potovanja v Ukrajino.

Četrtek, 1. maja: »Pravda« je na 2. strani objavila kratko

poročilo o nesreči v Černobilu. Manjkalo je stavek iz TASSovega poročila, da se je po mnenju ukrajinske vlade položaj v zvezi s sevanjem, izboljšal. Zahodne firme so poklicale svoje ljudi iz Ukrajine domov, da bi jih zdravniško pregledali. V tej zvezi je TASS poročal, da v Černobilu ni bil ranjen noben tujec. Iz bolnišnic so tedaj že odpustili 49 od 197 poškodovanih sovjetskih državljanov.



Z zamudo, toda vendarle: sovjetska javnost je zvedela za nesrečo v ukrajinski jedrski elektrarni, zvedela pa je tudi za posledice. V vaseh z območja kolhoza »Marašal Vatutin« v bližini Černobila so uvedli najširšo kontrolo delavcev, izpostavljenih verjetno premočni dozi jedrskega sevanja. Meritve je zabeležila tudi televizijska kamera.

Petek, 2. maja: SZ je sporočila mednarodni komisiji za jedrsko energijo na Dunaju, da se je verižna reakcija v Černobilu ustavila. Strokovnjaki iz kalifornijskega laboratorija »Lawrence Livermore« so bili mnenja, da jedra ni bilo več. Nekega ameriškega strokovnjaka za presojanje kostnega mozga so 2. maja povabili v SZ.

Kako je res v prostorih jedrske elektrarne v Černobilu in kakšen bo dejanski učinek strupenega oblaka v Ukrajini, ne vedo niti v SZ niti drugje po svetu. Namesto tega so sovjetska sredstva javnega obveščanja začela napadati zahod in mu očitati, da razširja protisovjetski strupeni oblak in da hoče predstaviti svetu SZ kot zaostalo državo. Na televiziji so kot primer pretirane bojazni predvajali posnetek z nekega letališča, kjer so uslužbenci britanske letalske družbe prisilili potnike, da so se pred poletom preoblekli. Številni sovjetski dr-

žavljeni so res kazali neverjetno brezbriznost.

Precej drugače so ravnali ljudje, ki poslušajo tuje radijske postaje. Dežurni na neki infektorski kliniki je svetoval staršem, ki so prišli po ozdravljenega otroka, naj sadije pred uporabo dobro umijejo ali olupijo. Neki drugi Moskovčan se je na trgu zanimal, katera zelenjava je iz Ukrajine. Ko so tuji novinarji na moskovski železni-

zapreti 12 jedrskih reaktorjev na Švedskem. V skladu z referendumom naj bi jih postopoma pogasili do leta 2010. Carlssonova vlada je zahtevo sicer zavrnila, vendar je obljubila, da bi ukazala vgraditi posebne ventile za nadpritis in filtre, kar naj bi preprečilo vžig reaktorjevega jedra. Potrebne bodo milijarde kron, če hočejo vse to uvesti v vseh švedskih jedrskih elektrarnah. Jezijo se tudi na Danskem, pa čeprav sami nimajo nobenega jedrskega reaktorja. Zahtevajo, da Švedi ustavijo jedrsko elektrarno Barsebeck, saj je

oddaljena komaj 25 km od danskega ozemlja.

Pred dvema mesecema je bil ves svet za predsednika državne komisije SZ za izkoriščenje jedrske energije Andronika Petrosjanca še v redu. »Jedrske elektrarne niso nič bolj nevarne, kakor termoelektrarne na premog,« je trdil februarja meseca v članku za časopis »Vzhodna zarja«, »Verjetnost katastrofe v jedrski elektrarni je ena proti milijon«, je tedaj govil.

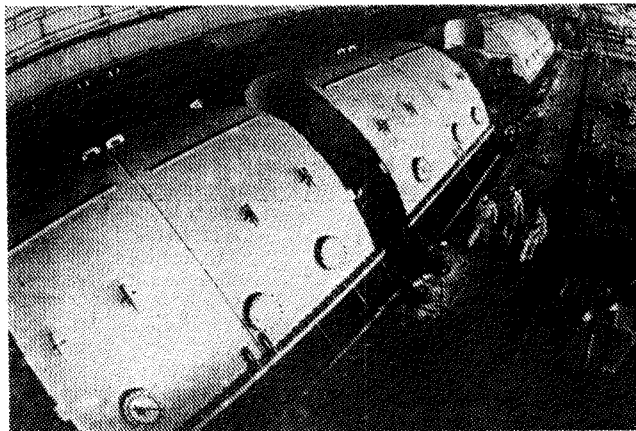
Precej drugače so se obnašali Poljaki. Uradno niso dvomili v sovjetsko verzijo dogodka, toda navodila vlade v Varšavi so veliko povedala že sama zase: na posameznih krajih so namerili izredno visoke doze sevanja, na območju Mazurskih jezer petstokrat višje kot sicer. Nihče ni znal povedati, koliko časa se bo takšna koncentracija sevanja zadržala. Vsi otroci do 16. leta starosti so dobili jodove tablete. Čeprav so oblasti zagotavljale, da ni nobene neposredne nevarnosti, je kondenziranega mleka takoj zmanjkalo, mleko v prahu pa je bilo na voljo samo za dojenčke.

Tudi v Romuniji je bil položaj alarmanten, pa čeprav so podobno kot na Poljskem objavili potrebne podatke z veliko zamudo. Deset dni po nesreči so po radiu pozivali ljudi, naj otrok ne puščajo ven, svarili pa so tudi pred kontaminiranim sadjem in zelenjavo.

Švedska je morala kot prva zahodna država pogledati resničnosti v oči. Strah se je razširil, pa čeprav so oblasti takoj poskušale pomirjati. Za švedski jedrski program bo imela nesreča v Černobilu prav gotovo hude posledice. Močno ekološko gibanje zahteva, da je treba veliko prej, preden je bilo sklenjeno na referendumu leta 1980,

Tudi predsednik sovjetske komisije za varstvo pred sevanjem Leonid Andrejevič Lenin je pisal v »Pravdi«, da je za človekovo naravno okolje in zdravje jedrska energija najmanj nevarna vrsta proizvodnje energije, precej drugače je zvenel članek, ki ga je Los Angeles Times 27. marca povzel po Literaturnaji Ukrajini, glasilu književnikov. Avtorica, verjetno ena vodilnih osebnosti v elektrarni, je trdila, da je jedrska naprava v Černobilu tempirana bomba. »Za napake bomo plačevali dolga leta: ni bilo dovolj gradbenega materiala, disciplina in delovna morala sta bili slabi, slaba organizacija in nesposobnost odgovornih ogrožajo uspeh projekta.« Ta glas je takoj zadušil direktor projekta Černobil Brjuhanov. Trdil je, da je Černobil najboljša elektrarna v SZ, da so komplicirano opremo montirali z urarsko natančnostjo in da so perspektive energetskega kombinata Černobil veličastne. Že maja 1982. so poročali o prvih težavah na četrtim bloku, vendar je ostalo le pri svarilih.

Florjan Lajmiš



Ranjeni jedrski velikan: takšna je turbinska dvorana elektrarne ob zdaj poškodovanem in verjetno tudi uničenem jedrskem reaktorju Černobilske elektrarne. Morda bodo poslej atomi le dobili zanesljivejšo uzdo, da ne bodo uhajali, kakor so konec aprila letos.

Zvone Mirt: Naš prijatelj Yu – butik

Paša za oči

»Uspelo nam je razrahljati trgovsko miselnost«

O vlogi trgovine v našem vsakdanjiku je škoda izgubljati besed: živimo z njo, kakršna pač je, odvisni smo od nje, dan za dnem se jezimo in več ali manj tiho požiramo nejevoljo. Dejal bi, da človek največkrat ne izgubi živcev zaradi podivjanih cen, nastajajočih nekje v zakulisju in spreminjajočih se kot kameleon, pač pa bolj zaradi odnosov, ki kraljujejo v tem vseobsegajočem in vseobvladujočem mogočništvu. Pričakovali bi namreč ob tej cenovni stihiji večjo obzirnost do nebogljene kupca, kvalitetno blago, pestro ponudbo, dodobra izdelano poslovno strategijo, kjer naj ima kupec prvo in zadnjo besedo. Zal pa seveda temu ni tako.

Z (našim!) klasičnim pojmovanjem trgovine se je pred nekaj leti odločno spopadla novoustanovljena poslovna skupnost YU-butik iz Celja, ki je do danes razširila mrežo majhnih, lično opremljenih in dodobra založenih trgovin, kjer ti postrežejo z nasmehom in prepotrebim, toda nevsiljivim nasvetom domala po vsej Jugoslaviji. S tem je pretrgala s prakso, ki je velevala, da bodi trgovina prva, šele potem kupec.

Začelo se je s popotresno obnovo Črnogorskega primorja v letu 1983. V enem izmed hotelov na Slovenski plaži so odprli majhen butik in v njem ponudili gostu-kupcu visoko kvalitetne izdelke našega gospodarstva. V igro so stopili celjska Zlatarna, Steklarna Boris Kidrič in tovarna Kors iz Rogaške Slatine, Utok in Svilanit iz Kamnika, Toko iz Domžal in Titeks iz Titograda. Namen je bil več kot na dlani: kupcu, še zlasti tujemu turistu, na enem mestu ponuditi v prijetnem, estetsko urejenem okolju izvirno, kvalitetno domače blago, če le mogoče značilno za deželo in ljudi, popularizirati doslej neznano in neupoštevano blagovno znamko, prodreti v svet, dokazati, da imamo tudi mi odlično ponudbo, če le hočemo... prekiniti prakso skrivanja za tujimi imeni, nehati s podcenjevanjem lastnega dela in ustvarjalnosti! Nikakor lahka naloga za nebogljence, kakršen je bil prvi YU-butik!

Izkušnje so potrdile
pravilnost usmeritve

Ustanovitelji poslovne skupnosti YU-butik: celjski razvojni center, Dekor iz Zagreba in Ariaturist iz Poreča, so imeli hkrati zelo jasno vizijo razvoja. Poslovna skupnost bodi koordinator med

proizvodnjo in trgovino, povezovalce vseh aktivnosti in posrednik med kupcem in zainteresiranimi. Teh pa je bilo vsako leto več. V družino, ki si je želela predstaviti

so že organizirali izobraževanje kadrov.

Trenutno je v skupnosti 25 butikov, ki poslujejo z uspehom, saj domala vsi dosegajo zavidljive rezultate na raz-



Zvone Mirt:
»Doslednost in kvaliteta!«

svoje izdelke širšemu krogu kupcev, so se včlanili še mariborski Zlatorog, celjski To-per in Metka, ljubljanska Rašica, Umberto Gorjan iz Novega grada, Likum, delovna organizacija, ki združuje proizvajalca umetne obrti in hkrati bedi nad kvaliteto teh izdelkov, Irena iz Osijeka, Polimka iz Ivangrada in še kdo. Zanimanje je rastlo, delo je postalo razvejano, organizacija pa premajhna: ustanoviteljem so se pridružili še Montenegroturist, Radna organizacija Titograd, Merx, DO Teko iz Celja ter RO Plo-dine iz Zadra in RO Jadran iz Crikvenice. Za skupnostjo so že prvi opravljeni pogovori z Bosanci – skupaj z njimi

meroma skromnem prodajnem prostoru: od 50–100 m².

Tako so denimo Radenci (izven sezone!) zaslužili okroglo 500 starih milijonov na mesec, zaposlene so tri delavke. V povprečju dosega promet v YU-butikih, kjer se cene prav nič ne razlikujejo od druge, morda za odtenek, okoli pet starih milijard na leto.

»YU-butike,« pravi Zvone Mirt, direktor poslovne skupnosti, »smo odpirali in bomo tam, kjer so ekonomsko upravičeni, ne glede na občinske in republiške meje. Na Slovenski plaži v Budvi jih je sedem, na Mogrenu dva, imamo jih v Poreču, Piranu in Červarju, v Raden-

cih, Lipici, Pulju, Malen Lošinj, na Rabu, v Zatonu, Punti Skali, Zadru, v sredini prihodnjega meseca bosta odprta dva v Crikvenici, vsak čas ga bomo odprli v Celju, dogovarjamo se z Rogaško Slatino, Kranjsko gor, Čateškimi toplicami in Bledom, pa tudi s portoroško marino. Skratka tam, kjer je precejšnja kupna moč, kjer je možna predstavitev naših vrhunskih izdelkov predvsem tujim kupcem in kjer lahko izvažamo – kar doma! V praksi se je namreč tudi pokazalo, da gredo zelo dobro v promet izdelki iz zlata, stekla, tekstila, usnja, če so razstavljeni, ponujeni na enem mestu, skupaj z izdelki umetne obrti in umetniškimi predmeti. Stvar postane privlačna. Prav zaradi teh izrednih možnosti smo dobili tudi vsopodporo Ljubljanske banke in bomo seveda še naprej investirali v te objekte, pomembne za jugoslovanski turizem.«

»Drobnjakarska
razmišljanja za nas
niso zanimiva!«

Mreža se širi. Kje so meje?

Za Mirta je optimum razvoja 50 butikov. Več trgovin bi razvodenelo ekskluzivnost, s katero se danes ponašajo YU – butiki, na račun kvantitete bi padla kvaliteta in seveda privlačnost lokalčkov in ponudbe same. Ni namreč vseeno, kjer trgovinica je.

Ne bi verjeli, toda najmočnejše turistično mesto v Jugoslaviji je – Beograd in nikakor Dubrovnik, s katerim se še vsaj zaenkrat niso uspeli dogovoriti za sodelovanje. Zanimiva so zimsko-športna središča, zdraviliški kraji, mesta, ki privlačijo ne le v poletni, pač pa tudi v zimski sezoni.

»Govorimo o izvozu. Pogosto na pamet. Pri tem pa še do sedaj nismo dorekli, kaj vse spada k izvozu in kdo je izvoznik. Zame je izvoznik tudi prodajalec – v tistem trenutku, ko proda izdelek, kar je zahodnemu svetu že zdavnaj jasno. Raje brkljamo okoli turističnih čekov z desetodstotnim popustom, za katere že zdavnaj ni nikakršnega zanimanja več. Mi ne priznavamo nikakršnega popusta. Hočemo, da tujci pa tudi domači ljudje cenijo našo robo,« odločno vztraja pri

stališčih skupnosti Zvone Mirt.

YU – butiki pa naj bi bili kraj, kjer bi se nenehno nekaj dogajalo, nekakšno družabno zbirališče. Že doslej so prirejali modne revije, v prodajno – družabno – umetniškem ambientu so našli svoj prostor pod soncem tudi umetniki, od likovnih do besednih ustvarjalcev. Privlačnost so tudi dnevi tovarn, na primer celjske Zlatarne, pri-ložnost, da proizvajalec pokaže širok spekter svojega delovanja.

»Imamo svoj kodeks (kako čudovita in hvale vredna spodbuda še za koga?! op. p.), ki se ga strogo držimo. Stik s kupcem mora biti pretkan s prijaznostjo, s kulturnim vedenjem nasploh, z poznavanjem predmetov, ki jih prodajalec ponuja, pa tudi z znanjem vsaj enega svetovnih jezikov. Zaradi vsega tega posvečamo izredno pozornost vzgoji kadrov.

Če smo na začetku morali delovne organizacije prositi, da so nam blagovolile ponuditi v prodajo svoje izdelke, danes kriterije določamo sami: v naših butikih je mesto le za najboljše. Selekcija postaja vse močnejša, prodaja v trgovincah pa pomeni tudi uspeh za proizvajalca. Zdaj je zanimanje v jugoslovanskem prostoru precejšnje, vendar, kot sem dejal: nikakor ne več od petdeset YU – butikov! Se je pa zgodilo nekaj izredno pomembnega: začeli so nas posnemati. Uspeli smo podreti barikade zakoreninjenega. Mi imamo

praktično neomejen delovni čas, obnašamo se pač tako, kot je pri srcu gostu – kupcu,« razgrinja skrivnosti uspeha Mirt, ki pa vendarle meni, da ni nič dokončnega. YU – butiki so izziv, vendar so tudi nenehno učenje, dopolnjevanje in spogledovanje s še uspešnejšimi, bodisi doma bodisi v tujini.

Je že tako: ni vse zlato, kar se sveti in tudi ni rož brez trnja.

Za Mirta in poslovno skupnost YU – butik nasploh je velik problem dejstvo, da v Jugoslaviji ni prostega formiranja cen, saj naposled res ni vseeno, kje kaj prodajaš in kako. V tujini, poudarja, ni vseeno že, v kateri ulici kaj kupiš, da o mestih sploh ne govorimo. Res je tudi, da počasi postajamo dragi in s tem nezanimivi za tujca. Oblačilna industrija je že krepko navila cene – izdelki so že skoraj tako dragi kot v tujini.

»In zato se, kriv pa je seveda izvoz za vsako ceno, dogaja, da postajamo nekonkurenčni, da se z izvozom razprodajamo in izničujemo lastno delo, doma pa hočemo z veliko dražjim izdelkom povrniti izgubljeno. Vendar vse to že ni stvar nas v YU – butik, temveč zakonodajalcev.«

YU – butiki so vselej polni radovednežev. S polnimi in praznimi denarnicami. Včasih pa človeku dobro dene tudi paša za oči. Saj zato vendarle tudi hodimo v Trst in Gorico, v Lipnico in San Marino, kajne?

Milenko Strašek



Modna revija YU-butika v Lipici, decembra 1985, kakršne je poslovna skupnost organizirala vse tja do Malega Lošinja

velana
tovarna zaves p.o.
ljubljan,
šmartinska 52



TEKSTIL

TOZD
MOTVOZ
IN PLATNO,
n. sol. o.

Taborska 34
61290 GROSUPLJE

Telefon: (061) 771-311
Telex: 31498 YU MOTVOZ
Telegram: Motvoz Grosuplje
Železniška postaja: Grosuplje
Tekoči račun:
SDK 50130-601-31002



TITAN

Kamnik

Proizvodni program:

- navadne in cilindrične ključavnice
- pocinkani in nepocinkani fittingi
- elementi za enocevni sistem centralnega ogrevanja
- vlitki iz temprane litine
- smučarske vezi tyrolia
- električni stroji za prehrabeno industrijo
- drugi izdelki za široko potrošnjo

Naš pogovor z Jožetom Teličem, dolgoletnim predsednikom občinskega odbora ZZB NOV Cerknica

Od revne do srednje razvite občine

Poznam ga že dolga leta, s sestankov v Ljubljani, pa tudi drugače. Preprostih besed, jasnega pogleda, vedno brez »dlake na jeziku«, z mislimi usmerjen k napredku, k ljudem. Ondan sva se spet srečala na borčevski skupščini in nastal je tale pogovor.

Tovariš Telič, koliko časa ste bili predsednik občinskega odbora ZZB NOV Cerknice?

Od leta 1971.

Kaj pa je v teh petnajstih letih najbolj zaposlovalo cerkniške borce in vaš občinski odbor?

Pred leti je bilo to vprašanje posebne dobe. No, to delo smo uspešno pripeljali h koncu.

Ste imeli tudi probleme?

Nekaj primerov je že bilo, ki jih je pristojna komisija zavrnila zaradi neustrezne dokumentacije ali pomanjkljivega pričevanja priča.

Kakšna pa je pri vas sicer borčevska struktura, je večina kmečkega prebivalstva?

Takoj po vojni je bilo že večina članov s kmetov doma. Zahvaljujoč gospodarskemu razvoju občine pa so številni med njimi našli zaposlitev v tovarnah, seveda pa so danes zvečine že upoko- jenci.

Saj res, med drugimi nalogami ste opravljali dvajset let tudi »županske«



Jože Telič, dolgoletni predsednik ZZB NOV Cerknica

naloge, saj ste bili predsednik cerkniške občinske skupščine. Kako je bilo takrat?

Leta 1955 je bilo v naši občini še 70 odstotkov kmečkega življa. Danes je pravih kmetov le še okrog 8 odstotkov. Danes je pri nas približno 15.000 prebivalcev in od tega še vedno dobra desetina borcev. Nekoč smo šteli za revno občino, pa smo se vendarle izkopali iz tega in menim, da ima za to zasluge tudi (in predvsem) naša borčevska generacija. Hkrati pa, če pomislim, kaj vse je bilo zgrajenega, kaj vse smo v teh letih naredili, bi morali pravzaprav vsi skupaj danes bolje živeti.

Kako pa ste doslej reševa-

li v ZZB NOV Cerknice različna druga, ožje borčevska vprašanja?

Veliko dela in truda smo posvetili reševanju stano- vanjskih problemov in danes že lahko rečem, da smo jih skoraj v celoti rešili. Na področju zdravstva, tako smo ocenjevali na zadnji borčevski občinski skupš- čini, je fluktuacija zdravnikov v zdravstvenem domu pre- velika. Ravno ko se na zdrav- nika navadimo, pa nam ga zamenjajo. Pogovarjali smo se z ljudmi s področja zdrav- stva, ki so nam takoj ukazali še na nekatere druge proble- me, ki njih tarejo. Kaže na- mreč, da tudi naš zdravstve- ni dom, ki je bil ob svojem času sicer lep in prostoren, postaja pretesen in zastarel in ne ustreza več vsem po- trebam.

Kaj pa širša vprašanja družbenega in gospodarskega razvoja občine; ali ta tudi obravnavate borci vaše ZZB NOV in v krajevnih or- ganizacijah ZB (ki jih je menda osem)?

Res, lahko rečem, da smo obravnavali vsa bistvena vprašanja našega razvoja in smo delali skupaj z drugimi družbenopolitičnimi orga- nizacijami.

Kaj pa borci med seboj?

Zadnje čase je tu in tam opaziti tudi kakšno medse- bojno nestrpnost ali prepir, kar pa predvsem pripisujem

nervozni in letom, pa tudi tre- nutnemu družbenoekonom- skemu položaju. Borci na- mreč slišijo in čutijo z vseh strani stvari, ki jih motijo. Ob tem pa žive besede med ljudmi skorajda ni več. Vse preveč se rešujejo stvari pa- pirnato, zraven se problemi pogosto zastavljajo preširo- ko, presplošno, medtem ko je resničnost stkana iz cele vrste malih, konkretnih stva- ri, ki jih je treba drugo za drugo reševati. Tudi če gre le za ulico v krajevni skup- nosti...

Ali menite, da ste kot borčevski delegat v vseh teh le- tih (tudi v številnih komisi- jah in pri RO ZZB NOV Slo- venije), lahko s svojim de- lom prispevali h kakšnemu izboljšanju stanja?

Skrbno sem prenašal mne- nja iz svoje baze in lahko re- čem, da nisem naletel na glu- ha ušesa.

Zdaj, ko ste svojo dolgo- letno funkcijo odložili, bo- ste še vedno aktivno delali v svoji borčevski organiza- ciji?

B-om! Kolikor mi bo seve- da dopuščalo zdravje. Čisto umaknil se gotovo ne bom, saj sem tudi član ZK in nena- zadnje tudi član svoje kra- jevne organizacije ZB. Člo- vek ne more kar tako iz svoje kože, zato bom pomagal, kjer bom mogel in kjer me bodo potrebovali.

B. Ž. J.

K SPOMENIKOM NOB v občini Postojna



Predstavljamo vam naslovnico še ene občinske bro- šurice o spomenikih NOB, ki jo je tokrat izdala občinska konferenca ZSMS. Mladinska organizacija je dala za to akcijo pobudo sama, pri delu pa je imela vso podporo med delovnimi ljudmi in občani, zlasti pa še pri članih občinske ZZB NOV. V knjižici so predstavili dogodke, na podlagi katerih so bili postavljeni spomeniki in spominska obeležja, pri tem pa so se (ožje povezano s to konkretno nalogo) morali odpovedati uporabi širšega gradiva, ki je bilo na voljo. To bo dober pripomoček zgodovinskim krožkom na šolah za njihovo nadaljnje raziskovanje, za zbiranje dokumentov, fotografij in drugega gra- diva, hkrati pa bo vdahnilo kamnitim pomnikom življenje in vsebino.

Uveljavljanje pravice do invalidskega dodatka

V sredini lanskega aprila so začele veljati spremembe zakona o vojaških invalidih. Ker Republiški komite za borce in vojaške invalide pri neposrednem upravnem nad- zoru nad delom občinskih upravnih organov in na podlagi drugih podatkov ugotavlja, da nekateri upravičenci niso dovolj seznanjeni s pogoji za uveljavitev invalidskega dodatka, pojasnjujemo osnovne pogoje in postopke za uveljavitev te najpogostejše in najpomembnejše oblike družbene pomoči vojaškim invalidom in uživalcem dru- žinske invalidnine.

Kdo so upravičenci do in- validskega dodatka:

invalidi I. do V. skupine ne glede na starost in zmožnost za delo, drugi vojaški invalidi in uživalci družinske invalidnine, ki so dopolnili 60 let starosti (moški), oziroma 50 let starosti (ženske) ali so popolnoma pri- dobitno nezmožni.

Vsi ti morajo izpolnjevati še dva pogoja:

da niso v delovnem razmerju in da ne opravljajo samostojne gospodarske ali poklicne de- javnosti ter, da del rednih prejemkov upravičenca ne dosega osnove za invalidski dodatek (osnova je najnižja pokojnina za polno pokojninsko dobo).

Ker je izračun deleža rednih prejemkov upravičenca neko- liko bolj zapleten, naj pojasni- mo nekaj vprašanj:

Kako ugotovimo pravico do invalidskega dodatka in nje- govo višino:

Glede pravice in višine in- validskega dodatka obstajata dve možnosti:

ob izpolnjevanju pogojev iz točke 1. lahko dobi pravico do invalidskega dodatka tisti upravičenec, ki nima rednih prejemkov, niti jih nimajo nje- govci družinski člani. V tem pri- meru je invalidski dodatek enak najnižji pokojnini za pol- no pokojninsko dobo (trenut- no 34.502 din).

V primeru da imajo upravi- čenec in njegovi družinski člani redne prejemke (in ob izpol- njevanju pogojev iz 1. točke), pa lahko upravičenec pridobi pravico do invalidskega dodat- ka, kolikor znesek (ki se dobi tako, da se seštejejo prejemki upravičenca, zakonca in vzdr- ževanih družinskih članov ter delijo nanje), ne presega zne- ska najnižje pokojnine za pol- no pokojninsko dobo (34.502 din).

Razlika med deležem pre- jemkov na upravičenca in zne- skom najnižje pokojnine za polno pokojninsko dobo pred- stavlja invalidski dodatek.

Ker se vsi prejemki pri ugo- tavljanju pravice in določanju višine invalidskega dodatka ne upoštevajo, je treba pojasniti

Kateri prejemki se upošte- vajo in od kdaj:

Pri odmeri invalidskega do- datka se upoštevajo vsi redni prejemki upravičenca in nje- govoga zakonca (starostne, in- validske in družinske pokojni- ne, varstveni dodatek k pokoj- nini, katastrski dohodek zem- ljišča, osebni dohodek zakon- ca ipd.), prejemki ostalih dru- žinskih članov pa le v primeru, če se štejejo za vzdrževane (otroci, ki se redno šolajo, in- validni otroci, starši brez do- hodkov).

Za redne prejemke pa se ne štejejo prejemki po zveznih predpisih o vojaških invalidih

(osebna in družinska invalidni- na, dodatek za postrežbo in tu- jo pomoč, ortopedski doda- tek), prejemki po zakonu o ci- vilnih invalidih vojne (civilna invalidnina, dodatek za po- strežbo in tujo pomoč) ter ne- kateri drugi prejemki (dodatek za postrežbo in tujo pomoč po predpisih SPIZ).

Vsi prejemki se štejejo iz de- cembra preteklega leta, razen osebnega dohodka zakonca, pri katerem se šteje povprečni mesečni osebni dohodek iz preteklega leta.

Navedeni prejemki se ne upoštevajo v celotni višini, za- to naj pojasnimo

V kakšni višini se upošteva- jo redni prejemki:

Redni prejemki upravičenca se upoštevajo v 80%, prejemki zakonca in vzdrževanih dru- žinskih članov pa v 50%.

Nekaj primerov izračuna pravice do invalidskega do- datka in njegove višine

Prvi primer: vojaški invalid prejema invalidnino, ima pa tudi starostno pokojnino, ki je v decembru 1985 znašala 60.000 din. Živi z ženo, katere pokojnina iz decembra 1985 je znašala 50.000 din.

Vojaška invalidnina upravi- čenca se ne šteje med redne prejemke, zato je pri izračunu pravice do invalidskega dodat- ka ne bomo upoštevali.

Upoštevamo torej samo 80% osebne starostne pokojnine upravičenca, kar znese 48.000 din. Upoštevamo tudi 50% sta- rostne pokojnine zakonca, kar znese 25.000 din. Dobljena zne- ska seštejemo in dobimo zne- sek 73.000 din ter ga delimo na dva družinska člana (upravi- čenca in njegovo ženo), tako da znaša delež na upravičenca 36.500 din.

Ker je dobljeni znesek za 1988 din (36.500-34.502) večji od zneska najnižje pokojnine za polno pokojninsko dobo (34.502) invalidski dodatek upravičencu ne gre.

Drugi primer: Družinska in- validska upravičenca živi sa- ma in razen družinske invalid- nine po padlem sinu v višini 10.225 din nima drugih rednih prejemkov (nima pokojnine ali katastrskega dohodka).

Upravičenki gre invalidski dodatek v mesečnem znesku 34.502 din (poln invalidski do- datek), ker se družinska in- validnina po padlem sinu ne upo- števa kot reden prejemek in se šteje, da je upravičenca brez rednih prejemkov.

Tretji primer: Vojaški in- valid prejema poleg vojaške in- validnine, ki se ne šteje kot prejemek, tudi starostno po- kojnino, ki je decembra 1985 znašala 60.000 din. Živi v skup- nem gospodinjstvu z ženo, ki je brez rednih prejemkov.

Izračun invalidskega do- datka:

upošteva se pokojnina upra- vičenca v višini 80%, kar znese 48.000 din. Ta znesek se deli na dva družinska člana (upravi- čenca in ženo) ter dobi znesek 24.000 din. Ker je dobljeni zne- sek manjši od zneska najnižje pokojnine za polno pokojnin- sko dobo (34.502 din) invalidu gre pravica do invalidskega dodatka.

Višina invalidskega dodatka se izračuna tako, da se od zne- ska najnižje pokojnine za pol- no pokojninsko dobo (34.502 din) odšteje delež dobljenih prejemkov na upravičenca (24.000 din), razliko pa pred- stavlja višina invalidskega do- datka, t. j. 10.502 din (34.502 - 24.000 = 10.502).

Poleg pravice do invalidske- ga dodatka lahko upravičenci pod posebnimi, z zakonom do- ločenimi pogoji uveljavijo tudi dodatek za postrežbo in tujo pomoč ter dodatek za samo- hranilce, ki znašata 60% naj- nižje pokojnine za polno po- kojninsko dobo (v tem trenut- ku 20.701 din).

Želeli smo vas seznaniti le z osnovnimi pogoji in načinom pridobitve ter izračunom viši- ne invalidskega dodatka. Koli- kor menite, da izpolnjujete na-

vedene pogoje, vam svetuje- mo, da vložite pri službi za var- stvo borcev in vojaških invali- dov vaše občine ustrezno zah- tevo (pismo ali ustno na za- pisnik). Zahtevi priložite po- kojninski odrezek iz decembra 1985 za vas in zakonca, potrdi- la o morebitnih drugih rednih prejemkih (potrdilo o povpreč- nem osebnem dohodku zakon- ca, če je ta še v delovnem raz- merju), druga potrdila in doku- mentacijo pa bo po uradni dolžnosti priskrbel upravni or- gan, ki vodi postopek.

Minulo soboto so se sestali borci in borke zaščitne enote vojnopolitičnega vodstva NOV in POS na redni programski volilni konferenci ter tovariškemu sre- čanju v domu Maksa Perca v Ljubljani.

V poročilu o dejavnosti skupnosti in njenih samou- pravnih organov, ki ga je podal predsednik te skup- nosti, narodni heroj Milan Zabukovec-Miloš, je bilo ocenjeno delo zadnjih dveh let in nakazali so pro- gramske usmeritve za naslednje mandatno obdobje. Zlasti zbiranje dokumentarnega in spominskega gra- diva o ustanovitvi, delovanju in tradicijah zaščitne enote jim je šlo v tem času dobro od rok, kar doka- zuje tudi nad 1500 strani zbranega gradiva in številni dokumenti za nastajajočo knjigo, ki jo pripravljajo v okviru knjižnice NOV in POS.

Vezi, ki to partizansko enoto še posebej vežejo z izročili NOB in revolucije za mlade, se tesno tkejo z enoto TO, ki nosi ime Edvarda Kardelja-Krištofa. tem mladim nekdanji borci občasno predavajo, se z njimi srečujejo, najmanj enkrat na leto jim predsta- vijo dokumentarno razstavo o zaščitni enoti iz parti- zanskih dni. Dva predstavnika teh mladih sta tudi delegata v odboru zaščitne enote.

Poleg drugih tekočih nalog, ki jih izvajajo, pa kaže omeniti novo obliko sodelovanja – koordinacijo (in delegatsko zastopano povezovanje dela) s skupnostjo zaščitne čete poverjeništa CK KPS za Primorsko. Skupaj so opredelili smeri sodelovanja in del zgodo- vine te enote bo zajet v omenjeni knjigi ter bo tako prva stopnja konkretnega sodelovanja.

Srečanja so se udeležili tudi nekateri nekdanji vodilni kadri vojnopolitičnega vodstva NOV in POS, ki jih je zaščitna enota varovala.

Kritična ocena minulega dela

Pred dnevi so se sestali na redni programsko volilni konferenci delegati zveze rezervnih vojaških starešin iz občine Radlje ob Dravi. Letošnja konferenca je potekala v Vuzenici. Za prijeten uvod so poskrbeli mladi pevci iz tamkajšnje osnovne šole.

Delegati so nato prisluhnili poročilom predsednika, blagajnika in nadzornega odbora, ki jim je sledila obširna in živahna ter kakovostna razprava s predlogi za rešitev. V njej so sodelovali vsi delegati, (mimogrede, udeležba na konferenci je bila popolna) in domala vsi so dodali svoj prispevek k oblikovanju sklepov in stališč za dopolnitev delovnega programa, metod in načinov dela.

Mnogi razpravljali so podprli konkretne predloge predsedstva OK ZRVS – pa naj si je šlo za odnos do dela v organizaciji – od ne najboljše udeležbe na raznih oblikah usposabljanja, to je strokovno vojaškega izobraževanja in družbenopolitičnega usposabljanja, skupaj s preverjanjem znanja pa do tega, kakšen način ubrati za vabljenje članstva. Pri slednjem so podprli mnenje, da bosta potrebni pač še obe obliki istega načina »pozivanja« z vabili in pozivi, zlasti za drugi, ponovni sklic.

Veliko besed je bilo kritičnih, saj bo potrebno poiskati ustrežnejše metode in oblike v ZRVS, kar pa ne uspeva vselej. Še zlasti pa je bila ob tem poudarjena vloga in mesto ZRVS kot strokovne

družbene organizacije, v okviru SZDL. Zato morajo zaostri odgovornost članov, rezervnih starešin za aktivnejše delovanje znotraj ZRVS. V radeljski občini bodo morali v prihodnje krepiti delo aktivov ZRVS. V vsaki organizaciji pa bi kazalo imeti stalno sliko o aktivnosti članstva, saj so mnogi aktivni v družbenopolitičnih organizacijah. So aktivisti SZDL, delegati, nosilci odgovornih funkcij v kraju in širše, delujejo pa na področju obrambnih in varnostnih priprav. Skrbijo za delo obrambnih krožkov kot zunanji sodelavci, negujejo srečanja s pobrateni OK ZRVS iz Slavonskega Broda in Gostivarja.

Nenazadnje so se zavzeli, da bodo obdržali število na-

ročnikov med starešinami na revijo Naša obramba, kajti za posameznika pride naročnina le še dve petini celotnega zneska in da bodo še bolj širili TV 15 Naš tovariš med člani.

Izvolili so tudi novo vodstvo. Lojze Gobec bo še naprej predsednik, sekretarska dela bo opravljal Mirko Verčovnik, ki so mu izrekli tudi priznanje za dosedanje uspešno delo. Prizadevnemu članu Jožetu Sevsku iz Brezna pa so izročili zvezno plaketo ZRVS.

Sicer pa je bilo delo volilno-programske konference uspešno, kot je bila v zadnjem obdobju na sploh uspešna dejavnost ZRVS občine Radlje ob Dravi.

Peter Macuh

Konferenca tudi drugič nesklepčna

Predsedstvo občinske konference ZRVS občine Ajdovščina je v sila težki situaciji, ker zaradi nesklepnosti delegatov ne more opraviti občinske programsko volilne konference ZRVS. Prvi sklic je bil 13. aprila, drugi pa 11. maja letos. Udeležba delegatov na enem in drugem sklicu, je bila sramotno nizka, komaj 21-odstotna. Pri prvem sklicu je bilo zelo slabo vreme, padlo je veliko snega, ki je oviral promet s Cola, Predmeje in Planine proti Ajdovščini.

Sedaj pa je bil lep in sončen spomladanski dan in zaradi tega ni nobenega opravičila za neudeležbo na seji konference ZRVS. Tokrat se zastavlja vprašanje, kaj je z zavestjo delegatov, ki se niso udeležili občinske volilne konference prvega in drugega sklica. Ali so pozabili svoj pomen, vlogo in zaobljubo, ki so jo dali svojemu ljudstvu. S takim ravnanjem so, spoštovani delegati, naredili slabo uslugo svoji organizaciji, organizaciji, ki je bila vedno med najboljšimi organizacijami ZRVS v Sloveniji, da je zagotovo zdrnila zelo nizko.

Predsedstvo občinske konference ZRVS in drugi udeleženci drugega sklica so po zelo živahni razpravi sklenili, da se problem neaktivnosti delegatov in drugih članov ZRVS ajdovske občinske organizacije postavi in obravnava na prvi seji predsedstva občinske konference Socialistične zveze, da bi zatem to vprašanje obravnavali na sejah predsedstev krajevnih konference Socialistične zveze. Poleg tega so sklenili, da 16. maja skličejo razširjeno sejo predsedstva občinske konference ZRVS, na katero so povabili vseh 15 predsednikov krajevnih organizacij ZRVS, kolikor jih imajo v občini. Na seji so obravnavali problem nesklepnosti in konkretno odgovornost slehernega delegata do svoje organizacije. G. M.

Odmevno zasedanje

V sejni dvorani skupščine občine Trbovlje so se novoizvoljeni delegati OK ZRVS Trbovlje in številni gostje sestali na tretji programsko volilni seji te konference.

Soglasno so ocenili, da je bilo delo konference v preteklem štiriletnem mandatnem obdobju dokaj uspešno, in da so tudi priprave na to sejo bile temeljite in dobre.

Poleg obsežnega gradiva je tudi zelo vsebinska razprava številnih delegatov in gostov potrdila velik pomen in vlogo organizacij ZRVS v naši socialistični samoupravni družbi, še posebej v sistemu SLO in družbene samozastite.

Precejšen poudarek so razpravljali v svojem delovnem dogovoru namenili letošnjim jubilejem: 45 letnicama ustanovitve OF in vstaje slovenskega in drugih jugoslovanskih narodov in s tem v zvezi negovanju in širjenju revolucionarnih tradi-

cij ter utrjevanju bratstva in enotnosti, k čemer bo v precejšnji meri prispevalo tudi letošnje tradicionalno RVS Jugoslavije – »Bratstvo in enotnost 86«. V okviru tega Srečanja bo tudi občina Trbovlje gostila 45 RVS iz SR Bosne in Hercegovine. Zanje bo pripravljen posben program dvodnevne bivanja v tej občini in v revirjih.

Za svojo aktivno družbeno dejavnost in sodelovanje z drugimi organizacijami in društvi, je občinska organizacija ZRVS Trbovlje v minulem štiriletnem mandatnem obdobju prejela: Zlati znak planinskega društva Trbovlje, Srebrna znaka Meddruštvenega odbora planinskih društev Zasavje ter občinskega sindikalnega sveta Trbovlje, medaljo občinske gasilske zveze Trbovlje (I. stopnja), šest pisnih zahval in štiri diplome, šest umetniških slik, petintrideset knjižnih in sedem simbo-

ličnih in drugih daril – skupno torej 62 družbenih priznanj, kar je rezultat delovanja in vključevanja rezervnih vojaških starešin in organizacij ZRVS Trbovlje v vse družbene aktivnosti, predvsem prizadevnih članov dosedanjega predsedstva OK ZRVS in vodstev KO kot aktivov ZRVS v občini Trbovlje.

Čestitke k doseženim rezultatom dela so jim poleg predstavnikov vodstev DPO, IS in SO Trbovlje ter društev in delegacije pionirjev osnovne šole Josip Broz Tito izrekli še: predstavniki občinskih konference iz pobratenih občin Jesenic, Lazarevca in Valandova ter iz Karlovca, Raba, Vukovarja in Zagorja, Mestne konference ZRVS Beograd in VP 6065 iz Ljubljane. V imenu RK ZRVS Slovenije, je konferenco v Trbovljah pozdravil in prisotnim spregovoril Alojz.

Ob izvedbi volitev so delegati za novega predsednika OK ZRVS Trbovlje izvolili rez. majorja Gvida Kneza, za

sekretarja pa rez. vodnika I. raz. Franca Ložino.

Na koncu je tudi OK ZRVS Trbovlje zaslužnim RVS, organizacijam in društvom podelila svoja občinska priznanja. Prejeli so jih: Občinski štab za CZ Trbovlje, MPZ (Mešani pevski zbor Slavček, ki letos slavi 35-letnico svojega obstoja in delovanja, KO ZRVS Alojz HOHKRAUT, aktiv ZRVS Strojne tovarne Trbovlje, tov. Emil GORENC, Alojz KORIMŠEK in Janez OCEPEK, posebna pisna priznanja za izbrane najboljše proste spise, učence osnovne šole Josip BROZ-TITO, Mateja LESAR, Nidoš OSOLNIK, Ines OŠTRIČ, Alja PODGORŠEK, Radojka POPOVIČ, Anja ŠTROVS in Polona VIRANT. Zlati znak ZRVS Jugoslavije je prejel dosednji predsednik Josip CESTNIK, Plaketo ZRVS Slovenije pa dolgoletni član predsedstva tov. Vinko USTAR. Vsem dobitnikom priznanj je s spodbudnimi besedami čestital tudi delovni predsednik Franci DEŽJOT. Rudi Matko

Znova je bila najboljša ekipa iz Čepovana

V Novi Gorici so pripravili tekmovanje mladih iz novogoriške občine v znanju in veščinah s področja splošne ljudske obrambe in družbene samozastite.

Program tekmovanja je bil prilagojen rednemu učnemu programu osnovnih in šol srednjega usmerjenega izobraževanja v občini Nova Gorica. Letošnjega tekmovanja se je udeležilo kar 34 ekip, in sicer 23 iz osnovnih in 10 iz šol srednjega usmerjenega izobraževanja ter ena ekipa taborniškega odreda »Sabotin« iz Solkana. Vsaka ekipa je imela pet članov in enega v rezervi, bile pa so mešane sestave.

Na poprejšnjih šolskih tekmovanjih je sodelovalo nekaj več kot 9.750 učencev in dijakov. S teh so se uvrstile na občinsko tekmovanje najboljše ekipe, ki so tekmovali v skupini osnovnih in šol srednjega usmerjenega izobraževanja.

Na občinskem tekmovanju so se pomerile med seboj petčlanske ekipe: v poznavanju topografije, vojaške teorije, zgodovine NOB in pehotnega orožja, nato pa so tekmovali v streljanju z vojaško oziroma z zračno puško, prvi pomoči in orientacij-

skem pohodu. Na poti je morala vsaka ekipa poiskati osem oziroma enajst kontrolnih točk, na katerih so reševali različne naloge iz orientacije, morale so določiti stojišče in nadmorsko višino po topografski karti, azimut za določene objekte, iskati objekte s pomočjo busole, kota in daljine, razstaviti in sestaviti vojaško puško M-48, APA in PA v določenem času, postaviti in razčistiti protitankovske in protipehotne minsko eksplozivne ovire, uporabiti tehnična protipožarna sredstva in gasiti začetni požar, metati ročno bombo na določeni cilj, poznati zdravilne rastline in prometno vzgojo ter pomnike NOB in praktično uporabo RBKZ sredstev.

Najbolj se je izkazala ekipa osnovne šole iz Čepovana. Ti učenci so na občinskih tekmovanjih šolske mladine v zadnjih sedmih letih zasedli eno tretje, dve drugi in štiri prva mesta, kar zgovorno kaže, da je čepovanska šola lani za uspehe pri obrambi in domovinski vzgoji učencev opravičeno prejela zlato plaketo ZRVSJ in malo plaketo Teritorialne obrambe SRS. Druga je bila ekipa osnovne šole Milojka Štrukelj iz Nove

Gorice in tretja ekipa osnovne šole Briško Beneški odred iz Dobrovega.

Med ekipami šol srednjega usmerjenega izobraževanja se je najbolj odlikovala druga ekipa naravoslovnega šolskega centra iz Nove Gorice, druga pa prva ekipa istega centra in tretja prva ekipa SDEŠ iz Nove Gorice.

Ekipa taborniškega odreda Sabotin je tekmovala zunaj konkurence, čeprav je dosegla zelo visoko uvrstitev oziroma dosežke.

Med posamezniki so med osnovnošolci bili najboljši strelci Karlo Korčec, Matej

Faganel in Martin Kovačič. Med posamezniki ekip ŠSUI je bil prvi Leon Blažič, drugi Vran Groleger in tretji Erik Kristančič.

Ob razglasitvi rezultatov tekmovanja in podelitvi nagrad v dvorani osnovne šole Deveti korpus je navzočim spregovoril predstavnik IS SO Nova Gorica Jure Mlinar, ki je poudaril pomen vzgoje in urjenja za vsesplošni ljudski odpor, glede na mednarodne razmere in nevarnost, ki grozi svobodi jugoslovanskih narodov in narodnosti.

Mile Gojković



Mladi med nudenjem prve pomoči poškodovancu in med obvezovanjem glave.

Tekmovanje v veščinah iz SLO



Vsakoletno tekmovanje šolarjev domžalske občine »Mladina in SLO« so to pomlad pripravili v Dobu. Šestkilometrski trasa je trideset petčlanskih ekip, ki so startale v desetminutnih presledkih, vodila po travnikih, gozdovih, hribih, dolinah in preko potokov Spominskega parka revolucionarnih tradicij. Udeleženci so se morali na brezpotjih orientirati po karti in z busolo. Na vmesnih postajah so opravljali najrazličnejše naloge: streljanje z zračno puško za osnovnošolce in s puško M-48 za srednješolce, praktični in teoretični prikaz znanja iz prve pomoči, poznavanje oborožitve naših oboroženih sil, reševanje testa iz cestnoprometnih predpisov in podobno.

Kljub razmočeni in blatni progi so se udeleženci, čeprav umazani, utrujeni, praznjeni in mokri, zadovoljni vračali v Osnovno šolo Martin Koželj, kjer jih je čakal čaj in prigrizek, za najboljši pa priznanja. Ocenjevalci na posameznih točkah so ekipe pohvalili, kar kaže na dobro delo obrambnih krožkov in mentorjev na osnovnih in srednji šoli.

Igor Lipovšek

Gradivo je obsegalo vse dejavnosti

V Radovljici je bila programsko-volilna seja občinske konference ZRVS. Delegati so bili izčrpno seznanjeni o delu OK ZRVS v minulem obdobju in predlagano programsko usmeritvijo za naslednje obdobje že z gradivom, ki je bilo priloženo vabilu, zato je imel predsednik Peter Zupan na seji le krajše poročilo. Po razmeroma kratki, toda ustvarjalni razpravi so izvolili enajstčlansko predsedstvo. Za predsednika so izvolili Jakoba Vidica, za podpredsednika Milana Jerala in za sekretarja Janeza Varla.

Izvolili so petčlanski odbor za kontrolo materialno finančnega poslovanja, ki ga bo vodil predsednik Janko Brinšek in samoupravno sodišče, ki mu bo predsedoval Jule Vobič. Potrdili so predlagano sestavo strokovnih komisij. Sedemčlansko komisijo za idejno politično delo in obrambnosamozaščitno usposabljanje bo vodil Janez Koselj. Petčlansko komisijo za SLO in DS ter druge družbene organizacije bo vodil Drago Rozman. Predsednik petčlanske komisije za organizacijske, kadrovske in finančne zadeve bo Jože Kastelic. Petčlansko komisijo za informativno dejavnost bo vodil Niko Rupej. Jože Ambrožič bo predsednik petčlanske komisije za organizacijo prireditev, proslav in tekmovanj.

Ciril Rozman

Poudarek usposabljanju

Potem ko je občinski štab za teritorialno obrambo v Lendavi analiziral lanskoletno delo, je ugotovil, da so vse začrtane naloge uresničili. Ob tem so sprejeli že nov program za letošnje leto. Največji poudarek so dali usposabljanju enot in štabov teritorialne obrambe. Ob tem načrtujejo različna usposabljanja. Čaka jih še tudi mobilizacijsko-taktično urjenje. Dalje bodo gradili sistem vodenja in poveljevanja, posebej še ob morebitni časni zasedbi. Občinski štab se bo še pogostejše povezoval z aktivni ZK in ZSMS, predvsem v enotah in štabih teritorialne obrambe. Pregledali bodo tudi varnostno-politično oceno v občini Lendava, pa idejno politično usposabljanje članov enot teritorialne obrambe, razvijanje in ohranjanje tradicij NOB. Izvedli so že enodnevni seminar za pomočnike načelnikov narodne zaščite. To pa bo tudi moto sodelovanja s sekretariatom za ljudsko obrambo in milico, pri čemer bodo precejšno skrb posvetili usposabljanju pripadnikov narodne zaščite v krajevnih skupnostih in organizacijah združenega dela. Jože Žerdin

Kako smo kurirji relejne postaje G-10 dočakali dan zmage

Ko se spominjam devetega maja 1945, to je našega odhoda iz gozdov v dolino, moram začeti s sedmim majem. Tega dne zvečer smo imeli kurirji G-11, v Globeli, kot smo takrat med vojno imenovali mi in ostali partizani za nas zelo pomembno javko, poslovilni miting.

Na tem mitingu se nas je zbralo 8 kurirjev in nekaj domačih aktivistov. Za oskrbo želodca smo imeli vsega na pretek. V vedrih, ki so stala v veži na hladnem, so se nahajali sladkor, med, zaseka in seveda tudi žganje. Na mizi pa so dišali hlebci domačega, belega kruha. Vse to smo si nekaj dni popreje nabavili v Sorici, ko so postojanko zapustili švabski policisti. Za dobro in veselo razpoloženje je poskrbel komandir Albin Jenstrle-Hribar, ki je brez premora igral na harmoniko. Odložil jo je le takrat, ko se je malo podprl. Fantje so se vrteli z domačimi dekleti in pridno jemali dobrote iz samopostrežne zaloge. Takega mitinga ni bilo še nikdar popreje in ne kasneje.

Okrog polnoči sta prišla iz Poljan nad Cerknem, kjer je bila naša sosednja postaja P-35 dva kurirja s pismom z oznako RR. Tako pošto je bilo treba nemudoma odnesti naprej. Naslovnik pa je bil v Železnikih. Kdo ga bo nesel? To je bila sredi največjega veselja teška odločitev. Nisem dolgo okleval. Vzel sem pismo, puško, pasac s pištolo in bombami ter se naravnost iz zabave premaknil na pot, na zadnjo kurirsko nalogo.

Na poti sem se večkrat ustavil ter prisluškoval, hodil sem tako, kot sem bil navajen med vojno. V dobri uri sem prišel do cilja Štaba Gorenjskega vojnega področja. Oddal sem pismo. Takoj so ga skrbno preučili in ker so me poznali, so mi vseeno tudi zapupali. V pismu je bil ukaz, da se zjutraj vse enote premaknejo proti Škofji Loki.

Ko sem se vračal, se je na obzorju že svitalo. Že od daleč sem slišal zvoke Hribarjeve harmonike in vesele vriske soborcev. Pospešil sem korak in bil kmalu na zadnjih minutah mitinga. Predno smo se s solzami v očeh poslovili od dobre Štinovčeve mame, tako se je reklo pri hiši po domače, od njenih treh veselih deklet in sosedov, so nam le te poklonile lepo, doma narejeno zastavo, z rdečo zvezdo na eni in G-11 na drugi strani.

Komandir jo je izročil meni kot svojemu namestniku in krenili smo, vsak s svojimo občutki proti zlati svobodi.

V Železnikih se je medtem zbralo že lepo število partizanov. Poleg že omenjenega Vojnega področja so bili tu kurirji iz bližnjih postaj, terenci, aktivisti in drugi.

8. maja okrog 11. ure smo krenili v dolgi povorki proti Selcam. Na čelu zastavonoše, tudi mene so porinili mednje, nato harmonikarji, Štab področja na konjih in potem ostali, po štirje v vrsti. Na oknih in ob cesti so bili vsi Železničani. To je bilo kaj videti!

Po prihodu v Selca pa se

je zataknilo. Obveščevalci so poročali, da so v Soteski opazili ostanke umikajoče se sovražne bande. Takoj so formirali močno patrolo, oboroženo z mitraljezi in avtomati. Ostali pa smo se razpasli po hišah in okolici. Seveda pa so bile glede na prejšnjo novico postavljene straže in zasede. Spopad z bežečimi poraženci pa se je tako zavlekel, da smo morali pohod proti Škofji Loki preložiti na naslednji dan. To noč gotovo ni nihče spal. Komaj se je naredil dan, že smo si urejali uniforme, čistili orožje in težko čakali povelja za odhod. Tega pa smo dočakali šele po kosilu.

Tako smo tistega devetega maja okrog 13. ure v čudovitem sončnem vremenu krenili dalje. Ob 3. popoldne smo zagledali zvonik starološke cerkve. Ustavili smo se. Še enkrat uredili uniforme, čistili škornje, urejali frizure in tičevke, potem pa so na ves glas zaigrale harmonike partizanske koračnice in nasmejani ter srečni smo navdušeno pozdravljeni od množice Ločanov prišli skozi Staro Loko na Mestni trg. Pozdravljanja in rokovanja je bilo brez konca in kraja. Kaj tekega človek doživi samo enkrat v življenju. Po mitingu na Mestnem trgu smo kurirji zasedli poslopje Pošte in se nato čez nekaj dni vključili v enote KNOJ-a, kot obveščevalci in na druge dolžnosti.

Taki so bili ti nepozabni majski dnevi pred 41. imi leti.

Lojze Hafner

Obletnica ustanovitve Škofjeloškega bataljona

Letos mineva 43 let, ko je bil ustanovljen samostojni Loški bataljon v sestavi Gorenjskega odreda.

Do junija 1943 je območje Škofjeloškega okrožja od Žirov do Škofje Loke z okolico do Medvoda operativno zasedal III. (Poljanski) bataljon Gorenjskega odreda. V sestavi tega bataljona je bilo pet čet, in sicer: prva Poljanska, druga Loška, tretja Loška, četrta Žirovska in peta Črnovrška četa. Bataljonu so poveljevali komandant Silvester Štibelj-Dimač, Dermotov iz Javorij v Poljanski dolini in politkomisar Franc

ljon, Gorenjskega odreda. V sestavi tega bataljona so bile tri čete.

Bataljonu sta poveljevala komandant Josip Logar-Božo Ločan, ki je po vojni živel v Ljubljani, kjer je umrl leta 1982, in politkomisar Branišlav Žigon-Sokol, ki sedaj stanuje v Ljubljani kot upokojeni podpolkovnik JLA.

Prva četa je operativno zasedala desni breg reke Sore z Ožboltom nad Zmincem in okolico. Četi sta poveljevala komandir Jernej Hribnik-Tomi, doma iz Puštala v Škofji Loki, ki je umrl leta 1985, in politkomisar »August«, ki še ni identificiran.

Mede-Peter iz Strahinja pri Naklem, ki je umrl leta 1969, in politkomisar »Dušan«, ki še ni identificiran.

Tretja četa je operativno zasedala območje Medvoda, okoliška naselja in hribe na desni strani Save. Četi sta poveljevala komandir Franc Gabrič-Krpan, doma iz Medvoda, ki danes stanuje v Brezovici pri Krškem, in politkomisar Danijel Jamnikar-Simon iz Ljubljane, ki je padel kot politični aktivist 18. januarja 1944 v Oševku pri Kamniku.

Sestavek je napisan po ohranjenem izvirnem poročilu o ustanovitvi tega bataljona z dne 5. junija 1943. Poročilo je napisal politkomisar Branišlav Žigon-Sokol.

Janko Mrovljec



Josip Logar-Božo Ločan, fotografiran leta 1945.



Branišlav Žigon-Sokol, fotografiran leta 1943.

Jernej-Milče, Rotičev iz Jarš ob Savi.

Dne 4. junija 1943 so iz druge in tretje loške čete ustanovili VIII. (Loški) bata-

Druga četa je zasedala območje desne in leve strani Selščice z Lubnikom, Križno goro in okolico. Četi sta poveljevala komandir Gabrijel

čilu o ustanovitvi tega bataljona z dne 5. junija 1943. Poročilo je napisal politkomisar Branišlav Žigon-Sokol.

Gustav Ajdič

Junaški podvig pilota Karla Murka v aprilski vojni 1941

(nadaljevanje)

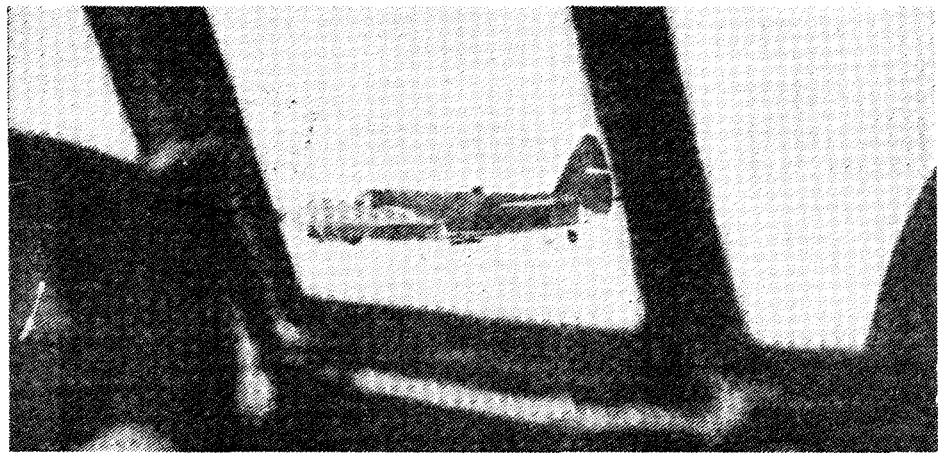
9. april se je začel še bolj turobno kot prejšnji dan. Gosti sivi oblaki so zastirali pogled tudi na najnižje obronke okoliških planin. Moštvo je brez načrtovanega dela tavalno med maloštevilnimi in onesposobljenimi letali in stanovaljskimi objekti. Opazil sem, da je med vojakih srbske in hrvaške narodnosti prišlo do nekakšnega grupiranja in do previdnih političnih razprav, česar do takrat ni bilo nikoli opaziti. Nenormalen pojav so verjetno narekavale neresnične in pretirane vesti o uspešnem napredovanju nemškega Wehrmachta na ozemlju Jugoslavije, ki so se vse bolj širile med vojaštvom. Nadaljnje delovanje našega polka v takih okoliščinah in z bormimi letali je bilo sila vprašljivo. Zato ni bilo nič čudnega, da je vzniknila misel, da bomo morali zapustiti letališče in se nasloniti na Angleže, kar pa je zahtevalo neposreden stik z njimi.

Kratek zastoj v Karlovcem pripovedovanju sem izkoristil za naslednje vprašanje: Mislim, da boš soglašal s tem, da iz tvojega dosedanjega pripovedovanja lahko ugotovim, da je vaš 8. bombarderski polk že po nekajkratnih poletih v prvih dneh vojne izgubil toliko svojih letalcev in letal, da sploh ni več predstavljaj resne borbene formacije. Ta okoliščina ter vsiljene vesti o uspehih nemške soldateske na ozemlju Jugoslavije, so brez dvoma prispevali, da so nastale razlike v političnem razmišljanju in grupiranju pripadnikov različnih narodov. Kako pa so se zadeve razvijale naprej in kaj je bilo načrtovanega?

»Moram priznati, da je bilo kljub kritičnemu stanju v enoti med nami letalci, še vedno precej borbeno razpoloženi, ki pa smo z zaskrbljenostjo zasledovali nenavadne dogodke v enoti. V medsebojnih pogovorih smo bili enotni, da se bomo morali prebiti do obale Jadranskega morja, kjer bi s pomočjo Angležev lahko nadaljevali boj proti sovražniku. Ta načrt je bil

uresničen že 10. aprila, ko je dejansko prenehalo organizirano delovanje in poveljevanje štaba našega polka. Pred tem je bilo izdano skromno navodilo o umiku naših enot z letališča proti morju, kjer naj bi nas dozdnevno prevzela angleška vojska. Vodstvo štaba polka je med prvimi zapustilo letališče in odpotovalo v omenjeno smer že v noči med 9. in 10. aprilom, pripadniki enot polka in baze za preskrbo pa so pričeli zapuščati letališče v skupinah, vsaka po svoje, v odvisnosti od razpoložljivih tovornjakov. Pri vsem tem je bilo očitno, da so tudi tovornjake polnili ljudje po narodnostni pripadnosti, pač odvisno od narodnosti šoferja, ki je vozil avtomobil. Nenavadna in mučna situacija je zadržala nekaj nas letalcev, ki smo bili enakega mnenja kot jaz, in smo ostali do konca na letališču.

Sam se nisem mogel odločiti za odhod z letališča, pa čeprav sem bil že nekajkrat vstopil na kamion. Gojil sem namreč željo, da bi letališče zapustil z enim od nekaj preostalih letal 69. »grupe«, ali pa z letalom »Bregé Hispano 650« ali malim »Bückerom Bestmannom«, ki sta edina ostala še uporabna v naši »grupi«. Ker pa je bilo vreme izredno slabo in tvegano za polet, sem zavlačeval uresničitev svoje namere, po kateri sem mislil odleteti ali proti jugu, ali pa v SZ, pa četudi bi moral zaradi slabega vremena skočiti z letala s padalom. Da bi se izognil negotovemu potovanju s tovornjakom, sem se končno odločil za tvegani polet. Odhitel sem v svojo sobo, kjer sem prenočeval, se v naglici preoblekel v najboljše uniformo, spravil v mali kovček nekaj najpomembnejših stvari in se vrnil na letališče. Napotil sem se k trenutno najbližjima letalom naše »grupe«, ki sta bila v družbi mojega poškodovanega »Blenhaima« v upanju, da bom med potjo morda srečal nekoga iz tehnične službe, ki mi bo pomagal pri pripravi letala za pot in



Skupinski let Blenheimov – pogled iz kabine pilota Feranta (posnetek je podaril Franci Kobal 1979)

se bi mi morda celo priključil. V tem me je prekinil zvok letalskih motorjev. Nad letališčem se je namreč zopet nepričakovano pojavilo letalsko letalo »He-111«, ki je nizko preletelo vzletno stezo in se oddaljilo. Brez razmišljanja sem stekel proti najbližjemu objektu, v katerem je bila zložena manjša količina letalskih bomb, da bi se tu skril ob eventualnem napadu. V naglici nisem doumel, da ta objekt ni bil primeren za kaj takega in šele ko sem ga zapustil, sem se zdrznil zaradi svoje nepremišljenosti. Nadaljeval sem pot proti letalom, toda pogled mi je obstal na nepričakovanem prizoru: Tako zamaskirane »Blenhaim« kot tudi naši dve preostali letali so požirali ognjeni zubljji. Po nalogu nadrejenih je letala zažgala skupina, ki ji je poveljeval kapetan-pilot Arsovič. Skrušen nad dejstvom, da mi je splavalo po vodi zadnje upanje, sem se moral priključiti skupini, ki se je zadržala na letališču do zadnjega tovornjaka, ki ga je šofiral vojak hrvaške narodnosti.

Naš cilj je bil dospeti do Splita, kjer naj bi bili deležni predvidene zavezniške pomoči, s katero bi lahko nadaljevali boj. Nič kaj prijetno potovanje po slabi cesti mimo Ključa smo nadaljevali do Bosanskega Petrovca, kjer smo se prvič ustavili. Potrebovali smo kratek premor, dobiti pa smo morali tudi obvestilo o

položaju na cestah proti Splitu. Presenečeni in začuden smo v tem kraju sprejeli novico, da ne moremo nadaljevati potovanja proti Bihaću, ker je le-ta že v nemških rokah. Novica, katere resničnosti nismo mogli preverjati, nam je v hipu spremenila načrte. V takem položaju je bilo potovanje do Splita resnično težavno opravilo, zato smo se morali odločiti za novo možnost. Nekdo je predlagal smer proti Beogradu. Kako slabo smo bili obveščeni o vojnem položaju v državi, smo lahko spoznali kmalu za tem, ko smo se znašli v obroču vojakov.

In medtem, ko smo se pogovarjali o nadaljnjih ukrepih, je naše prepričevanje očitno vzbudilo pozornost organov komande mesta Bosanski Petrovac. Še preden smo sklenili, v katero smer naj nadaljujemo naš pohod, je pristopil poveljnik z vodom oboroženih vojakov in zahteval, da z njimi odidemo v komando garnizona. Nismo se upirali nenavadni zahtevi, odšli smo v spremstvu voda v komando mesta. Tu so nas razorožili z obrazložitvijo, da smo dezertirji, ter nas zadržali v zgradbi komande. Nič niso pomagali naši prigovori, grožnje in trditve, da smo del letalske enote, ki je iz objektivnih razlogov zapustila letališče in se seli proti jadranski obali.

(se bo nadaljevalo)

V teh dneh se spominjamo

31. maja

... leta 1942 so Italijani iz vojaških zaporov v Ljubljani odpeljali 260 zapornikov v Gonars.

1. junija

... leta 1924 je v Trbovljah prišlo do spopada med zborujočimi delavci in orjunaši, ki so nameravali razbiti njihov shod. Pod streli nasilnikov so padli trije delavci. V spomin na ta dan Trboveljčani slavijo svoj občinski praznik.

... leta 1941 se je v Ljubljani začela pokrajinska partijska konferenca namenjena sklepom o pripravi na vstajo in oborožen boj proti okupatorju v Sloveniji.

... leta 1944 so jugoslovanski rodoljubi v Sovjetski zvezi ustanovili 1. jugoslovansko brigado.

2. junija

... leta 1942 so začele italijanske enote ob-

sežno ofenzivo proti osvobojenemu ozemlju na Dolenjskem – kot uvod v veliko julijsko ofenzivo proti slovenski partizanski vojski.

... leta 1955 sta jugoslovanska in sovjetska vlada v Beogradu podpisali deklaracijo, s katero sta normalizirali odnose, skaljene z izključitvijo Jugoslavije iz konference leta 1948.

3. junija

... leta 1944 so člani vrhovnega štaba NOV in POJ s Titom na čelu preleteli Jadransko morje in pristali v Bariju, od koder so jih čez nekaj dni zavezniške ladje prepelele na osvobojeni Vis.

4. junija

... leta 1943 je glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet izdalo ukaz vsem štirim brigadam (Cankarjevi, Šerčerjevi, Tomšičevi in Gubčevi) naj prekoračijo italijansko-nemško mejo.

... leta 1944 so angleško-ameriške čete zavzele italijansko glavno mesto Rim.

Slovenska vojna partizanska bolnišnica

»Zalesje« v Brkinih

Da so bile slovenske vojne partizanske bolnišnice (SVPB) ne le rezultat potreb partizanskega načina bojevanja in plod velikega junaštva tej iznajdljivosti tako partizanskih borcev kot prebivalcev bližnjih vasi na območjih, kjer so se partizani pogostejše in stalneje zadrževali in kjer so bolnišnice tudi našle svoje zatočišče, je danes nesporno priznано. Prav tako je neovrgljivo dokazano, da so bile skrite partizanske bolnišnice izraz človekoljubja partizanov in domačinov v reševanju njihovih trpečih ranjencev in bolnikov.

Navzlic temu velja ob taki ugotovitvi poudariti, da so ostala mnoga obsežna tovrstna prizadevanja v povojnem obdobju še premalo pojasnjena in so zato sedanjim generacijam nezadostno znana, da bi lahko služila učno-vzgojnim namenom ali negovanju tradicij iz NOB. Ta trditev velja še posebej za SVPB »Zalesje« v Brkinih, ki je bila, če izzamemo začasno okrožno bolnišnico BK-1 pod Boko, izmed vseh najbližja Trstu in morju ter je nepretrgano delovala 14 mesecev (od 14. nov. 1943 do 17. januarja 1945) v Padeški in Šmagorski dolini v Brkinih, v njej pa se je zdravilo okoli 230 ljudi. Toda kljub vsemu je bila ob obravnavi partizanskega zdravstva na Primorskem v preteklih letih pogosto prezrta.

Kako zdraviti ranjence?

Pred kapitulacijo Italije so poveljstva partizanskih enot in vodstva političnih organizacij na južnem Primorskem območju zdravila svoje bolnike in ranjence pri zanesljivih ljudeh po vaseh ali pa jih po zvezah s ponarjenimi dokumenti pošiljala v tržaško in reško bolnišnico, s piviškega območja pa v postojnsko.

Ustanovitev SVPB »Zalesje«

Z razvojem NOB jeseni 1943 in spomladi 1944 so se z zaostrevanjem bojev hitro večale potrebe po učinkoviti zdravniški oskrbi in zanesljivi varnosti vse številnejših partizanskih ranjencev. Zato sta štab Istrskega odreda in Okrožni komite KPS za Brkinsko okrožje v začetku novembra 1943, po nasvetu Franca Vovode-Brzanovega, sklenila, da ustanovita v gornjem delu Padeške doline (približno 500–600 m jugozahodno od Šproharjeve domačije v gozdu Kroglik) skrito partizansko bolnišnico, ki je imela 16 ležišč in posebno skrivališče za zdravlila, medtem ko so hrano za osebje bolnišnice in ranjence pripravljali pri Šproharjevih. Kuhala pa je Marija Volk, doma iz Gradišča pri Obrovu.

Prve ranjence, bilo jih je 8, je bolnišnica v Padežu sprejela novembra 1943, po boju Šerčerjeve brigade z Nemci na Tatrach, njen prvi zdravnik pa je bil tržaški študent medicine Bernard Šemrlj-Nadi. Do premestitve bolnišnice v Šmagorsko dolino se je v njej zdravilo

približno 32–40 ranjencev. Okoli 20. januarja 1944 je njeno vodstvo prevzel dr. Magomed Gadžijev-Mišo, po rodu Dagestanec, sicer pa major sovjetske rdeče armade, kirurg, ki je bil potem 17. aprila 1944 z odredbo štaba Istrskega odreda imenovan za komandanta bolnišnice in je to dolžnost opravljal do njene ukinitve 17. januarja 1945.

Premestitev bolnišnice v Šmagorsko dolino

Po vdoru Nemcev v Padež 23. februarja 1944 so v štabu odreda domnevali, da je lokacija bolnišnice izdana, zato so v začetku marca 1944 zadolžili doktorja Miša-Gadžijeva, da bolnišnico poveča na 30 ležišč, izbere za njo novo lokacijo v Šmagorski dolini in ob selitvi čimbolj zbrše sledi za njo. Gadžijev je kmalu zatem našel s pomočjo Lojzeta Masla v Ostroškem borštu novo primerno mesto za bolnišnico. To je bilo na južnem pobočju hriba, okoli 1200 m severovzhodno od Šmagorjeve domačije, kjer je bila tudi javka, domačin Franc Malečkar pa kurir bolnišnice.

Do 14. marca 1944 je nova bolnišnica sprejela 9 na Stari Sušici ranjenih borcev I. bataljona IO in 7 preseljenih iz stare bolnišnice. Bolnišnico je gradilo 18 terenskih delavcev iz Ostrožnega brda v največji tajnosti. Postavili so bolniško barako, v kateri je bilo 20 ležišč, 200 m stran je bila kuhinja, na drugem mestu je bilo skrivališče za hudo ranjene z 12 ležišči in operacijsko mizo. V bližini so bila še skrivališča oziroma skladišča za hrano, opremo in zdravila.

Bolnišnica je tako ostala z manjšimi premiki v Ostroškem borštu, dokler je niso Nemci 28. novembra 1944 odkrili in zažgali. Potem je bolniško in zaščitno osebje stalno selilo ranjence (od Ostrožnega brda proti Barki in Zavrhu, od tam na Suhorje, nato pa proti Čeljam) iz enega v drugo skrivno zavetišče. Bolnišnica je še opravljala svojo humanu dolžnost do 17. januarja 1945, ko je bila zaradi nemogočih pogojev ukinjena.

Med njenim delovanjem, ki je po zaslugi dr. Gadžijeva dobila ime »Zalesje«, se je v njej zdravilo v raznih obdobjih naslednje število pacientov: 6. decembra 1943 – 8, januarja 1944 – 14, februarja – 7, marca – 27, aprila 1944 – 34, v začetku maja – 24, junija 1944 – 25, julija 1944 – 36, avgusta – 41, septembra – 20, oktobra – 33, 15. novembra – 23, 15. decembra – 3, v začetku januarja 1945 – 10 ranjencev in bolnikov.

Ti so bili iz 8 partizanskih enot ter številnih političnih organizacij, med njimi pa je bilo tudi nekaj prebivalcev okoliških brkinskih vasi, v katerih je dr. Gadžijev obiskoval bolnike.

Popolni podatki za ranjence in bolnike »Zalesja« o pripadnosti k 8 partizanskim enotam

in številnim političnim organizacijam, so na voljo za 207 izmed 230 pacientov:

Največ – 110 (ali 53%) pacientov je bilo borcev Istrskega odreda. Iz hrvaške brigade VI. Gortan jih je bilo 19, iz V. bataljona VDV 24, iz Prešernove brigade in enot 30. divizije 12, iz komande Istrskega vojnega področja in njenih komand mest je bilo 6 ranjencev. Poleg pripadnikov naštetih enot se je v »Zalesju« zdravilo še 36 borcev drugih enot, aktivistov in prebivalcev brkinskih vasi.

Iz Zalesja je bilo premeščenih na nosilnih ali prepeljanih v vprežnih vozovih v Snežniške gozdove in na Notranjsko v 6 transportih skupaj 36 ranjencev in bolnikov.

Samo zdravljenje, ki je bilo po trditvi dr. Gadžijeva vodeno po načelih sovjetske fronte-ne kirurgije, je bilo navzlic pomanjkanju zdravil, opreme in hrane ter težavnim razmeram vendarle uspešno, saj je umrlo le 5 pacientov (ali nekaj več kot 2,5%).

S kolikošno ljubeznijo – in lahko bi tudi rekli nadčloveškimi napor – je dr. Gadžijev – Mišo skrbel za ranjence, dokazuje ocena, ki mu jo je napisal štab odreda: »Je odličen vojak, zelo discipliniran in politično razgledan. V zdravstvenem delu je skrben, izredno pošten in vreden ter dober organizator!«

Krajevni Narodnoosvobodilni odbor iz Suhorja pa je v svoji oceni Dagestanca dr. Gadžijeva poudaril, da je bil izredno vreden in pošten tudi pri zdravljenju prebivalcev. V kako težavnih razmerah je bolnišnica delovala, je najlepše opisala njena kuharica Malka Krebelj iz Ostrožnega brda: »Včasih je bilo treba skuhati celo za 60–70 ljudi, toda kako to urediti, ko je bilo treba skrivati vsak plamenček, vsak pramen dima? Hoditi le ponoči v temi in snegu, brisati za seboj vsako sled in nositi vsako kapljo vode 400–500 metrov daleč... In vse to smo morali delati v strahu... ker so Nemci in četniki, zlasti jeseni 1944, vedno rogovili okoli nas. Toda vse smo vzdržali, ker smo bili mladi in smo vedeli zakaj se borimo in smo vse delali z navdušenjem...«

Zaključimo ta opis z ugotovitvijo, da je partizanska bolnišnica »Zalesje« predvsem zaradi enotne podpore Brkinskih prebivalcev in tako vestnih in poštenih ljudi kot sta bila Mišo in Krebelj, izpolnila svoje človekoljubno poslanstvo. Zato bi bilo prav, da bi jo, kot je sklenil 1985. leta odbor skupnosti borcev Istrskega odreda, obnovili kot enega izmed spomenikov človekoljubja in poštenosti ter uporne volje partizanov in brkinskih prebivalcev, da v boju za svobodo vzdržijo tudi najhujše napore in zmagajo ne le v vojni, temveč tudi pri obnovi bolnišnice kot zgodovinskega spomenika, ki je bil preveč pomemben, da bi smeli dopustiti, da utone v pozabo sprito vsakdanji preokupaciji.

Maks Zadnik

Partizanski znaki in medalje 139

12. SNOUB – 40 let

Spominsko medaljo borcev 12. SNOUB iz leta 1977 smo že predstavili. Bila je prva brigadna medalja na Slovenskem. Ob 40 letnici ustanovitve svoje brigade so si borci pripeli še eno medaljo. V Krmelju je bila 24. septembra 1983 proslava, na kateri so bile medalje ob 40 letnici ustanovitve brigade prvič podeljene, mnogi borci so jih dobili tudi kasneje. Kdor je do nje upravičen in je še nima, naj piše na naslov Boris Kos, Skalickega 4, Novo mesto. Medaljo je dala izdelati domicilna občina Sevnica, oblikoval jo je Boris Kos, skupno 1000 medalj je izdelal Delovni varstveni zavod Ponikve.

S predstavljeno te zadnje izmed znanih brigadnih in podobnih slovenskih partizanskih medalj je (zaenkrat) naše predstavljanje posameznih medalj končano. Upajmo, da bodo medalje in znaki, ki bodo šele nastali, tudi našli pot do strani našega časopisa. Prosim vse skupnosti borcev in vse sameseznike, ki vedo za potekroli medaljo ali znak, ki ni bil predstavljen v tej naši ru-

briki ali v knjigi o partizanskih odlikovanjih in medaljah, (izdal jo je Muzej narodne osvoboditve v Mariboru, Heroja Tomšiča 5, knjige je za 500 dinarjev mogoče dobiti tudi po pošti), da to sporočijo ali me vsaj opozorijo. Če katera izmed medalj ni bila predstavljena, se je to zgodilo samo zato, ker zanjo nisem vedel.

Ob tem bi želel opozoriti na dve napaki, do katerih je



Spominska medalja 40 letnice ustanovitve 12. SNOUB »Štajerske«

prišlo pri mojem pisanju o partizanskih medaljah. Borci jurišnega bataljona XVII. divizije so me opozorili,

Še nekaj; vsem skupnostim borcem, vsem posameznikom, ki ste pomagali, da sem lahko zbral podatke in posamezne primerke, iskrena hvala. Hvala tudi uredništvu TV-15, po odmevih sodeč pa upam, da vam, dragi bralci, vrstice o teh drobnih spomenikih našega partizanskega boja niso bile odveč. Zares so spomeniki in s spoštovanjem jih nekoč zapustite svojim otrokom, vnukom in tako vsemu slovenskemu narodu, za katerega ste se borili, krvavili, trpeli in zmagali.

da pri njihovi zmagi pri Velikem Lipju jurišni bataljon XV. divizije ni sodeloval, med fotografijami v knjigi pa je marsikoga zavedla slika pod številko 52. Obesek znaka pohorskih partizanov je seveda drugačen in je dobil v knjigi napačno podobo zaradi retušerskega posega v tiskarno. Takšnega obeska nikoli ni bilo in ne gre za nikakršno varianto.

Janez J. Švajncar

Junij 1944

PARTISANS IN R.A.F. PARTNERSHIP

THE increasing air support for Marshal Tito's armies is enthusiastically welcomed by the Partisans, who themselves have a "vast army without a single plane or tank" and therefore rely entirely on the Allied Air Forces. None can judge their appreciation for the R.A.F. and U.S.A.F. better than the small group of R.A.F. airmen who are working in close collaboration with a Partisan headquarters on one of the Dalmatian islands.

To aid R.A.F. fighters and fighter-bombers engaged in daily sweeps over the German-held Dalmatian coastline and at the same time to re-educate the Partisan ack-ack detachments, the R.A.F. have established a forward post on the island.

Sitting on a petrol can on the storm-swept crest of a rocky hill, a Flight Lieutenant from Bournemouth, equipped with an ordinary field telephone and a pair of binoculars, identifies every aircraft flying over the island. During the Tunisian campaign he proved himself most successful in this type of work. Once again he finds himself in his old job at an advanced outpost.

The air raid warning system of the

Partisans is primitive. Their aircraft recognition is practically nil. Any single-engine aircraft used to be regarded as a Messerschmitt until the R.A.F. swept the skies clear of German planes. Now they point into the air and exclaim admiringly: "Spitfire" whenever any type of single-engine plane passes over. Any machine bigger than a Spitfire is greeted as a "Liberator". The true meaning of the names seems to have more significance to them than the fact that the Allied air armada is severely cutting the Dalmatian skies into ribbons. Mitchell, Wellington, Hudson, Marauder, Boston and Baltimore as well as Liberators.

No Money

Money does not exist among the Partisans. The little trade that is carried on between them and the islanders is based on barter. Two pounds of flour buy a chicken, or half the weight of fresh meat, one pound of rice for three eggs, two pounds of fish or whatever local produce can be exchanged for part of the Army ration. The airmen rationed themselves to bread for breakfast only and bought some fresh

lobster with the surplus flour.

"To understand the full meaning of a Partisan movement one has to adjust one's own outlook," said a R.A.F. officer who visited the airmen on the island. "The values of life are reduced to the absolute necessities to enable them to carry on its struggle for liberation from the Fascist yoke. Money has ceased to have a meaning for them. Even if they could be things, they could not carry them. One Every Partisan carries all his belongings in his satchel or knapsack. Like women, if have no home or bills. None of the 750 Partisans receives any pay. Marshal Tito, his officers and soldiers, men and women have joined the colours as volunteers. They look down on the mercenaries of the armies in Yugoslavia who have to be paid to fight. The Partisans have no scale of equipment. They wear any type of uniform. Proudly they are of the uniform they captured from the Germans. They wear Italian tunics and German slacks, but all display the five-pointed red star, a flower of their army, on their caps."

Discipline in the Partisan army is very



This Partisan soldier is 12 years old. He demonstrates his automatic pistol and hand grenades to R.A.F. officers. He also carries an automatic pistol and hand grenades.



Open air laundry. Partisan women soldiers spend their off moments washing their clothes. The one on the extreme left was a school teacher a few months ago.

Kdo je mladi partizan?

V uredništvo smo – prek Srečka Grašiča, našega rednega dopisnika iz Radeč – prejeli v objavo zanimiv izrezek iz časnika, ki je med vojno izhajal v Johannesburgu, od koder ga je s seboj prinesel naš nekdanji RAF-ovec Cveto Mladovan, partizanski pilot, zdajšnji upokojenec v Radečah. (V Johannesburgu je bilo namreč letalsko oporišče, kjer so se šolali naši partizanski letalci).

Dokument s fotografijo 11-letnega partizana, ki dvema članoma ameriške misije pri vrhovnem štabu razkazuje orožje, hrani še danes. Preden ga bo izročil v hrambo muzejski zbirki NOB v domačem kraju, nam ga je poslal v objavo s prošnjo, da poskušamo s pomočjo naših bralcev poizvedeti, kdo je bil enajstletni partizan.

Janez Lušina-Mali

6

Prvi bataljon Jožeta Gregorčiča

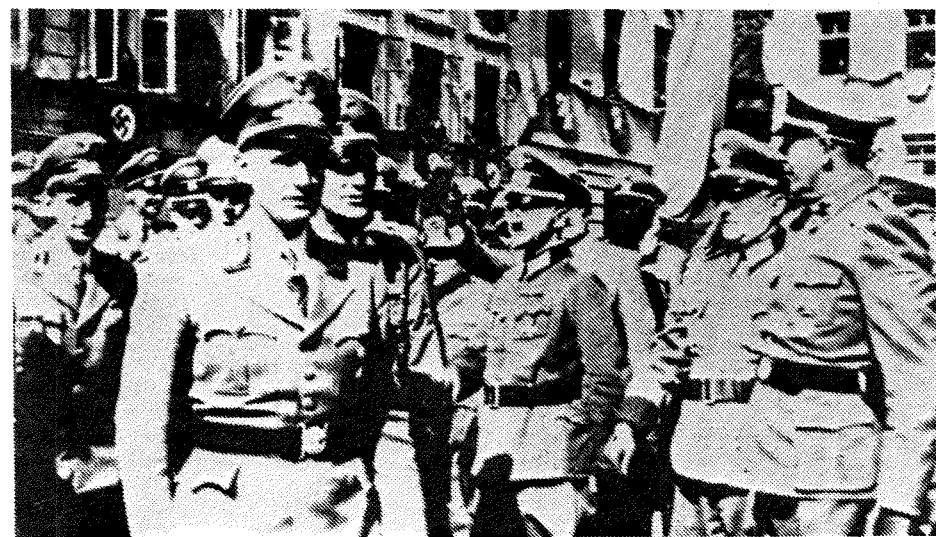
Zasluzna, a pozabljena partizanska enota Gorenjskega odreda

Okoli 15. oktobra 1942 je padel prvi sneg v Karavankah. »Ljubljancani« in tudi drugi borci so se bali, kako bo tu v zimi. Kako bo s hrano in prezimovanjem? Za hrano je bilo celo v poletnih mesecih težko. Pozimi bi jo lahko dobili samo v zastraženi dolini, kjer so bili Nemci. Potrebne so bile rekvizicije v trgovinah, pri izdajalcih, sodelavcih okupatorja in pri hudih nasprotnikih partizanov. Gospodarske komisije še niso bile organizirane. Borci tudi niso imeli oblek za zimo ali opreme za taborjenje pod vedrim nebom. Zato je misel na vrnitev proti Jelovici in Dolomitom vse bolj razjedala borčevski kolektiv.



Tonček (Anton Dežman) je sredi maja 1943 zapustil 3. četo Gregorčičevega bataljona in prevzel poveljstvo 7. kranjskega bataljona Gorenjskega odreda.

Tiste dni so Nemci napravili nove hajke v območju Stola in Belšice. To je bataljon izkoristil. V pravem času se je umaknil proti dolini in pri vasi Laze prešel Savo Dolinko. V jutranjih urah se je zauzstavil na obronkih Mežaklje. Z Mežaklje so borci 15. ali 16. oktobra lahko opazovali nemške kolone po planinah pod Stolom. Vedeli so, da so tokrat Nemci imeli zadnjo priložnost, da odkrijejo in uničijo Cankarjev bataljon. Bataljon se je z Mežaklje premaknil na Pokljuko. Dokument iz jame »Pasice« pod Ojstro petjo potrjuje, da je bataljon 19. oktobra 1942. v Zg. Gorjah



Medtem ko je 27. 9. 1942 šef civilne uprave za Gorenjsko dr. Friedrich Rainer na zborovanju v Kranju govoril o pomirjeni Gorenjski, je 1. bataljon Gorenjskega odreda izvajal vsakodnevne akcije na območju Žirovnica-Jesenice-Mojstrana.

nabavljali hrano in jo plačali z 250-imi markami. Med borci so se spet razširile govornice, da se bodo sredi zime vsi gorenjski partizani umaknili na Dolenjsko in Primorsko. Tudi nemška propaganda je ponavljala: ko bo prišel sneg, bo z gorenjskimi partizani konec! Bilo je zares vprašljivo, kje dobiti obleko za zimo. Starejši borci so se dobro spominjali hude zime 1941/1942.

Na Pokljuki se je bataljon ustavil v gozdu nad vasjo Gorjuše. Tu je bil od 18. do 22. oktobra 1942. Borci so pripravili parti-

zanski miting v Koprivniku. Govornik je bil Jože Žirovnik-Mičo. Zaradi kamuflaže so borci prej prehodili njive in travnike, da bi se zdelo, kako mnogo jih je v vasi. Dobri ljudje iz te gorske vasi pa so jim dali kruha in zaseke.

Pokljuko so borci zapustili 22. in 23. oktobra. Na Pokljuki se je bataljon delno preorganiziral. Cankarjev bataljon s Pokljuke ni odhajal v stari sestavi. To je bila zdaj večja partizanska skupina z okrog 60 borci. Skupino sta od Pokljuke vodila Karel Kozar-Romi in Jože Krajc-Žakelj, ki se je borcem priključil na Pokljuki. Z njimi je bil še vedno Andrej Žvan-Boris kot najodgovornejši.

Ujeli nemškega oficirja

Okrog 60 borcev je s Pokljuke proti Jelovici odšlo v dveh skupinah. Aleksander Valič se spominja, da je s svojo skupino šel mimo Nomenja in čez Savo Bohinjsko prišel na Jelovico. Avgust Mikec pa je s svojo skupino šel iz Gorjuš mimo Bohinjske Bele. Vsi pa so morali iti preko ceste Bled-Bohinj in Save Bohinjske. Skupina, ki je šla mimo Bohinjske Bele, je skoraj srečala četo Nemcev. Naši niso smeli, niti hoteli streljati. Morali so neopazno priti na Jelovico. V Bohinjsko Belo so šli po hrano. Pri tem so zajeli nekega nemškega oficirja, ki se je brezskrbno vračal v vojašnico. Razorožili so ga in mu nadeli tovor hrane. Pod stenami visokega Babin zoba so Nemca predali komandantu Borisu in Fricu Novaku, ki je dobro znal nemško. Nemca so zaslišali. Borci so med zasliševanjem počivali in spremljali razgovor, čeprav niso razumeli vprašanj Frica Novaka in oficirjevni odgovorov. Ob koncu je Fric Novak razložil, kdo je ta Nemec. Ob koncu zasliševanja je ujetnik prosil, če lahko pokadi cigareto, preden ga ubijemo. Komandant Andrej Žvan-Boris je naročil Novaku, kaj na reče ujetniku. Pove naj mu, da ljudi ne ubijemo, kadar jih zalotimo same na cesti. Reče naj mu, da ga bomo spustili in mu pove, zakaj se moramo mi skrivati kot divje živali na lastni zemlji. Nikomur da ne sme povedati, da je srečal partizane. Nemec je bil silno presenečen. Ponudili so mu kos kruha z zaseko. Toda bil je tako prestrašen, da ni mogel jesti. Borci so potem nadaljevali pot na Jelovico, izpušeni oficir pa se je najbrž vrnil v bližnjo vojašnico. Po vsem sodeč je molčal, kajti tiste dni tu ni bilo hajke.

23. ali 24. oktobra 1942 se je bataljon zbral na Oblakovi planini na Jelovici. Skupina, ki je prešla Savo Dolinko pri Nomenju, je 24. 10. 1942 v vasi Ravne nad Bohinjsko Bistrico naredila prehranjevalno akcijo. Iz dokumentov se vidi, da so hrano plačali s 150 markami. Do Jelovice je z borci prišel tudi komandant Boris Andrej Žvan. Najbrž pa je potem odšel v

Kamilo Brešan-Bojan

Adijo, Harstmanshof

Prišla je nedelja, 9. april – velika noč vojnega leta 1944. Voščila. Zajtrk. Kot dodatek dve trdo kuhani jajci in večja žemlja belega kruha iz riževe moke. Dodatka nisem pojedel. Prihranil sem ga namestoma in ga odnesel v sobo. Oskrba dobrega Maksa in »tiha poslovitev« z njim. Potem še malo igranja z otrokoma in kmalu je prišel čas kosila. Podrobnosti o njem so zbledele. Z »lahko noč« sem zvečer zapustil domače, odšel v svojo sobico, vzel svojo zvesto staro šolsko torbo, ki sem jo imel tudi ob aretaciji v Trstu in je dejansko pomenila vse moje premoženje, zapustil Picklove in odšel proti Harstmanshofu. S Felicetom sva se srečala pri gostilni, kakor je bilo dogovorjeno. Stopila sva v njo in naročila pivo. Najprej sva z žalostjo ugotovila, da od Dana ni bilo do tedaj ne duha ne sluha. Morava nadaljevati sama, sva sklenila. Druge variante ni bilo. Blížal se je čas odhoda vlaka. Četrte ure pred tem sva bila na postaji, ki ni bila daleč od gostilne. Tam sem kupil dve vozovnici do Nürnberga. Nova prodajalka me je hkrati vprašala, po kaj greva v Nürnberg. Kot iz topa sem ji, že poprej dobro pripravljen, odgovoril: »Na obisk mojega strica! On naju najbrž že čaka na kolodvoru. Saj je danes velika noč. Prosta sva danes in jutri. Tudi vam, gospodična, vse najboljšee!« Prijazno sva se drug drugemu nasmejala. Potem sva s Felicetom odšla na peron. Potihoma sem rekel Felicetu: »Adijo Harstmanshof!« Felice se je rahlo in spodbudno nasmehnil. Ne spominjam se več ali je Harstmanshof bila začetna postaja za najin vlak, ali pa je le-ta prihajal od drugod. Dobro pa se spominjam, da sva od tam odpotovala in v Nürnberg prispela brez večje zamude. Tedaj sva lahko tudi že ugotovila, da bova za potovanje z vlakom imela denarja več kot preveč. Potem, ko sva kupila vozovnici do Nürnberga nama je ostalo še dobrih 450 mark. Cena za prevoz z vlakom se mi je zdelo nasprotno dokaj nizka. Za oba in za vso pot po Nemčiji in Avstriji, sva kakor sva kasneje ugotovila, porabila le dobrih sto mark.

Od Nürnberga do Beljaka

Železniška postaja v Nürnbergu je bila zame občudovanja vredna. Nekaj tako impozantnega do tedaj še nisem videl. Nürnberg smo šteli med večja nemška mesta v Nemčiji in Evropi. Takoj po prihodu sva zapustila peron in po daljšem železniškem podhodu prišla do velikanske dvorane, arhitektonsko zelo lepo in bogato oblikovane ter opremljene. Dvorana je imela več sto kvadratnih metrov površine.

Deportacija in pobeg iz osrčja Nemčije

Na njenih stenah so visele številne table z voznimi redi vlakov. Vendar je na vseh na vrhu pisalo »prihodi vlakov«. Nikjer »Odhodi« in nobenih blagajniških oken! Tega nisva mogla takoj dojeti. Dvorana je imela več izhodov – vrat. Ko sva opazila, da velika večina številnih potnikov zapuša dvorano, sva se tudi midva podala za njimi. Ko sva prišla na plano, sva zagledala pred seboj ogromen trg. Nama nasproti, na drugem koncu trga, je stala velika stavba, popolnoma podobna tisti, ki je stala za našim hrbtom in iz katere sva pravkar izstopila. Na njej pa velik napis »ABFAHRT« (odhodi). To nama je olajšalo srce. Urno sva prehodila trg. Spotoma sem pomislil na tisto bombardiranje, ki je bilo nekaj dni poprej in ob tem skušal ugotoviti njegov učinek. Odkrito povedano, rušenj ni bilo skoraj nikjer opaziti. Vendar časa, da bi o tem razmišljal ni bilo. Ko sva vstopila v stavbo, sva opazila, da je bila le-ta podobno urejena kakor tista, na katero sva dopotovala. Razlika je bila le v tem, da je bilo ob straneh večje število blagajen. Potem ko sva dokaj hitro in z velikim veseljem ugotovila pravilnost prejšnje informacije o zvezi za München, sva poiskala ustrezno blagajno in stopila v vrsto. Časa sva imela dovolj. Na okencu je šlo vse povsem gladko. Šla sva na peron in si pri tem prizadevala, da ne bi bila nikoli na samem in tako preveč izpostavljena nezaželenim pogledom. Kmalu je prispel vlak. Nedolgo zatem, okoli 18. ure in ko je bilo že temno, je vlak zapustil Nürnberg. Tudi sprevodnikov pregled vozovnic, kmalu po odhodu je potekal brez posebnosti. Seveda sva midva stiskala zobe, da ne bi pokazala strahu, vendar tega sprevodnik ni opazil. Čeden kupe brzovlaka je bil napol prazen. Pravzaprav tudi potnikov na tem vlaku ni bilo veliko. Okoli 22.00 sva srečno pripotovala v München. Izstopila sva iz vagona in odšla proti izhodu iz postaje. Posledice zavezniškega bombardiranja so bile tu že bolj vidne. Kmalu potem sva že proučevala vozni red. Zvezo za Salzburg (proti Beljaku), ki je bil po moji oceni od Münchna oddaljen največ 150 kilometrov, sva imela že ob 22.00. Kupila sva vozovnici in se odločila počakati nekaj časa v čakalnici. Čez nekaj časa sta se prikazala na vratih le-te dva lepo oblečena gospoda. Takoj sva ocenila, da gre za policista v civilni obleki. Naši pogledi so se na kratko srečali. Oba s Felicetom sva uspela pokazati precejšnjo indiferentnost, vendar sva imela, kakor sva si kasneje priznala, srce v hlačah. Na najino veliko srečo je bilo tudi tokrat strahu kmalu konec, kajti policista sta se brez besed obrnila in odšla.

Po dokaj temni in mrzli noči in po točnem odhodu iz Münchna, okrog 22. ure, sva prav dobro potovala do Salzburga. V Avstrijo sva prispela 10. aprila okoli 1. ure ponoči. Potovanje je potekalo povsem brez posebnosti. Tačas sva mislila predvsem na to, kako naju že išče policija, vendar prav gotovo ne med Münchenom in Salzburgom. Po prihodu v Salzburg sva na najino žalost ugotovila, da bova pot lahko nadaljevala šele ob 6.00 zjutraj ter da bova potemtakem v Beljak prispela šele okoli 11.00, če bo vse šlo po sreči. Nato sva stopila v skoraj prazno restavracijo. Naročila sva pivo in se vsedla za mizo. V enem izmed kotov restavracije je sedela večja skupina nemških oficirjev (ali podoficirjev) v družbi nekaj »prijateljic noči«, kakor sva s Felicetom domnevala. Pismi, smeja, zdravic in še drugega razsajanja ni hotelo biti ne konca ne kraja. Tako je bilo »veselo«, da je tista družba sama napolnila mrtvaško vzdušje, ki je ob tistem času vladalo v veliki restavraciji. Vesela družba je tudi nama prav prišla, saj nama je olajšala čakanje in hkrati pritegovala vso pozornost nase. Felicetu in meni se je zdelo, da sva se od izhodiščnega mesta že dovolj oddaljila in da sva se tako nahajala tudi izven dosega tiralice, če so jo za nama že izdali.

Čeprav sva v to bila prepričana, nisva bila več toliko zaskrbljena. Najbolj naju je motilo to, da sva morala čakati pet zelo dragocenih ur. Potovanje sva tako nadaljevala okoli 6.00. Na vlaku sva se počutila kot izletnika ali potnika na službenem potovanju. Takšen občutek sva imela zato, ker sva do tedaj prebivala v vožnji že več kot 8 ur čiste vožnje. Poleg tega sva hkrati bila mnenja, da če je vse šlo kakor po maslu do tu, bo šlo zagotovo tako tudi do konca. Velikonočni prazniki so še trajali. Tudi to nama je šlo v prid. Ko se je naredil dan sva lahko dolgo občudovala in uživala lepoto dolin Salzacha in Drave, čeravno so bile potovalne okoliščine vse prej kot namenjene za uživanje v naravi. Lačna sva bila, vendar sva sklenila, da se jaje in žemlje še ne bova dotaknila ter da bova skušala priti do hrane v Beljaku. Tja sva prispela okrog 11.00. Na železniški postaji sva takoj poiskala zemljevid in se opredelila za potovanje z vlakom še do Podklostra (Arnoldsteina), ki je bil oddaljen od Beljaka še kakih 15 kilometrov. Tam naj bi izstopila in nato šla peš čez bivšo avstrijsko(nemško)-italijansko mejo nekje pri Trbižu. Od Trbiža bi ponovno nadaljevala z vlakom proti Gorici oziroma Trstu. Vlak za Podkloster je imel odhod okoli 13.00. Torej sva imela dovolj časa za »sprehod« po Beljaku.



RIKO

ribniška kovinska industrija n. sol. o.

61310 Ribnica, Lepovče 23
SLOVENIJA JUGOSLAVIJA

telefon. (061) h. c. 861-611, 861-146, 861-147 ● glav. direktor 861-040 komerciala 861-132 ● telex: 31482 YU RIKO

Novi znameniti Slovenci

Partizanska knjiga v Ljubljani je predstavila nove štiri knjige svoje zbirke Znameniti Slovenci. Z Josipom Jurčičem (ki se mu je posvetil Štefan Barbarič), Josipom Stritarjem (avtorsko delo nad njim je opravil Jože Pogacnik), Ivanom Tavčarjem (čigar življenjsko in pisateljsko pot je popisal Franček Bohanec) in Borisom Kidričem (v interpretaciji njegovega idejnega sorceva Leva Modica) se je dragocena zbirka, ki jo ureja Josip Vidmar, povzpela na 26 izdanih knjig.

Na predstavitveni konferenci so avtorji teh štirih najnovejših del na kratko povzeli ugotovitve, ki so se jim bile nabrale ob zbiranju gradiva in ob samem pisanju, glavnina srečanja v sejni dvorani Slovenske akademije znanosti in umetnosti pa je bila namenjena pogovoru

o tem, kako naprej, kajti seznam znamenitih Slovencev mož in žena je še dolg, pri pisanju pa ne teče vse gladko: za nekatere »znamenite« še ni bilo mogoče najti pravih avtorjev, spet drugi pisci so sami s sabo in pred uredniškim jedrom zbirke v težavah, saj jim delo ne teče od rok. To pa spet ne pomeni, da primernege števila knjig uredniški »štab« vendarle že nima pod streho in bodo torej lahko izhajale v nepretrganem zaporedju še letos in prihodnje leto in v letih, ki sledijo. Za letos so, kot so nam zaupali, napovedane še štiri nadaljnje študije v znanih mehkih rumenih ovitkih.

Urednikov tajnik Jože Javoršek je podal natančno imensko poročilo o znamenitih ljudeh našega rodu, ki so že na njegovem seznamu, ter

o avtorskih aranžmajih. Navzoči akademiki člani razreda za umetnosti SAZU so zatem na glas razmišljali tudi o morebitnih dopolnitvah seznama. Anton Ingolič je, denimo, predlagal generala Maistra – in s svojim predlogom pri vrhovnem uredniku uspešno prodrli.

Razlog, da je bila tiskovna konferenca ob izidu novih knjig Partizanske knjige pod akademskim svodom, je izid monografske »študije in dokumentacije« o našem znamenitem kiparju Lojzetu Dolinarju, vendar izven zbirke o znamenitih. Monografijo o njem je že pred več leti izpisala Špelca Čopičeva; kot eno svojih reprezentativnih del, ki pričajo o visokih dosežkih slovenskega likovnega genija, pa jo je prav tako izdala Partizanska knjiga. Tako delo o Lojzetu Doli-



narju kot vse štiri »znamenite Slovence« bomo seveda prebrali in ocenili posebej.

V. K.

Uspel skupni koncert na Jesenicah

Delavsko prosvetno društvo Svoboda Tone Čufar z Jesenic je pripravilo v gledališču Tone Čufar na Jesenicah skupni koncert treh pevskih zborov. Koncertni večer je pričel moški pevski zbor KUD Davorin Jenko iz Cerkelj pod vodstvom Jožeta Močnika, nato je nastopil Študentski mešani pevski zbor Kamnik pod vodstvom Janeza Klobčarja in kot tretji je nastopil Akademski pevski zbor France Prešeren iz Kranja pod vodstvom Tomaža Faganela. Žal pa zaradi službene zadržanosti dirigenta Mirka Cimpermana ni nastopil pred domačim občinstvom ženski pevski zbor Milko Škoberne z Jesenic, s čimer bi bil koncert še popolnejši. Tudi tokrat je na Jesenicah prišlo do izraza resno delo vseh pevki in pevcev. Zbori so bili za svoj nastop deležni dolgega aplavza. Lahko pa zatrdimo, da je zlasti veselje do petja in trdna volja vseh sodelujočih tisto, kar omogoča sedanje Gorenjsko zborovstvo. O problematiki zborovskega petja na Slovenskem pa je spregovoril Franc Demšar, predsednik Gorenjskega pevskega združenja ter bil mnenja, da je še vedno veliko pevskih zborov in tudi zadostno število poslušalcev takšnega petja. Vsakemu zboru je podelil priznanje in čestital za odlično uvrstitev na letošnjem tekmovanju »Naša pesem 86«, ki je bilo v Mariboru. Na kraju pa je vsem štirim zborom tudi za v prihodnje zaželel veliko uspehov pri negovanju pevske kulture na Gorenjskem.

J. Kuhar

Zlati grb mesta Maribor za Mirka Fajdigo

Letos je Mirko Fajdiga iz Maribora prejel zlati grb mesta Maribor v znak priznanja za svojo publicistično in družbeno politično delo. Že leta 1935 ga je brat Lojze vključil v revolucionarno gibanje in je bil že leta 1937 sprejet v SKOJ. Aprila 1941 je kot prostovoljec odšel v jugoslovansko vojsko. Po zlomu stare Jugoslavije se je vrnil v Maribor, vendar ga je okupator z njegovo družino izgnal v Bosno. Od tod so se Fajdigovi jeseni 1941 preselili v Moslavino. Tukaj se je leta 1941 vključil v osvobodilno gibanje, julija 1943 pa je odšel v partizane. Bil je politični komisar 1. bataljona v moslovaški brigadi in delegat na 2. kongresu USAOJ v Drvarju maja 1944. V partizanih je bil lažje in huje ranjen. Po vojni je bil aktivni oficir do leta 1953. Kot vojaški vojni invalid in je bil demobiliziran in se je kot upo-



kojeni major vrnil v Maribor. Sedaj je rezervni podpolkovnik in opravlja številne funkcije v družbenopolitičnih in športnih organizacijah.

Po vrnitvi v Maribor se je

Mirko Fajdiga kmalu vključil v delo pri zbiranju gradiva za zgodovino delavskega gibanja 1918–1941 in osvobodilnega gibanja 1941–1945. Delal je v oddelku NOB pri Pokrajinskem muzeju Maribor in nato kot kustos v Muzeju narodne osvoboditve Maribor do upokojitve leta 1979. Ob delu je diplomiral iz zgodovine na Pedagoški akademiji v Mariboru in si tako pridobil naziv višjega kustosa. Posvetil se je predvsem raziskovanju pohorskega partizanstva po padcu pohorskega bataljona 8. januarja 1943. Preučeval je enote 4. operativne cone NOV in POS, ki so bile ustanovljene na Pohorju in tam in v širšem prostoru delovale. Leta 1975 je v okviru Knjižnice NOV in POS objavil na 789 straneh temeljito in obsežno monografijo o Zidanškovi brigadi. Za to delo je dobil

nagrado vstaje slovenskega naroda. Leta 1985 je izšla njegova druga monografija o pohorskih partizanih z naslovom »Pohorski partizani 1943«, ki je bila tudi sprejeta v Knjižnico NOV in POS. Fajdiga je bil član uredniškega odbora zbornika Poslovilna pisma žrtev za svobodo. Precej člankov je napisal o okupaciji in NOB v Mariboru in o predvojnem revolucionarnem gibanju v Mariboru. V zadnjem času je začel pripravljati knjige o Bračičevi brigadi, ki bo zajemala čas od konca nemške ofenzive proti 14. diviziji v februarju 1944 do konca bojne poti te udarne brigade. Ob koncu lahko zapišemo, da je bil Mirko Fajdiga vedno aktiven pri ohranjanju in razvijanju revolucionarnih izročil in je na tem področju precej delal z mladimi. Za svoje požrtvovalno delo je prejel tudi več odlikovanj in priznanj.

M. K.

Muzej naprednega tiska

V Veliki Polani stoji hiša pisatelja Miška Kranjca, ki je namenjena obiskovalcem. Je muzej naprednega tiska. Tukaj so razstavljene številne Miškove knjige itd. Hišo si pogosto ogledajo številni izletniki in so z zbirko zelo zadovoljni. Hiša je obnovljena, na pročelju zgradbe pa je tudi spominska plošča.

Jože Žerdin

Partizanska maškarada ali...?

Pred dnevi je bila slovenska javnost prek ljubljanske televizije seznanjena, da je bil v daljni Avstraliji z »velikanskim uspehom« predvajan film o našem narodnoosvobodilnem boju. Za podkrepitev je bil prikazan tudi izveček ali izsek iz te stvaritve scenarista Iva Štraka in režiserja, katerega ime nisem obdržal v glavi in spominu. To pa zato, ker me je pograbil bes. Po tem, kako so bili ti »partizani« oblečeni, bi namreč prej sodil, da gre za partizansko maškarado. Mar ni nihče od ustvarjalcev še videl kakšnega dokaj avtentičnega filma, kakšna oblačila in pokrivala smo nosili? Mar je bil res modni klubuk z rdečo zvezdo na njem in na čelu mlečnozobega »partizana« najbolj značilno razpoznavno pokrivalo, in takih je bilo že na tem predvajanem odlomku nekaj. Tudi oblačila, ki so jih sfabricirali v kdove kateri sodobni konfekcijski tovarni in ki so jih nosili ti »partizani«, so bila neprimerna. To kar smo videli na ekranu o tem filmu, je lahko samo smešenje našega partizanstva. Žal pa ne vemo, kakšna je vsebinska plat tega »umotvora«.

Mar res ni nobene ustanove ali institucije, ki bi bdela nad pristnostjo prikazovanja našega partizanstva, saj nekaj več kot štirideset let odmaknjenosti od resničnih dogajanj le ni čas, ko bi lahko delali iz partizanov šeme in maškare. To bodo itak počeli v prihodnjem tisočletju, za sedaj smo pa tu udeleženci in očividci, ki nam ni vseeno, kakšne »umetnine« o našem boju bodo ostale za nami.

Morda bi bila upravičena zahteva, da nam ljubljanska televizija pokaže kar ves film o slovenskem narodnoosvobodilnem boju, izdelanem za Avstralijo, da bi vedeli ocenjevati in soditi mi, kako si naš Janezek predstavlja partizane in partizanstvo, ki jih potem izvažamo. Koncem koncev tudi ne moremo dopustiti kakšnih privatiziranih špekulacij in mahinacij z našim narodnoosvobodilnim bojem.

Milan Guček



Črnogledi humorist

Sopotnik Udarne bataljona

Po osvoboditvi Žužemberka julija 1942, ko so Italijani po 40-tih dneh obleganja presrečni zapustili debele zidove gradu, se nam je razširilo osvobodeno ozemlje, ki sem ga kot kurir le s težavo obdelal. Zato sem uporabljal vsakovrstna prevozna sredstva, od bicikla do avtostopa naših dveh kamionov. Ker je bilo nafte manj kot drv, je največ vozaril po Dolenjski, Suhi krajini, Kočevskem Pakj s svojim kamionom, ki je za vožnjo rabil le drva in vodo. Seveda ta kamion ni užival posebnega ugleda in zlobneži so ga imenovali Pakjova drvarnica. Iz dimne cevi nad kabino se je vil črn dim in videti je bilo, kot da je to potujoča tovarna. Ker pa je bilo v kabini prostora le za dva in je v njem vedno poleg šoferja sedel še kak funkcionar ali mikavna partizanka, sem lahko le čepel zadaj in se dimil kot krača v dimniku. Takole predelan od saj in prahu, ki ga tista leta hvala bogu ni manjkalo, sem bil res videti kot svetovni popotnik, ki je bil na poti okoli sveta. Velikokrat so me civilisti zamenjali za dimnikarskega vajenca in se zato v naglici grabili za tiste gume, ki jih surovi vojni časi še niso odtrgali. Pošta, ki je potovala z menoj, je zaradi neudobnosti bila največkrat zmečkana in s sajami zamazana. Danes bi takšno pošto skoraj vsak imel za osmrtnico. Pozabil sem povedati, da sem za protiuslugo med vožnjo, ki je bila ponavadi prav divja, še nalagal in skrbel za ogenj. Kakšna je bila moja kurirska uniforma, ne bo težko uganiti zdaj, ko sem vam razložil moje dejavnosti na poti kurirstva. Morda mi je prav moj videz jamčil, da sem lahko mirno in udobno spal na

etapnih ležiščih, kjer so se drugi borci ali aktivisti drenjali in bentili. Bil sem Štefanov kurir in verjetno so prav zaradi mojega videza že vsi vedeli, da prihajam iz Starega loga. Zato mi skoraj ni bila potrebna propustnica. Ta pa je bila že tako »obdelana«, da bi tudi mojster Sherlock Holmes obupal nad podatki, ki so bili na njej. Moja neumorna potovanja križem krašem so obdelala tudi obleko, čevlje in celo triglavko, ki mi je dostikrat služila za izolacijo pred mokrimi kamni in me istočasno varovala od volka. Zaupam vam, da v času vojne nisem videl volka, dostikrat pa sem ga imel in v tem najbrž nisem bil edini borec, zlasti ne kurir. Ne vem, zakaj o tem še nisem nikoli nič bral. Take težave seveda ne spadajo v zgodovino, med spomine pa vsekakor. Pošto sem imel za Dakija, ki je domoval nekje okoli Ambrusa. Njega ne bo težko najti, že skoraj vsak otrok bo vedel zanj, sem si rekel. Tudi tokrat sem šel z avtostopom s Pakjovo drvarnico. Po mahanju sem jo moral dobro ucveti za kamionom, kajti šofer Pakj je z ustavljanjem imel neke težave. S pravo akrobatiko sem se povzpela na kamion in ko sem potolkel z polenom po kabini, se je motor, pokaljujoč kot astmatičar, premaknil. Seveda pa kamion ni najprej zavil v mojo smer, temveč prej na Smuko, kjer je domoval Martinov bataljon. Tu je bilo treba oddati nekaj vreč, ki sem jih s težavo iztovoril. Bila je moka in nekaj kosov predelanega mesa ter vreča popravljenih čevljev. V kabino se je tu stisnil še nek »funkcionar«, Pakj pa je pogljal, da sem na ovinkih drevenel od strahu. Izza nas se je

dvignil oblak prahu, ki je kot dimna zavesa zakril kamion. Vse ostreje je rezal ovinke in se bližal cilju. Nenadoma je grozeči motor divjega kamiona zakašljal in se zaustavil sredi Ambrusa, nekako tako, kot se zaustavljajo slalomisti, ki pridre na cilj. Bil je pravi rodeo s kamionom. To je bila tudi Pakjova specialnost, ki se jo ni upal izvesti nihče drug. Ko se je poleg val prahu, ki ga je povzročila ta kristianija, sem šele videl hiše in borce, ki so s kapami prekrivali usta in se s tem obvarovali strašnega prahu. Pakj se je izvlekel iz kabine, jaz pa sem odpiral zadnjo stran stene, da sem ves omotičen stopil zopet na trdna slovenska tla. Otepal sem prah in moko, seveda pa so sajaste roke tudi prispevale, da je bil moj videz kurirja-ilegalca bolj podoben skladiščniku, dimnikarju, peku, najmanj pa ti-stemu, kar sem bil v resnici. Komaj sem se malo razgibal in tako odpravil mravljinco z nog, že sem zagledal dva partizana, ki sta urno hitela s praznimi menaškami. Po tem kažipotu urno krenem za njima. Nisem se zmotil. Kmalu sem se znašel na nekem dvorišču, kjer je bila kuhinja proletarcev. Reje-ni kotli in zlasti vonj, ki je dražil nosnice, te pa so dodobra razlikovale neslan močnik od tukajšnjega golaža, je dokazoval, da sem zahvaljujoč Pakjovi vožnji prišel ravno pravi čas. Dolga kolona, ki se je vila prav do kotlov, pa je tudi pričala, da se je deljenje hrane šele pričelo. Le nekaj borcev je že sede na hlohlih in na travi praznilo omamno kosilo. Prisedel sem k prvemu, ki je bil že pri koncu obedovanja in ga prosil, da mi posodi »porcijo«. Z nezaupanjem me je premeril. Povedal sem mu, da sem kurir in da sem pravkar prispel s Kočevskega. Kurirji v njihovih vrstah so bili v primerjavi z mano skoraj gizdalini, zato me je verjetno uvrstil med zadnjo vrsto kurirjev, ki jih še ni spoznal, čeprav je bil že pol leta v partizanih. Posodil mi je »porcijo«, jaz pa sem

izvlekel žlico, brez katere nisem bil na nobenem potovanju in se postavil v vrsto. Po polževo se je pomikala kolona in kadar si lačen in po vrhu še vonjaš takšen nebeški golaž, se ti zdi da se je čas ustavil. Ko sem bil že sklonjen nad kotlom in opazoval, ali je ostalo še kaj mesa ter ponujal »porcijo« nad samim robom, me zaustavi neka roka: Ehej, kaj pa ti? Kdo pa si? Čokat borec srednjih let me meri z očmi in zahteva odgovor. Kurir sem! Kurir? Kakšen kurir? Kakšen, kurir sem od Štefana iz Starega loga! Iz Starega loga? Kaj pa potem tu delaš? Prinesel sem pošto za Dakija. Za komandanta Dakija, naglo popravim. Pa ga poznaš? Ne, slišal pa sem že veliko o njem. No, če si slišal o njem, pa je že nekaj. Daj meni pošto. Ne, dragi moj, pošto lahko dam le njemu osebnost, v roke! Vseznali kuhar pa me je premeril in mi pojasnil, da naj pošto kar dam, saj je prav ta komandant Daki. Ker so me večkrat že naplahtali, sem dvomil, še zlasti, ker sem si Dakija predstavljal kot Martina Krpana, ki je zlahka premagal Brdavsa. Takšen je bil v mojih in mnogih očeh, strah Italijanov, ki jim je že ob njegovem imenovanju ušlo v hlače in da so jo ucvrli, ko so slišali, kdo je na drugi strani. Zdaj pa gledam pred seboj malega, čokatega partizana, ki je bil po višini enak Stanetu, komandantu II. grupe odredov. Izvlekel sem zmečkano pismo s sajastim obeležjem mojih prstov in mu ga izročil. Zdaj je Daki dal znamenje kuharju, da mi napolni »porcijo«. Malo dalje pa sem prejel še obilen kos kruha, ki je bil še topele. Skoraj pobožno sem s kruhom očistil »porcijo« in jo še površno splaknil z mlakužo ter jo vrnil lastniku. Tako dobro nisem jedel že najmanj mesec dni. Izza kape sem izvlekel suhljato cigareto in jo prižgal ob borcu, ki je slastno vlekkel poslednje dime.

(Nadaljevanje in konec – danes teden)

LJUBLJANA

»Ko bom velik, bom
miličnik...«

Med udeleženci v cestnem prometu je vse več mlajših udeležencev, predvsem kolesarjev, ki pa so nemalokrat žrtve prometnih nesreč z najbolj tragičnim izidom. Vzroki za slednje so predvsem v nepoznavanju cestno-prometnih predpisov, objestnost in pa kot običajno nedisciplin, zlasti osnovnošolcev. Svoj delež pri tem nemalokrat imajo tudi starši in pedagoški delavci, zato je hvaljevredna mnogokatera akcija Sveta za vzgojo in preventivo v cestnem prometu, da bi se zmanjšalo število udeležencev vsaj med najmlajšimi.

V okviru nedavnega dneva varnosti v cestnem prometu so vrtec Marija Štirn-Muca, ki je v sestavi vzgojno-varstvene organizacije Koseze v Ljubljani, obiskali miličniki zaščitne enote RSNZ. Tako so se najmlajši seznanili s poklicem miličnika ter zvedeli to in ono o njihovem delu in vlogi v cestnem prometu. Otroci so si ogledali vzgojno-poučni film o tem, kako se morajo mladi kolesarji obnašati v cestnem prometu, saj so prav malčki prepogosto žrtve nesreč z najtežjimi posledicami.

Obisk miličnikov je ena številnih tovrstnih akcij te vzgojnovarstvene organizacije, ki je lahko za vzgled mnogim drugim pedagoškim ustanovam, zlasti osnovnim šolam.

JOŽE ČURIN

IZOLA

Srečali so se borci
izpod Olimpa

V prijetnem tovariškem vzdušju se je v soboto, 24. maja, zbralo v Izoli skoraj 300 članov Skupnosti slovenskih borcev v NOV Makedonije, Grčije in Albanije in njihovih ožjih sorcev na tretjem srečanju te najmlajše izmed skupnosti Osrednjega odbora prekomorcev – borcev NOV Jugoslavije. Tudi tokrat so bili gostje v Počitniškem domu upokojencev Slovenije, med njimi pa so bili tudi predstavniki občine in DPO iz Izole, Marjan Lenarčič za republiško vodstvo slovenske borčevske organizacije, delegacije borcev NOV Makedonije iz Skopja. Iz Italije sta prišla Amos Pampaloni, ožji člani AN-PI, in Federico Vincenti iz Vidma za pokrajinski odbor ANPI Furlanije.

Srečanje je vodil Bruno Čermelj, predsednik domilicnega odbora skupnosti. Pozdravni govor s spomini na prehojeno pot posameznih partizanskih enot, katerih člani so se organizirano in posamič prebili iz nasilne mobilizacije v okupatorski italijanski in nemški vojski k makedonskim partizanom iz albarskih gora, z grških otokov Kefalonije, Krfa, Samosa, Rodosa, z drugih egejskih otokov in Dodekanezov, s celinske Grčije, prek Turčije, Bližnjega vzhoda in taborišč v Palestini ter Egiptu na jug Italije k slovenskim prekomorskim brigadam, je imel Tone Gošnik, nekdanji politični komisar I. samostojnega slovenskega bataljona pri GS JA Makedonije. Zbrani borci so prisrčno pozdravili tople pozdravne besede predstavnikov izolskih organizacij kot občinske skupščine, navdušeno pa so pritrdili tudi pozdravom tovarišev iz Skopja in Amosa Pampalonija, ki je bil 1943 ob padcu fašizma duša upora v italijanski diviziji Acqui na otoku Kefalonija.

Osrednji del srečanja so namenili podelitvi spominskih medalj pripadnikom skupnosti in nekaterim zaslužnim ustanovam kot posameznikom. Dobili so jih tudi svojci 74 v NOB na

jugu Balkana padlih primorskih Slovencev in istrskih Hrvatov ter po vojni umrlih pripadnikov enot, ki sestavljajo to partizansko skupnost. Vsi so tudi tople pozdravili pionirsko delegacijo osnovne šole Trnovo pri Novi Gorici, kjer je krajevno združenje borcev poimenovalo obnovljeno šolsko poslopje po padlem junaku Jožetu Podgorniku, borcu Slovenske čete v 1. makedonsko-kosovski udarni brigadi na Karaormanu. Borci so med drugim z zadovoljstvom sprejeli novico, da je zbornik Boj pod Olimpom, ki je aprila 1984 izšel v nakladi 4000 izvodov pri založbah Borec in Lipa, medtem razprodan. V Skopju pripravljajo prevod te zanimive knjige v makedonski jezik. Člani skupnosti bodo sodelovali pri dodatnem zbiranju zanimivega gradiva o kulturnem življenju in ustvarjanju v svojih nekdanjih enotah, v katerih so zlasti sloveli pevski zbori in skupine. Prav slovenska pesem je marsikje v Grčiji, Albaniji in na otokih odprla srca domačinom, da so v ljudeh, ki so bili takrat nasilno oblečeni v osovražene italijanske uniforme in poslani v posebne kazenske delovne čete, spoznali Slovence in skupaj z njimi, marsikje pa tudi na njihovo pobudo, šli v organiziran odpor proti fašistom in nacistom.

Zanimiv kulturni spored so na srečanju podali člani SIS za prosveto in kulturo pripadnikov italijanske narodnosti iz Izole, nastopili pa so tudi izolski mladinci in šolarji.

S pozdravnim pismom republiškemu vodstvu slovenske borčevske organizacije so iz Izole poslali svojo solidarnost z vsemi razpravami kot s sklepi nedavne 7. programsko-volilne skupščine ZZB NOV Slovenije. Zlasti so poudarili globlji smisel podružbljanja političnih in drugih vrednot NOV ter revolucije kot prenašanje vseh zlahtnih prvin NOB na mladi rod.

A. G.

ŽALEC

Pohod po poteh
I. štajerskega
bataljona

Občinska konferenca SZDL Žalec vsako leto razpiše naloge za učence 4. in 8. razredov osnovnih šol. Učenci 4. razredov so letos pisali o »Mojem kraju v prvem letu NOB«, učenci 8. razredov pa o 45-letnici vstaje. 44 učencev je napisalo naloge. Najboljši nalogi sta bili prebrani na osrednji proslavi OF v Žalcu. Vsi pisci nalog so bili povabljeni na Pohod po poteh I. štajerskega bataljona, ki je bil 1. 1941 – brežiški pohod. Poleg pionirjev sta se pohoda udeležila prvoborca Anton Kotnik in Ludvik Zupanc, mentorji šol, predstavniki občinskih družbenopolitičnih organizacij in drugi. Pot jih je vodila v Krško, kjer so počastili spomin na Krško skupino in na kurirko PK KP za Štajersko Ivanko Urnjak-Angelco, ki jih je okupator ustrelil poleti 1941. Pred spomenikom je spregovoril domačin, eden izmed bratov tedaj ustreljenih domoljubov. Pot jih je dalje vodila v Brežice, kjer so si ogledali muzej NOB. Na poti so bile prebrane še nekatere naloge. Prvoborca sta sproti opozarjala na kraje, kjer se je pomikal Štajerski bataljon. Naloga bataljona je bila, da prepreči izseljevanje na Brežiškem, kjer so se bitke odvijale. Ob dnevu mladosti je Obč. konferenca ZSMS organizirala kviz »Predvojno delavsko gibanje Savinjske doline ter leto 1941 – leto vstaje slovenskega naroda«. Prijavilo se je 5 ekip iz OO ZSMS iz osnovnih šol Prebold, Griže, Šempeter, Žalec in Petrovče ter dve vaški OO iz Prebolda in Šempetra. Vsi tekmovalci so pokazali izredno znanje o predvojni zgodovini delavskega gibanja in Komunistične partije in o letu 1941. Zmagala je OO ZSMS na Osnovni šoli Slavko Šlander iz Prebolda, sledili sta ji osnovna šola Griže in Žalec.

Naloge in kviz so pokazali, da se mladina zanima za domačo zgodovino, da rada »pobrska« po knjigah, ki opisujejo zgodovino domačega kraja. Namen obeh organizatorjev, da mladim prikažejo predvsem domačo zgodovino, da opozorijo na temelje (predvojno delavsko gibanje), na katerih je zrastle narodnoosvobodilna borba, je popolnoma uspela.

FRANC JEŽOVNIK

Videm-Dobrepolje

Pohod na Jauhe

Na osnovni šoli 1. SPUB Toneta Tomšiča v Vidmu-Dobrepolju, kjer že 12 let negujejo revolucionarno izročilo v okviru posebnega tedna tradicije, so v ponedeljek (26. maja letos) priredili pohod šolske mladine čez Stevnic na Jauhe. Poleg učiteljskega zbora so se pohoda udeležili predstavniki nekaterih partizanskih enot, ki so bojno delovale v Dobrepoljski kotlini, in sicer: Slavko Medved in Metod Jurčič za 2. grupo, odredov, Lojze Blažič za Zapadno-dolenjski odred, Franci Strle za Tomšičevo brigado, Bogdan Vrančič za 15. divizijo in inž. Savo Vovk za Gozdno gospodarstvo Velike Lašče.

Med potjo iz Vidma so najprej obiskali spominsko obeležje v Mali vasi. Od tu so šli višji razredi čez Stevnic peš do začasne bolnišnice na Jauhah. Spremljal jih je Franci Strle ter jim med potjo dvakrat pripovedoval o bojnem delo-

vanju Tomšičeve brigade v okolici Dobrege polja, kar bo natančneje popisano v drugi knjigi – ta izide v kratkem. Nižji razredi so odšli v Zagorico in se od tam odpeljali z avtobusom na Jauhe. Tem šolarjem je med potjo govoril Lojze Blažič. Obe koloni sta se združili pri začasni bolnišnici na Jauhah, ki je zelo lepo spominsko znamenovana. Tam je šolski mladini govoril Metod Jurčič, ki je bolnišnico pomagal urediti in preskrbovati. On jo je tudi varoval kot puškornik-trajalec. Ta bolnišnica je nastala med veliko nemško ofenzivo po bitki na Ilovi gori v oktobru 1943, v njej pa so se zdravili ranjenci iz Ljubljanske in Cankarjeve brigade. Po ofenzivi so ranjence prenesli v Roške partizanske bolnišnice, precej pa jih je umrlo.

Po obisku bolnišnice se je šolska mladina zbrala pri gozdarski koči na Jauhah, kjer so potekali zadnji trenutki bogate učne ure. Tu je učencem višjih razredov govoril Bogdan Vrančič o bojih 15. divizije, inž. Savo Vovk, ki je o gozdnih sestojih tega območja, boleznih gozdov in podobnem učence seznanjal že med potjo, pa je svoj pouk tukaj sklenil še z zadnjimi mislimi. Deloma je pohod potekal tudi po brezpotju, po skalnatih gozdnih tleh in prek dračja. Marsikateremu šolarju se je ob tem izvil vzdih: »Kako šele je bilo težko borcem, ki so morali hoditi ponoči, po dežju ali snegu...«

Pohod na Jauhe je potekal v lepem šolskem vremenu. Šolarji so se med potjo zelo razživeli: čistili so gozdna pota suhih vej in nabirali jurčke, ki jih je že zelo veliko. Ob koncu jih je pri gozdarski koči na Jauhah čakala malica z golažem in čajem. Od tu so se okoli poldneva razšli na svoje domove z mnogimi novimi spoznanji.

S. F.

PRAVNI SVETOVALEC

S. P. V. Ste borec NOV in vas zanima, ali lahko darujete polovico svojega premoženja vaši ženi in ali bi morala vaša žena plačati davek na darila?

Odgovor: Zakonca lahko veljavno skleneta med seboj vse pogodbe in torej tudi darilno. Vendar je za veljavnost pogodb med zakonci potrebno, da jih overi sodnik. – Vaša žena bi bila oproščena plačila davka na darila, ker spada v prvi dedni red.

U. P. S. Prejemate kot borec NOV pred 9. 9. 1943 starostno pokojnino, odmerjeno od zajamčene pokojninske osnove. Zanima vas, kako se bo vaša pokojnina uskladila po zadnjem sklepu o uskladitvi pokojnin med letom?

Odgovor: Po sklepu o uskladitvi pokojnin med letom (Urad. list SRS, št. 18/1986) se bodo uskladile in povečale za 20%, tudi vse pokojnine borcev NOV pred 9. 9. 1943 oziroma do 13. 10. 1943, ki so bile odmerjene od zajamčene pokojninske osnove.

Imate priznano posebno dobo od 1. 9. 1943 do 31. 1. 1944 v dejanskem trajanju kot aktivno sodelovanje v NOG in čas od 1. 2. 1944 do 15. 5. 1945 v dvojnem trajanju. Vaša zavarovalna doba pa znaša 12 let. Ker ste dopolnili 60 let starosti, bi radi vedeli, ali imate pravico do pokojnine oziroma do priznavalnine?

Odgovor: Po drugem odstavku 21. člena zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja pridobi zavarovanka pravico do starostne pokojnine, ko dopolni starost 60 let in najmanj 15 let zavarovalne dobe. Ker nimate 15 let zavarovalne dobe, v katero se ne šteje posebna doba, do starostne pokojnine niste upravičeni. – Da pa bi bili kot borka NOV upravičeni do priznavalnine, bi morali izpolnjevati tudi premoženjske pogoje za priznanje priznavalnine. Svetujemo vam, da se o tem pozanimajte pri vaši občini.

B. E. M. Že 74 let s svojimi predniki mirno in nemoteno uživate zemljiško parcelo, za katero ste šele sedaj ugotovili, da je to zemljišče last O. S. Radi bi vedeli, ali lahko od njega zahtevate, da prepíše lastništvo zemljišča, ki ga tudi sedaj nemoteno obdelujete in uživate, na vas?

Odgovor: Menimo, da ste glede na podatke vašega dopisa pridobili lastninsko pravico na zemljiški parceli, ki jo imate v posesti, s priposestovanjem. Po zveznem zakonu o temeljnih lastninskopravnih razmerjih pridobi namreč dobroverni posestnik lastninsko pravico na nepremičnini, na kateri ima nekdo lastninsko pravico, s priposestovanjem po preteku 20 let. Dobroveren pa je, če ne ve ali ne more vedeti, da nepremičnina, ki jo ima v posesti, ni njegova – Zato lahko od O. S. zahtevate, da dovoli prepis lastništva na parceli, ki jo imate v posesti in ste jo skupaj z očetom mirno in nemoteno uživali že toliko let, na vas.

PORTOROŽ

Praznovanje dneva
letalstva

V počastitev dneva jugoslovanskega vojnega letalstva in protiletalske obrambe je bila 21. maja letos razširjena seja odbora letalcev prekomorcev – borcev NOVJ, ki imajo svoj domilic v občini Piran. Seja je bila na letališču Portorož, poleg članov odbora pa so se je udeležili še ugledni družbeno politični delavci kot: Franjo Rustja-Canči, viceadmiral v pokoju, Jože Sagadin, letalski polkovnik v pokoju, nosilec partizanske spomenice 1941, Anton Spinelli, podpredsednik SO Piran, Dino Pucer, predsednik obalnega letalskega centra in drugi.

Na seji so z enominutnim molkom počastili spomin na padle in umrle letalce, pred spominsko ploščo padlim pilotom I. in II. eskadrile NOV in pred spomenik Josipa Križaja pa so položili venec in cvetje.

ČLANEK KOMANDANTA ODREDA NOVJ V SESTAVI RAF, KI GA JE 15. NOVBRA 1944 POSLAL PROPAGANDNEMU ODSEKU BAZE NOVJ V BARIJU (za uredništvo »Domovine«)

DOMOVINA

Domovina, domovina! Da veš, koliko vzdihljajev, koliko želja in misli plava po etru k tebi z vseh kontinentov sveta, kjer prebivajo tvoji poštteni sinovi! Posebno sedaj, v dneh najhujših borb, naj ti bo povedano, da vsak vzdihljaj nosi v sebi željo biti pri tebi, biti v prvih vrstah tvojih borcev za novo življenje, za nove in pravične meje naše svobodne Slovenije v novi Jugoslaviji.

Naši vzdihljaji ti prihajajo iz Alžirije, sem smo dospeli, ko smo v Tripolisu, Tunisu, na Siciliji in v južni Italiji zamerjali laško obleko z zavezniško. V duši vedno tvoji, na zunaj pa smo tudi pred tujim svetom postali tvoji, ko smo si na kapo pripeli rdečo zvezdo.

To je bilo letos spomladi. Od tedaj delamo za skupno stvar pri naših zavezniških kakor Titovi vojaki. Domovina, ali si razvedna, koliko sinov imaš tukaj? Ne morem ti povedati točnega števila. Bilo nas je nekaj tisoč: mnogi jih je šlo tebi naproti, mnogi gredo sedaj, nekaj sto nas bo ostalo tu za še nedoločen ali kratak čas.

Delamo v zavezniških zrakoplovnih delavnicah za tista letala, ki letijo nad teboj, domovina, in tolčejo kletega sovraga. Delamo za tista naša lovška letala s peterokrako, ki kakor pravi lovci ne pušče zverj sovražnika, da pride do odihla, dokler ne bo zver dokončno potolčena. Delamo pridno in z veseljem, uspeh pa ni izostal.

Pred nekaj dnevi je imel tukajšnji komandant letalstva air vicemarshal Dawson govor veliki skupini tovarišev, ki so odšli v domovino. Med drugim je dejal: »Edini poklon, ki vam ga lahko napravim, je ta, da vam rečem, da ste bili izvrstni in marljivi delavci; da nismo nikdar pričakovali od vas takega uspeha in da vas bomo pogrešali.« Pred odhodom parnika pa je prišel še enkrat pozdravit.

Ali si zadovoljena, domovina, s tem priznanjem? In pri tem veš, da je večina nas vihtela v mirnem času motiko in lopato, tam nekje na Krasu, v Vipavski dolini, Istri. Ali te je kaj ganila naša pesem iz Alžirije, o domovini? Mar nisi nekajkrat čula našega glasu prek radio postaj Alžir, London ali New York?

Osmega novembra 1944 je bila v Alžiru odprta jugoslovanska razstava. Bilo je prisotnih mnogo odličnikov iz zavezniških vrst. Imeli so govore, mi pa smo zapeli. Uspeh je bil popoln. In te naše pesmi so drugi dan odplavale iz alžirske radiopostaje po vsem svetu. Namenjene vsemu svetu. Ti, domovina, si jih gotovo najbolje razumela, kajti ti, naša mati, razumeš vsak vzdihljaj svojih otrok.

Spominjamo se tudi tvojih potreb. Brali smo poziv našega Franceta Bevka. Kar je bilo v naših močeh, smo skupaj zbrali, vsak si je odtrgal od skromne plače nekaj tu, nekaj tam, in v petih mesecih je bilo zbrano skupaj milijon in četrt frankov, kar je v italijanski valuti več kot dva milijona in pol lir.

Na ta način smo mi, čeprav daleč od domovine, prispevali z vsemi silami za našo borbo, za našo svobodo. Odšli smo kakor služabniki tuje vojske, vrnili pa se bomo kakor Titovi vojaki v našo osvobodeno zemljo, ki je ne bo več tlačil tujec, zemlje lačen.

Zdravo, domovina!

Major Rafael Perhauc

70 let Maksa Gašpariča

Kadar delo osrečuje

Sejna soba pri KS Smolnik-Fala je malodane pretesna, kadar se zberejo k seji člani borbovske organizacije v tej KS. Marsikje jih toliko ne pride na zbor občanov. Njihova dejavnost temelji na množičnosti, zato se sej udeležuje večina članstva, to pa daje organizaciji širino, moč in uspešnost dela.

Tako je bilo tudi na njihovi nedavni seji, le da so k dnevnemu redu prideli na koncu še skromno slovesnost ob 70-letnici njihovega neumornega in prizadevnega predsednika Maksa Gašpariča.

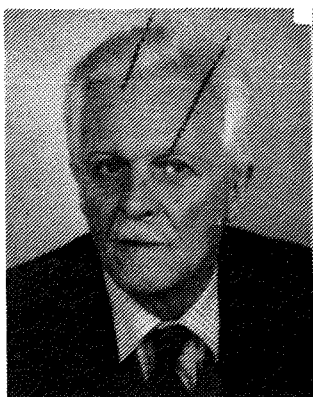
Težko je v nekaj skopih stavkih opisati tako bogato revolucionarno pot, kakršno ima za seboj predvojni revolucionar in borec NOB Maks Gašparič.

Že zelo mlad se je leta 1933 pričel povezovati z mladimi komunisti-studenti. Po direktivi KP je šel na delo v takratno Tomovo tekstilno tovarno leta 1935. Leta kasneje ga že najdemo v vrstah vaješke mladine. Leta 1935 se je včlanil v sindikat, sprejet pa je bil tudi v članstvo KP. Bil je glavni organizator velike tekstilne stavke leta 1936 v Mariboru in je to stavko organiziral po nalogu partije. Bil je predsednik okrožnega stavkovnega komiteja, ki je stavko vodil. Zaradi tega delovanja ga je policija za-

prla, izgnali so ga iz Maribora, vendar se pred koncem stavke vrne ilegalno v Maribor in jo vodi dalje.

Od leta 1935 naprej je bil sekretar SKOJ v Mariboru in član komiteja KPJ Maribor, od ustanovitve leta 1938 dalje pa član biroja okrožnega komiteja KP v Mariboru. Leta 1940 je bil v vojaškem taborišču za politično sumljive osebe Medjurčje pri Ivanjici (Užice). V tem obdobju je kot član okrožnega komiteja KP veliko sodeloval še z delavskim gibanjem gradincev, v takratni železarni v Rušah je pomagal organizirati stavko, še posebej pa se je kot funkcionar SKOJ ukvarjal z organiziranjem vaješke mladine.

Leta 1941 je bil organizator prostovoljcev v Ptuj, padel je v vojno ujetništvo in bil odpeljan v Stalag XI Altengraben. Leta 1942 je bil izpuščen in je nekaj časa delal v Gradcu, kjer je bil poleti 1942 aretiran in zopet izpuščen. Povezal se je z gibanjem NOB v Mariboru in je poleti 1943 odšel v partizan-sko pohorsko enoto, kjer je bil ranjen. Jeseni leta 1943 je odšel v ilegalo v Maribor, kjer je bil sekretar okrožnega komiteja KPS v Mariboru. Bil je soustanovitelj Lackove čete in bataljona. Spomladi leta 1944 je odšel v Belo krajino v partij-



ske šolo CK KPS, hkrati je bil tudi operiran. Od tod je bil poslan na Koroško za sekretarja okrožnega komiteja KPS v Dravogradu. Pozneje je bil do konca vojne član oblastnega komiteja KPS za Štajersko.

Takoj po osvoboditvi je bil sekretar okrožnega komiteja KPS Celje in sekretar okrožnega komiteja KPS Maribor. Po zdravljenju na Golniku je prevzel dolžnost referenta za izgradnjo ljudske oblasti pri okrožnem ljudskem odboru v Ljubljani, pozneje je bil šef planske komisije za mesto Ljubljana in nato sekretar gospodarske koordinacije v Ljubljani. Po povratu v Maribor se je zaposlil v MTT.

V Mariborski tekstilni tovarni se je poklicno ukvarjal s vprašanji potreb družbenega standarda delavcev, predvsem s stanovanjsko problematiko.

Tvorno je sodeloval v odboru sindikata in bil tudi član uredništva tovarniškega časopisa. MTT je takrat med prvimi pričela z obsežno gradnjo solidarnostnih stanovanj za delavce, vzporedno reševali probleme otroškega varstva (organizirali so varstvo otrok v stanovanjskih tovarniških blokih) in se sistematično posvetil proučevanju problemov mater samohranilk, organiziranju družbene prehrane, množične rekreacije in počitniške dejavnosti in podobno. Upokojil se je leta 1966.

Maks Gašparič se je rodil 18. aprila 1916 v Mariboru. Že vrsto let živi v Rušah, kjer aktivno in zavzeto deluje skorajda na vseh družbenopolitičnih področjih, največ pa pri organizacijah ZZB NOV. Med drugim je predsednik sveta za razvijanje in negovanje izročil NOB in spomeniško varstvo pri Občinski konferenci SZDL Maribor-Ruše in član republiškega sveta in zgodovinske komisije ZK pri medobčinskem komiteju.

V svoji KS predseduje borbovske organizacije od njene ustanovitve in je po delavnosti ena prvih v občini Maribor-Ruše. Kljub njegovim sedemdesetim letom opravlja vse številne in odgovorne naloge z izrednim veseljem in zadovoljstvom. Če bi ga vprašali, od kod mu toliko moči, bi med drugim najbrže dejal tudi tole: »Kadar te delo osrečuje – zmoraš vse!«

Ivan Bučak

Franc Gartner
športnik – osemdesetletnik

Pred osemdeset leti ali natančno 29. marca 1906 se je v Železnikih rodil Franc Gartner. Mlada leta je preživel v Šmartnem pri Litiji. Po odsluženju vojaškega roka se je zaposlil v Ljubljani. Med zadnjo vojno je bil zaradi sodelovanja z OF aretiran in nato interniran. Bil je v taboriščih Rab, Treviso in Renici. Po osvoboditvi in vrnitvi v Ljubljano se je zaposlil v TNZ Ljubljana in se tudi upokojil.

Skromnost in poštenost sta njegovi veliki odliki. K tem odlikam je dodal še aktivnost in upornost, postal je športnik – kolesar. V tej lepi in naporni športni panogi je pokazal kaj zna in kaj zmora. Bil je stalni član državne reprezentance. Leta 1936 je kot državni reprezentant sodeloval na olimpiadi v Berlinu in med 140 kolesarji zasedel odlično 11. mesto. Še danes ta njegov rezultat zavzema tretji najboljši čas, dosežen na olimpijskih igrah v jugoslovanskem kolesarstvu.

Bil je udeleženec velikih kolesarskih tekmovanj v Evropi. Uspešno je zastopal naše kolesarstvo pred vojno, v Bolgariji in Romuniji. Pokali, kolajne in druga priznanja so še danes verna priča uspehov in sodelovanja v kolesarskem športu.

Tudi po vojni je ostal zvest



kolesarjenju. Bil je mentor mlajšim, pa tudi pri starejših je bil cenjen in priljubljen.

Ob njegovem jubileju so ga obiskali številni prijatelji in športniki. Res je, da je kolesarstvo v Sloveniji od njegovih začetkov do danes napredovalo in se razvilo v masovnost in kvaliteto. V tem napredku pa je tudi del njegovega prelitega znoja in zaslug.

Velikemu in skromnemu športniku želimo še mnogo uspešnih let in da bi ga ob 50-letnici skupnega življenja z ženo Anico zopet videli v slovenski narodni noši – v njegovem simbolu in posebni časti.

Jože Jenič

Narodni heroj Vinko Robek

Velikanske množice Dolenjcev, borcev NOV, mladine in pripadnikov JLA so se v petek, 23. 5. 1986, v Škocjanu poslovile od Vinka Robka, narodnega heroja, prekaljenega revolucionarnega in izkušenega proletarca.

Njegova zibelka je stekla na Vinjem vrhu pri Beli cerkvi. Že zelo zgodaj je občutil krivičnost tedanjega družbenega reda, vsa ponižanja in odrekanja. Še ne 9-leten si je z dninarskim delom moral služiti vsakdanji kruh, vse do odhoda na služenje vojaškega roka pa je opravljal slabo plačana fizična dela.

Tudi pri vojnikih je okusil vso krutost tedanjega režima, vsakodnevna maltretiranja in poniževanja. Zato je skušal pobegniti v Avstrijo, žal pa so ga na meji ujeli in ga zaprli. V zaporu so z njim ravnali tako grdo, da je moral v bolnišnico. Ob prvi priložnosti pa je pobegnil tudi od tu, najprej v Avstrijo, pozneje pa v Nemčijo. Tu je izvedel za nemški napad na Jugoslavijo in se že decembra 1941 vrnil v Slovenijo.

V okolici Škocjana se je takoj povezal z organizatorji oboroženega odpora, kmalu odšel v partizane in že v prvi polovici junija 1942 postal komandir čete v Krškem partizanskem odredu. Njegova neustrašenost in sposobnost je prišla do izraza že v prvem spopadu z italijanskimi fašisti in belogardističnimi izdajalci v okolici Novega mesta.

Že oktobra 1942 je bil kot izreden borec in človek sprejet v KPJ, to veliko zaupanje pa je potrdil že v naslednjih dneh, ko je s svojo četo odšel na območje med Trebnjem, Novim mestom, Škocjanom in Mokronogom, kjer so se poizkušali utrditi belogardisti. Vinko jih je s svojo malostevilno četo neusmiljeno preganjal, jih uničeval, dokler ni bilo celotno območje očiščeno.

Izkazal se je še v mnogih drugih akcijah, zato je bil za-



radi takih kvalitet ob formiranju 9. SNOUB postavljen za namestnika komandanta. Še posebej se je odlikoval v bojih, ki jih je brigada ob koncu leta 1943 in v začetku leta 1944 vodila pri osvobajanju Delnic, Ravne gore in Vrbovskega, prav tako v bojih pri Sv. Gregorju, kjer je bil težko ranjen.

Robkova četa, ki je s svojimi nenadnimi napadi na sovražnika dosegla velike uspehe, je bila med NOB gotovo najbolj znana partizanska četa na Dolenjskem.

Žal pa mu je težka invalidnost onemogočila, da bi se z enako vnemo in požrtvovalnostjo kot v spopadih z Nemci, Italijani in domačimi izdajalci vključil v povojno izgradnjo porušene domovine. Kljub vsemu pa je stalno spremljal družbeni razvoj in se veselil uspehov, ki smo jih dosegali v povojnem obdobju.

Vedno je bil zvest idealom revolucije, zato se je neizbrisno zapisal na najsvetlejši strani naše zgodovine. Nadvse smo mu hvaležni za vse, kar imamo, zato ga bomo za vedno ohranili v naših srcih.

Slava njegovemu spominu.

Ivan Somrak

Citi Boletovi v slovo

V petek, 23. maja 1986 je v Ljubljani v starosti 69 let umrla Cita Lovrenčič, poročena Bole, nosilka partizanske spomenice 1941. Bila je med najpomembnejšimi organizatorji prekomorskih brigad in drugih prekomorskih enot NOVJ, po vojni pa izredno angažirana družbeno-politična delavka.

Cita Lovrenčič-Bole je bila rojena 5. septembra 1917 v Sordražici na Dolenjskem. Po mli maturi v Kočevju je leta 1935 nadaljevala šolanje na šoli za medicinske sestre v Beogradu, kjer je prišla v stik s komunisti. Na obvezni praksi v bolnišnici in pri terenskem delu je od blizu spoznala brezupne socialne razmere delavskih predmestij; začela je prevzemati razne naloge v ilegalno organizirani skupini na šoli, legalno pa tudi v mladinski sekciji naprednega ženskega gibanja.

Po diplomi leta 1938 je delala v bolnišnici v Zagrebu in Osičku, februarja 1941 pa je dobila delo v ambulanti okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani. Ko so v začetku maja 1941 ustanovili v tej ustanovi odbor OF in celico KP, je Cita prevzela razne naloge na področju ambulant. Spomladi

leta 1942 je bila sprejeta v Komunistično partijo; zadolžena je bila za delo OF v zdravstvenih zavarovalnih zavodih, tudi v Ljubljani.

Dne 20. oktobra 1942 so jo Italijani aretirali in vojaško sodišče jo je obsodilo na osem let ječe. V ljubljanskih sodnih zaporih je bila poverjenica OF. Sredi marca 1943 so jo prek koprskih zaporov poslali v beneško kaznilnico, kjer je bila zaradi sodelovanja v upor proti kaznilniškemu redu dva meseca v samici. Maja 1943 so jo s transportom odpeljali v kaznilnico Trani. Tu so pod vodstvom Vide Tomšič organizirali trden kolektiv in celico KP.

Dne 16. oktobra 1943 so jo skupaj z drugimi tovarišicami osvobodili zavezniki. Prišla je v skupini, znani pod imenom »Vidin kolektiv«, v prehodno taborišče Carbonara in postala članica tamkajšnjega komiteja KPJ. Zadolžena je bila za agitacijo in propagando ter za kulturno-prosvetno delo. Nato je bila imenovana za pomočnika političnega komisarja ženske čete v 1. prekomorski brigadi. V partizanskem taboru Gravi-na je organizirala tudi sanitet-

ne tečaje in sanitetno službo.

Po začasnem premestitvi tega tabora v Castro di Lecce spomladi 1944 je bila premeščena v agitprop pri zastopstvu NKOJ v Bariju, avgusta 1944 pa v osrednjo bolnišnico NOVJ v Grumi za vodjo bolničarjev. Bila je komandant bolničarskega bataljona in članica politbiroja. Novembra 1944 je dobila dovoljenje za odhod v domovino ter je čez Velebit, Liko in Kordun prispela v glavni štab Slovenije.

Postala je medicinska sestra v postojnski Ajdovec na Ko-



čevskem Rogu. Po opustitvi te postojanke je bila premeščena v rekonvalescentni oddelek v Planini, in sicer za namestnico upravnika in pomočnico političnega komisarja, od tod pa v politični biro uprave bolnišnice v Črmošnjicah, kjer je ostala do osvoboditve. Po vojni je opravljala zelo odgovorne družbenopolitične dolžnosti, zlasti v organizaciji Rdečega križa in AFŽ. Bila je članica odbora skupnosti borcev 1. prekomorske brigade NOVJ, osrednjega odbora prekomorcev – borcev NOVJ pri ZZB NOV Slovenije in številnih komisij.

Za zasluge v NOB je bila Cita Lovrenčič-Bole odlikovana z redom bratstva in enotnosti s srebrnim vencem, redom za slug za narod s srebrno zvezdo, redom za hrabrost, redom dela s srebrnim vencem, bila pa je tudi nosilka partizanske spomenice 1941. Prejela je tudi zlato značko mednarodnega komiteja Rdečega križa »Medaljo Florence Nightingale«.

Vsi nekdanji soborci medvojnega političnega aktivnega mesta Ljubljana, soborci iz vseh prekomorskih brigad in drugih prekomorskih enot NOVJ jo bomo ohranili v trajnem spominu, kot zgledno in pogumno borko. **Albert Klun**

Ob 80-letnici – v spomin Albinu Zlobcu

Decembra 1985 je preminil naš politični aktivist in borec za napredek Albin Zlobec. Rojen je bil 2. marca 1906 v vasi Kosovelje pri Sežani na Krasu.

V začetkom soške fronte, v vihri I. svetovne vojne, je bil s starši izgnan v begunstvo v Nemčijo. Po končani vojni se je s starši vrnil domov. Izučil se je za kovaškega mojstra. Leta 1929 se je poročil in v zakonu z Valerijo se jima je rodilo pet otrok. Vzgojila sta jih v ljubezni do sočloveka, v ljubezni do domovine. Pod fašistično oblastjo je bilo življenje za slovenskega človeka na Primorskem težko, boleče, saj mu je fašizem odrekal vse narodnostne pravice. V srcu mladega Albina je tlel odpor proti nasilju, proti krivicam, proti zatiranju in krepko je stopil na pot tistih, ki se se borili za svobodo.

Ko je izbruhnila II. svetovna vojna in so počile prve partizanske puške v Slovenskem Primorju ter naznanile upor



proti fašističnemu okupatorju, je Albin Zlobec navezal tesne stike z aktivisti OF in s partizani. V sodelovanju s partizanskimi enotami leta 1942 na območju Kosovelje-Pliskovica-Gabrovica-Skopo-Komen je v svoji kovaški delavnici popravil orožje za partizane, jih oskrboval s hrano, sanitetnim materialom in razno opremo. Pri tem delu mu je zvesto po-

magala žena Valerija, ki je bila aktivistka OF.

Po kapitulaciji fašistične Italije 1943 je delovala v Kosoveljah stalna partizanska karavla – za njeno varnost, to je za oskrbovanje partizanske tehnike, partizanske šole, odbora OF in AFŽ, za kurirsko in obveščevalno službo so skrbeli aktivisti partizanske vasi Kosovelje.

Ko so nemške vojne enote zasedle Kras, je padel v roke nacistov tudi Albin Zlobec. Po spopadu med Nemci in partizani v Pliskovici je kot obveščevalac dobil nalogo, da poizve, koliko žrtev je bilo med partizani in koliko je padlo sovražnikov. Na poti so ga zajeli nemški vojaki in ga odpeljali v Nemčijo in internacijo, kjer je preživel najtežje dni ujetništva in trpel posledice vse življenja.

V letu 1945 po končani vojni se je vrnil domov ter se vključil v delo naše ljudske oblasti in se izkazal z veliko požrtvovalnostjo. Leta 1947, ko je bil

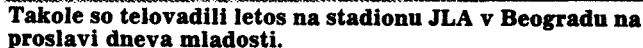
pretežni del Primorske priključen svoji matični domovini Jugoslavije, je Albin Zlobec kot prekaljen politični delavec postal član organov ljudske oblasti v krajevni skupnosti Pliskovica-Kosovelje. Krajinam so radi prisluhnili njegovim pobudam, da je le z vztrajnim delom in močno voljo moč prebroditi največje težave. Bil je poln idej, ki so rodile bogate sadove. Napeljana je bila elektrika, vodovod, asfaltirna cesta, odkrit spomenik padlim borcem. Ob delovnih uspehih so krajin rekali: »Takega smo potrebovali, ki je umel in toliko pripomogel za naš napredek.«

Albin Zlobec, osebno skromen, ki ni od družbe nikoli iskal materialnih dobrin, je bil za svoje velike zasluge odlikovan z medaljo zaslug za narod ter prejel priznanje – plaketo OF Sežana.

Borci, krajin, mladina ga bodo ohranili v najlepšem spominu kot požrtvovalnega človeka, vzornika z najlepšimi človeškimi lastnostmi.

Angela Prijatelj

MIHA HUDEJ, 5. b O.Š. Frana Roša, Celje



RODAŃA ROŻANC
Literarno-novinarski krožek
O. Š. Divača

DAMJAN REJC, 6. r.
O. Š. dr. Pavla Lunačka
Šentrupert

Bojana (in Živa)

MELITA ZUPANČIČ, 6. razred
O. Š. dr. Pavla Lunačka,
Šentrupert

snopiča intervjujev, ki so jih otroci opravili, pod vodstvom mentorice Irme Rejc z borci KS Petra Držaja v Šiški.



Danilo Šorović

Decembra lani smo se na pokopališču v Novem Beogradu poslovili od soborca in tovariša Danila Šorovića. Težko je bilo slovo od borca in komandanta divizije. Bil je med organizatorji julijske vstaje v njegovi črnogorski Črnci. Vrhovni štab ga je že v začetku 1943. leta poslal v Slovenijo. Sodeloval je pri razvoju nastajajočih taktično operativnih enot. Aprila 1943 je bil postavljen za komandanta Gradnikove brigade. Večkratni pohod primorskih brigad in divizij proti zahodnim mejam Slovenije je ponel oborožen boj in narodno zavest tudi v Slovensko Benečijo in Režijo. Leta 1944 je tovariš Danilo postal načelnik štaba in nato operativni oficir 9. korpusa, nazadnje pa načelnik operativnega oddelka Glavnega štaba NOV in PO Slovenije. Po vojni je poveljeval enotam 46. srbske in 52. kosovsko-metohijske divizije in bil predavatelj na višji vojaški akademiji v Beogradu. Njegova revolucionarnost sega v predvojno čas. Od 1932. leta je bil član KPJ, nosilec partizanske spomenice 1941 ter več visokih odlikovanj in priznanj.



Edi Kolenc

V Polzeli je umrl Edi Kolenc, star komaj 62 let. Že 1943. leta se je vključil v NOV v Alžiriji, nakar je bil od maja 1944 do konca vojne borec 1. letalske divizije v Dubrovniku. Po vojni je delal v tovarni nogavic v Polzeli, kjer se je tudi upokojil.



Ivana Peterka

V Moravčah smo se februarja poslovili od Ivane Peterke, po domače Jančkove mame iz vasi Selo. Rodila se je pred 77 leti. Njen mož Ignac je bil aktivni borec NOV, ki je 1944. leta padel pri Dobrniču. Tako je ostala sama z dvema otrokoma in nadaljevala z delom v OF.



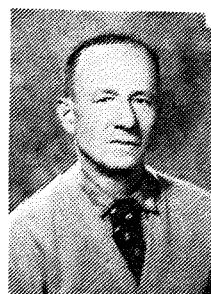
Slavko Božič

Na zagorskem pokopališču smo se lani poslovili od Slavka Božiča, rojenega 1922. leta. V partizane je odšel junija 1944. leta. Na Dolenjskem je bil dodeljen artilerijski brigadi. Imel je čin vodnika in postal komandir baterije.



Jule Podobnik

Marca smo se v Idriji poslovili od soborca in prijatelja Jule Podobnika iz Čekovnika. Med številnimi drugimi dolžnostmi je bil tudi član osebja partizanske bolnišnice Pavla, ki je delovala v Trnovskem gozdu. Že 1942. leta je aktivno sodeloval z OF. Junija 1943., po požigu 17 domačij na Čekovniku je bil aretiran in zaprt v Trstu in Gorici. Ob kapitulaciji Italije je bil izpuščen. Vrnil se je v Čekovnik in takoj vstopil v NOB v Vojkovo brigado. Kot dober poznavalec razmer v Trnovskem gozdu je bil razporejen na delo v bolnišnico. Transportiral je ranjence, sodeloval pri varnostnih ukrepih, konspiraciji poti in drugo. Kot velik ljubitelj harmonike je aktivno sodeloval na kulturnih prireditvah. Po vojni je sodeloval pri evakuaciji ranjencev iz Trnovskega gozda v Postojno. Vrnil se je na Čekovnik in se zaposlil pri Gozdnem gospodarstvu Idrije. Za svoje delo je prejel več odlikovanj in priznanj.



Feliks Kavčič

Lani je umrl član KO ZB Ledine Feliks Kavčič iz Žirovnice. V začetku vojne je bil mobiliziran v italijansko vojsko, po kapitulaciji Italije se je vrnil domov in se vključil v NOB. Opravljal je razne dolžnosti, med drugim je bil tudi kurir 9. korpusa. Imel je čin podporočnika. Po vojni se je aktivno vključil v družbenopolitične organizacije. Prejel je več priznanj. Od njega smo se poslovili na Dobračevi pri Žireh.



Katarina Grčar

V Vodicah smo se poslovili od Katarine Grčar, rojene 1901. leta v Ihanu. Z možem sta imela mlin. Prenekateri voz moke in drugih živil je šlo iz tega mlina za naše partizane.



Anton Sever

Februarja je v 74. letu umrl Anton Sever-Jug. Avgusta 1942. se je vključil v NOV. Bil je v Štajerskem odredu, Slanodrovi brigadi v 1. četi 1. bataljona, od maja 1944 pa v 4. operativni coni. Imel je čin poročnika. Odlikovan je bil z ordenom za slug za narod in ordenom za hrabrost in več priznanji.



Ludvik Ogrizek

Na števanskem pokopališču smo se marca poslovili od borca Ludvika Ogrizeka, rojenega 1910. leta na Razdrtem pri Postojni. Leta 1939 je bil mobiliziran v italijansko vojsko. Po razpadu Italije se je v Bariju priključil letalski četi in odpoštoval na Vis. Prejel je tri vojaška odlikovanja.



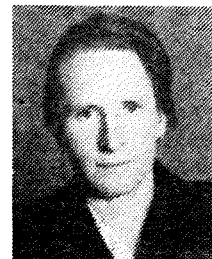
Berto Repovž

Lani smo se v Zagorju poslovili od Bertija Repovža. V partizane je šel avgusta 1944 in bil dodeljen Kamniško-zasavskemu odredu, kjer je bil bolničar v mobilizacijski četi.



Vojko Valentincič

Lani smo se v Ročnju poslovili od 61-letnega Vojka Valentinciča, borca 3. prekomorske udarne brigade. Leta 1943 je bil aretiran in odpeljan v posebno kazensko enoto v Italijo. Kasneje je bil premeščen v južno Italijo. Ob kapitulaciji Italije se je v Gravini pridružil partizanom. Dodeljen je bil 3. prekomorski brigadi, s katero je prišel v Jugoslavijo. Potem je bil dodeljen v sestav odreda JLA v takratno cono A, kjer je ostal do priključitve Slovenskega primorja k SFRJ. Za zasluge v NOV je bil dvakrat odlikovan.



Angela Zupin

Rodila se je 1914. leta v Utiku. Z NOG je sodelovala od avgusta 1943. leta. Od nje smo se poslovili lani na domačem pokopališču.



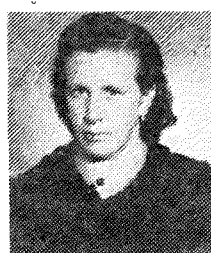
Angela Marinko

Na Rečici pri Laškem smo se februarja poslovili od 80-letne Angele Marinko iz Rečice. Že 1942. leta se je aktivno in organizirano povezala s partizani, bila je obveščevalka in skrbela za preskrbo hrane partizanom.



Karlo Tušar

Marca smo se na pokopališču Slavina pri Postojni poslovili od borca Karla Tušarja, rojenega 1907. leta v Idriji. V italijansko vojsko je bil mobiliziran 1939. leta. Po razpadu Italije se je v Bariju priključil 3. prekomorski brigadi. Prejel je več vojaških in civilnih odlikovanj.



Mici Alič

Februarja je v 73. letu umrla Mici Alič iz Zgornjega Kašlja. Med okupacijo je skupaj z možem aktivno delovala na terenu Zg. Kašelj. Pri njih so imeli zatočišče prenekateri ilegalci. Zbirala sta razni material. V njihovi hiši so se zdravili tudi partizani. Po vojni se je vključila v delo na terenu. Od nje smo se poslovili na pokopališču Ljubljana-Polje.



Marija Dolenc

Na pokopališču Lenart v Selški dolini smo se marca poslovili od partizanske mame Marije Dolenc iz Golice. Rodila se je pred 88 leti v Martinj vrhu. Skupaj z možem je začela sodelovati s partizani že 1942. leta. Naslednje leto je odšel sin Vinco v partizane, ki je 1944. leta padel kot borec Prešernove brigade. Vsa njena družina je sodelovala z NOG vse do osvoboditve.



Ivan Manfreda

Januarja smo se v Kobaridu poslovili od borca 3. prekomorske brigade Ivana Manfreda. Rodil se je 1912. leta v Idrskem pri Kobaridu. Mobiliziran je bil v italijansko vojsko in poslan v Afriko. Domov se je vrnil s 3. prekomorsko brigado. Za zasluge v NOB je bil trikrat odlikovan.



Neža Sušič

Februarja smo se na Rečici pri Laškem poslovili od Neže Sušič. Bila je zavedna aktivistka vse od 1942. leta.

Bil je intendant Briško-beneškega odreda

Maja smo se na ljubljanskih Žalah poslovili od Jožeta Durlija-Beputa. Rodil se je pred 75 leti v vasi Gorenja Mjersa v Vzhodni Beneški Sloveniji. Že pred kapitulacijo Italije je pokojni Beput navezal stike s partizanskimi enotami in z njo začel sodelovati brez oklevanja. Ob kapitulaciji Italije je na domačih tleh v Vzhodni Beneški Sloveniji postal eden od organizatorjev NOB. Skupaj z drugimi tovariši si je vneto prizadeval ustanoviti močno domačo partizansko enoto, ki je ob ustanovitvi dobila ime »Šentlenartska četa«
Briško-beneškega odreda. V tej enoti se je v letu 1943 kot borec in vodilni funkcionar bojeval v Dolenji Mjersi, na tako imenovani Nadiški fronti in drugod na območju Vzhodne Beneške Slovenije, pa tudi na levem bregu reke Soče. V letu 1944 ga



je štab Briško-beneškega odreda imenoval za intendanta Beneškega bataljona. To funkcijo, ki je bila na ozemlju Beneške Slovenije nadvse občutljiva in odgovorna, je pokojni

Beput opravljal zelo uspešno do konca vojne v zadovoljstvo vseh pripadnikov Beneškega bataljona Briško-beneškega odreda.

Po končani vojni so pristojni organi italijanske republike, tiste, ki je nastala kot rezultat italijanskega odporniškega gibanja, zoper njega in zoper petdesetih drugih beneških borcev uvedli kazenski postopek. Vzrok je bil le ta, da so kot Beneški Slovenci pripadali slovenski narodnoosvobodilni vojski. V takratnih izredno težkih povojnih političnih razmerah, v obdobju terorja, zapiranja, mučenja, zasledovanja in preganjanja narodno zavednih beneških Slovencev, ki so sodelovali v NOB, je moral tudi Beput zapustiti domačo grudo in se zateči v matično domovino, kjer je našel svoj drugi dom.

Jožko Ošnjak



Triglav – simbol svobode

Spominski pohod partizanov na Triglav 1986

Dragi bralci-pohodniki, nadaljujemo torej z našo in vašo rubriko Triglav – simbol svobode. V prejšnji številki smo poleg rednega prispevka objavili tudi zanimive, predvsem pa koristne napotke dr. Boruta Rusa in Draga Ulage, namenjene vsem tistim, ki se boste udeležili spominskega pohoda na Triglav 18. in 19. julija.

Nič manj pomemben je tudi prispevek znanega planinca in gorskega reševalca Emila Herleca. Njegove izkušnje in predlogi bodo pohodnikom še kako dobrodošle. Takole pravi:

»Nahrbtnik naj bo kolikor se le da lahek, vendar dovolj prostoren za rezervno perilo, topla oblačila (volneni zimski pulover), hrano in pijačo. V nahrbtniku ne smejo manjkati tudi: volnene nogavice, rokavice za oprijemanje skalovja, osebni pribor (brisača ipd.); zaščita proti dežju – lahka pelerina; zimsko pokrivalo, zimska bunda (lažja ali anorak) spodnje perilo, ki vpija potenje, baterija ter osebni dokumenti (izkaznice).

Zaloga hrane naj ne bo prevelika. Znano je, da planinec, ki nima veliko izkušenj, skoraj po pravilu nese seboj preveč hrane. Hrana iz nahrbtnika pride v poštev le med potjo, v domovih ali kočah pa si sleherni planinec zaželi topli obrok.

Tudi glede kondicije, pridobljene s hojo v gore, bo nasvet tovariša Herleca več kot priporočljiv:

Vsi nekdanji borci ki se bodo prijavili za pohod, naj poleg redne hoje opravijo še vsaj dva vzpona na 2000 metrov visoke vršace. V Julijcih, z izhodiščem na Pokljuki so takšni: Višelnik, Lipanski vrh, Debela peč in drugi. Sicer pa nam bo o kondicijski pripravi prihodnjič še kaj spregovoril tovariš Drago Ulaga.

Jože Čurin

Skupščina Partizana Slovenije

Na majski skupščini v Ljubljani je Zveza za športno rekreacijo in telesno vzgojo Partizan Slovenije ocenila opravljeno delo v pretekli petletki ter sprejela program razvoja do leta 2000 in načrt razvoja za novo petletko.

Partizan Slovenije je del milijonske organizacije Partizana Jugoslavije, ki ima na območju SR Slovenije 282 društev s 106.000 aktivnimi člani. To pomeni, da je Partizan najštevilnejša telesno-kulturna organizacija in edina, ki ima v svojih vrstah polovico žensk vseh starosti, kar je posebno pomembno za obrambno pripravljenost prebivalstva.

Sodobni programi športne rekreacije in telesne vzgoje, ki jih stalno izpopolnjujejo v sodelovanju s Fakulteto za telesno kulturo v Ljubljani in Partizanom Jugoslavije, so netekmovalnih in družabnih tekmovalnih oblik, ki se zaključijo na ravni občine. Poudarek je na redni vadbi vsaj dvakrat tedensko, pohodih na prizorišča NOB in v planine, kolesarjenju, plavanju, teku, balinanju, igranju žogo, aerobiki in množični gimnastiki. Posebno pozornost posvečajo društva mladim, ženskam, delavcem, kmetom, starejšim in invalidnim občanom.

Močna spodbuda za širjenje sodobne športne rekreacije je akcija »Športno re-

kreacijo v vsako krajevno skupnost«, ki jo že šesto leto strokovno vodi Partizan Slovenije in je tudi z njo razširil športno rekreacijo v več kot polovico krajevnih skupnosti. Letos bo akcija razširjena še na organizacije združene-ga dela, da bi s športno rekreacijo prispevali koristen delež pri dvigu delovne storilnosti in humanizacije dela, še posebej v času gospodarske stabilizacije. Z aktivnostmi v tej akciji se vse bolj širi športna rekreacija ne le v društvih, temveč tudi med drugimi delovnimi ljudmi in občani, ki jo izvajajo v skupinah, družinsko ali posamično. Veliko pomagajo in svetujejo pri tem mesečnik Utrip, drugi spored Radia Ljubljane, športni rubriki Dela in Večera ter v manjši meri druga sredstva javnega obveščanja.

Na prvem srečanju Partizana Slovenije, ki bo letos od 4. do 6. julija v Škofji Loki hkrati z izseljenskim piknikom, bo na sporedu prikaz rekreacijskih aktivnosti, pohod k spomenikom NOB ter strokovna tribuna o športni rekreaciji invalidnih občanov z uvodom dr. Hermana Berčiča in o športni rekreaciji starostnikov z uvodom prof. Draga Ulage.

Prihodnje leto bo pred Dnevom borca v Novem mestu srečanje Partizana Jugo-

slavije, na katerem bodo udeleženci vseh SR in SAP obiskali tudi Bazo 20. S takimi manifestacijami in množično dejavnostjo Partizan častno izpolnjuje svojo vlogo negovanja tradicij NOB, upravičuje svoje ime in znak prvoborca, ki ga nosi v svojem simbolu.

V društvih Partizan je že tradicionalno vzgojno delo s članstvom, da pri redni vadbi in akcijah sooblikuje socialistično osebnost, razvija tovarštvo, bratstvo in enotnost, patriotizem in internacionalizem ter druge moralne vrednote samoupravnega socializma. Posebej pa še razvija in neguje humana razmerja med ljudmi. Pri tem so v veliko pomoč številni borci v društvih Partizan, ki za vzgojno delo dobivajo tudi priznanja ZZB NOV.

Partizan Slovenije je danes s svojimi društvi živa, dobro organizirana in najbolj množična telesnokulturna organizacija po zaslugi tisočih vaditeljev in organizatorjev, ki so družbeni amaterski delavci na področju telesne kulture. Ti imajo nenehno pred očmi človeka ter vzgajanje dobrih samoupravljalcev, delavcev in bratiteljev Titove SFRJ.

Skupščina je izvolila za novega predsednika predsedstva Viljema Medveda iz Škofje Loke.

Marko Mrak

Odbor za POHOD PO POTEH PARTIZANSKE LJUBLJANE

Poročilo

o javnem žrebanju dobitkov loterije jubilejnega 30. Pohoda po poteh partizanske Ljubljane, ki je bilo 20. maja 1986 v Ljubljani.

srečke, ki se končujejo na številko	so zadele dobiček din	031624	100.000
		5895	10.000
		8485	3.000
80	500	496	1.000
800	2.000	537	1.000
7510	4.000	5557	5.000
8680	3.500	8637	3.000
016041	500.000	9977	5.000
082	1.000	28	500
762	1.000	0738	4.000
045832	200.000	6648	4.000
		9068	5.000
8423	5.000	9858	4.000
005513	50.000	095788	1.000.000

Vse dobitke izplačuje Odbor za Pohod po poteh partizanske Ljubljane, Ljubljana, Gregorčičeva ul. 15, vsak dan razen sobote in nedelje od 8. do 12. ure, do 26. junija pa še vsak torek in četrtek od 16. do 18. ure.

Izrebane srečke lahko pošljete v izplačilo tudi priporočeno po pošti, Odboru za Pohod po poteh partizanske Ljubljane.

Izplačevanje dobitkov zapade 26. julija 1986.

Komisija za loterijo

Samoupravna interesna stanovanjska skupnost Ljubljana, zbor uporabnikov skupščine SISS Ljubljana, odbor za solidarnost in komisija za reševanje stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV

objavljajo

v skladu z določili pravilnika o pogojih in merilih za zagotavljanje družbene pomoči iz sredstev solidarnosti pri SISS mesta Ljubljane in pravilnika o pogojih in merilih za reševanje stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV (sprejet 3. 3. 1983)

I. LISTA UDELEŽENCEV NOV ZA DODELITEV STANOVANJA

1. DOBERLET Franc, Savelska c. 73, Bežigrad
2. DROVENIK Ančka, Detelova 5, Bežigrad
3. KOGOVŠEK Boža, Lužiško srbka 7, Bežigrad
4. MOHORČIČ Dragica, Vojkova 22, Bežigrad
5. KAVČNIK Tilka, Novi trg 1, Center
6. KOBAL Franci, Slomškova 8, Center
7. dr. RUGELJ Janez, Rozmanova 2, Center
8. MRAMOR Ludvik, Kneza Koclja 19, Šiška
9. PLUT Marija, Krimska 4, Vič-Rudnik

II. LISTA UPRAVIČENCEV UDELEŽENCEV NOV ZA DODELITEV POSOJILA

BEŽIGRAD

1. ČEBULJ Silvo, Bratov Čebuljev 8
2. GRMEK Vladimira, Za gasilnim domom 7
3. KUMAR Cveto, Tolstojeva 43
4. ŠTOK Milan, Neubergerjeva 14

CENTER

1. UDERMAN Fani, Vrhovčeva 4
2. URŠIČ-AMBROŽIČ Anča, Prijateljjeva 2

MOSTE – POLJE

1. DIMNIK Štefka, Polje 6
2. JAKŠA Alojz, Repče 15
3. JEMEC Franc, Vzajemna 19
4. KEBER Stane, Cesta 13, julija 35
5. MOŠKRIČ Marjan, Cesta II. gr. odredov 49
6. PETERCA Franc, Trtnikova 17
7. SVETEK Ivan, Novo Polje c. VIII/11
8. PLANKAR Franc, Polje, C. XXXII/1

ŠIŠKA

1. dr. DEČMAN Tone, Tugomerjeva 68
2. JUREČIČ Anton, Prušnikova 9
3. KOČMAN Franc, Sr. Gameljne 32/D
4. TOMŠIČ Danica, Prušnikova 11
5. TROBET Ana, Lebičnikova 20
6. ŽUČKO Elizabeta, Pržanjska 13

VIČ-RUDNIK

1. AHAČIČ Daniel, Jamova 79
2. BREZNIK Janez, Lajkovska 26
3. GOMBAČ Milan, Rožna dolina c. V/32
4. KONČILJA Nuška, Kamnikarjeva 40
5. KOZAMERNIK Tone, Cesta na Brdo 132
6. MOČNIK Zlatko, Gerbičeva 9
7. LOVIŠČEK Jože, Pod hrasti 57
8. STRITAR Albin, Škrabčeva 6
9. ŠTRUKELJ Vlasta, Orožnova 10
10. ŠMALC Ivanka, Rožna dolina, c. IX/33
11. ŠTEMBAL Elizabeta, Iška vas 1
12. ZAJC Marija, Gradaška 8.

Obravnavani so bili vsi zahtevki, ki so bili vloženi v letu 1985. Komisija je upoštevala vse tiste upravičence, ki nujno potrebujejo stanovanje ali posojilo.

Pripombe na objavljeno listo bo komisija za reševanje stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV Ljubljana, Komenskega 7, sprejemala do vključno 30. junija 1986.

Zvišanje cen v Banjolah

Žal je moral svet počitniškega doma Banjole zaradi nenehnega padanja dinarja te dni ponovno razpravljati o penzijskih cenah. Sklenil je povečati dnevne penzijske cene od 15. junija 1986 dalje za okoli 25 odstotkov, hkrati pa se bo za 50 odstotkov povečal tudi regres (od 500 do 750 din).

Pregled cen po objektih nastanitve in čas letovanja bo objavljen v naslednji številki TV-15.

Svet PD Banjole

Pobratenje borčevskih organizacij

V Krminu, Cormonsu v videdemski pokrajini je bilo prejšnjo nedeljo srečanje nekdanjih borcev – partizanov, ki so se borili v Briškobeneškem odredu. Namen srečanja je bilo uradno pobratenje med organizacijami ANPI in ZB Dobrovo-Medana. Na tem prijetnem tovariškem srečanju je govoril nekdanji komisar divizije Garibaldi Natisone Fantini-Saso. V svojem govoru je poudaril nekdanji in sedanj pomen tovarštva in medsebojnega zaupanja med parti-

zani slovenske in italijanske narodnosti. Tudi oba govornika, predstavnik italijanskih internirancev Blažič in predsednik Briškobeneškega odreda Žagar sta poudarila potrebo po ohranjanju medsebojnih vezi.

Na tem srečanju je jugoslovanski konzul v Trstu šestnajstim nekdanjim borcev Briško-beneškega odreda podelil spominske medalje. V kulturnem sporedu je nastopil pevski zbor iz Brd s partizanskimi in narodnimi pesmi.

Jože Jenič

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurtirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi, Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Časopisni svet TV-15 naš tovariš: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADARSKA, MILAN FILIPIČ, TONE GOŠNIK, MARIJAN LAH, FRANCE PEROVŠEK (predsednik sveta), ZORKA PERŠIČ, VANDA ŠKODNIK, STANE ŠKRABAR, JULKA TAJNIKAR, DRAGO VRESNIK Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; Lektorica-redaktorica: MIRANDA MRČELA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: BOJAN ZVONAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelek: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 2.200 din, posamezna številka v prosti prodaji 50 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektura in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35